

Aspazija.

ASPAZIJA

Senhellādas drāma

5 cēlienos

Personas

P e r i k l s

A n a k s a g o r s, filozofs, Perikla draugs

S o k r a t s, filozofs Perikla draugs

F e i d i j s, tēlnieks

S o f o k l s, dzejnieks

H i p o n i k s, kāds bagātnieks

A r h o n s, bazilejs

D i o p e i t s, virspriesteris

L a m p o n s, zemāks priesteris

T u k i d i d s, oligarhs

K a l l i a s s, oligarhs

T r a z o n s, oligarhs

D i o n s, pilsonis

P o l l u k s, pilsonis

S p o r g i l s, pilsonis

E i a g o r s, pilsonis

T e l e z i p e, Perikla sieva

E l p i n i k a, viņas draudzene

A l k i b i a d s, zēns, 10—12 gadu vecs, Perikla audžudēls

P a r a l s, zēns, 9 gadi vecs, Perikla dēls

A s p a z i j a, Hiponika radniece no Milētas
M e l i s a, kāda hetēra
L e u k i p e, oligarha sieva
K a p s a, oligarha sieva
G l a u k a, oligarha sieva
M a n t o, oligarha sieva
F r a z i k l e j a, oligarha sieva
E f i a l t s, Perikla sūtnis
V ē s t n i e k s
R a k s t v e d i s
L e k s i a r h s
A l e k t o, erīnija
M e g e r a, erīnija
T i z i f o n e, erīnija
Pilsoņi, pilsones, milēzieši, rodieši, zamieši, megarieši, spartieši
Laiks: Perikla laikmets
Notikumu vieta: Atēnas

Pirmais cēliens: Uz Pniksas

Otrais cēliens

Pirmā aina: Perikla mājā

Otrā aina: Hiponika mājā

Trešais cēliens

Pirmā aina: Eimenīdu alā

Otrā aina: Akropolē

Ceturtais cēliens: Perikla mājā

Piektais cēliens: Areopags uz Areskalna

PIRMAIS CĒLIENS

Uz Pniksas.

Dibenā pilskalns, apklāts ar gruvekļiem. Tikai viens pats Atēnas Promahas tēls paceļas nesagrauts visā cēlumā. Galvā Atēnai mirdzoša bruņu cepure, vienā rokā pacelts šķēps, otra roka balstās uz vairoga. Pa labi Areskalns ar Areopagu un Erehteionu, noslēgtu ar erīniju birzi. Pa kreisi, drusku zemāk, Nimfu pakalns. Uz Pniksas visapkārt soli priekš pilsoņiem. Pa kreisi ceļš uz agoru, pa labi uz Erehteionu. Vidū pret dibenu runātāja akmens, ar altāri priekšā; tas apkārts ar mirtu vainagiem priekš runātājiem. Abās pusēs tam neaugstas kapenes. Akmens senāk bijis augstākā Ceisa altāris.

Gaiša priekšpusdiena. Reizē sapulces un tirgus diena.

1. SKATS

Oligarhi: T u k i d i d s, K a l l i a s s, T r a z o n s.

T r a z o n s (*vecis*)

Jau diezgan vēls, bet sēdi nesāk vēl.

T u k i d i d s

Mums jāgaida, ja patīk Periklim.

K a l l i a s s

Viņš visu rītu sēd jau apspriedē

Ar pritaņiem, kas labs nu atkal būs!

T u k i d i d s

Varbūt mūs šodien atkal aplaimos

Ar jaunām reformām.

K a l l i a s s

Man pietiek jau!

T r a z o n s

Uz salām esot sūtņi sūtīti

Saukt sabiedrotos līdz uz apspriedi.

T u k i d i d s

E, blēnas! Tā tik ārišķība vien!

Vai salas arī drīkst kur līdzī runāt,

Vai Periklis viens pats nav noteicējs?

K a l l i a s s

Kas viņš pēc stāvokļa, tik stratēgs vien!

Nekad pat arhontos nav ticis vēlēts!

T u k i d i d s

Bet visus pratis sev no ceļa bīdīt.

Pat Kimons izdzīts.

K a l l i a s s

Dižais Kimons trimdā.

Viņš tautas draugs bij, tautu žēloja.

T r a z o n s

Viņš saviem dārziem lika noplēst žogus,

Lai iet un ēd ikviens, cik patīkas.

T u k i d i d s

Jā, Kimons, lūk, tas tautu žēloja,

Bet Periklis, tas tautai glaimot prot.

Priekš Kimona bij tautā ubagi,

Priekš Perikla ir pilsoņi tik vien.

Jā, vairāk vēl, tie tagad hēliasti

Un lepni tiesā sēd.

K a l l i a s s

Šie dienas zagļi

No Falerona dubļiem salasīti!

T u k i d i d s

Tie tagad izšķir mūsu likteni:

Ar vienu melnu lodīti vai baltu

Tie var mums nāvi lemt vai dzīvību.

T r a z o n s

Ko sakāt, kādā laikmetā mēs esam?

Es apjēgt nespēju šīs pārgrozības.

T u k i d i d s

Nu, mēs jau demokrātu laikmetā.

T r a z o n s

Ko? demokrāti — mēs? Es nē, nekad —

Lūk, mana cilts līdz pašiem dieviem sniedz

Es rada dievišķīgai Helēnai,

Kas bij no gulbja olas izperēta,

Kad Ceiss kā gulbis Lēdu bija skāvis.

T u k i d i d s

Tik pielūko, ka ola nesaplīst.

K a l l i a s s

Vai Periklis, kas saucas demokrāts

Un citus pārvērst grib par tādiem līdzī,

Nav pats ar dižciltīgs, alkmeonīds?

Vai neredzat, cik izskatā pat līdzīgs

Viņš tirānam Peizistratam?

T r a z o n s

Paties!

Kā tauta neredz to?

T u k i d i d s

Mums jāatver tai acis.

K a l l i a s s

Jā gan, mums jāsāk pretī rīkoties,

Jo plūsma, kas šē tagad uzplūduse,

Tā var mums pāri iet, mūs aizskalot. —

Tev, Tukidid, ir šodien jāuzstājas.

Kopš Kimons trimdā, esi tu mums vadons.

2. SKATS

Uznāk h e r o l d s, pavadīts no k a r o g a n e s ē j a. Pēdējais nes saītu karogu, kuru atritina un piestiprina virs runātāju akmeņa. Herolds attin vaļā garu, aprakstītu papirusa rulli, aptītu ap bomīti, kurš abos galos izrotāts ar baltkaula vai metāla pogām un kopā saturēts ar sarkanām vai dzeltenām pergamenta saiksnēm.

H e r o l d s

(nolasa skaļā balsī).

«Atēnu pilsoņi, nākat!

Atstājat mājas un sētas,

Atstājat tirgus un ielas,

Atstājat izliktās preces,

Izmestos tīklus jūrā,

Iesēto sēklu druvās,

Ganāmos barus uz pļavām!

Uzceltais karogs jūs sauc!

Nākat uz lielo dienu,

Tauta lai padomē sēd,

Moirai tur krēslis likts,

Temīda mūžības svaros

Tautas likteni sver;

Vīru varonīgs spēks,

Sirmgalvju apdomīgs prāts,

Jaunekļa ugunīgs spars,

Tie lai atsvaru dod,

Tie lai nākotni lemj!»

(Nolasījis iepūš trīs reizes ragā, noiet.)

3. SKATS

Uznāk divi s k i t u s t r ē l n i e k i zem leksiarha vadības, kuriem ir kārtībnieku uzdevums. Viņi nostājas abās pusēs ieejai un pārbauda papirusu ruļļus, kuros ierakstīti pilsoņu vārdi.

L e k s i a r h s

Uznāk pilsoņu bars trokšņodams.

Pamazām! Viens pēc otra! Negrūstaties!
Ko paliec stāvot? Laid jel citus nākt!
Uz priekšu! tā! pēc kārtas! tik pēc kārtas!

Viena daļa no pilsoņiem piebiedrojas oligarhiem un atšķiras savrup, otra puse nodalās savā pūlī. Pirmējie greznāki pēc apģērba, valkā bārdas, rokā tiem tomēr zaru nūjas. Vienkāršie pilsoņi pa lielākai daļai audeklu drēbēs ar tesāliešu cepurēm vai arī ar kailu galvu.

D i o n s

Kā tiki galā, teic, ar savām precēm?

Vai pārdevi?

P o l l u k s

Es vergam atstāju.

D i o n s

Bet ja nu apzog vergs?

P o l l u k s

Kas liels, lai zog!

Vai šodien man tik vien kā preces prātā!

E i a g o r s

Vai šis gan labāks? mājas atstāj klaidā!

Tam visu rītu dedza papēži

Skriet šurp uz sapulci.

D i o n s

Tev ar ne mazāk.

Kopš mēs par hēliantiem izvēlēti,
Nav mājās dzīves vairs, tur viss tik šaurs,
Un sīkos darbus sievas veic ar vergiem.

Tu, cilvēks, sevī it kā lielāks jūties,
Tu esi pilsons, valstī loceklis
Un drīksti runāt, spriest un domāt līdzī,
Kur tikai lieli gari balsi cēla.

S p o r g i l s

Man viss tik neparasts, es jūtos nedrošs,
Tik daudz mums naidnieku — (*paklusu, rādīdams*)
skat tur tos vīrus,

Cik drūms tiem vaigs, kāds ļaunums acis zib.

E i a g o r s

Ko bīties mums, kad Periklim nav bail!
Pār mūsu galvām bultas pāri ies,
Tām lielāks mērķis viņš.

S p o r g i l s

Jā gan, uz viņu
Tie šņāc kā čūskas eimenīdu birzē.

4. SKATS

T i e p a š i; uznāk vēl daži p i l s o ņ i, priecīgi uztraukti.

K ā d s z ē n s (*no atnācējiem, cepuri mezdams*).

Heija! nu mūsu triera ir mājās! —

Pilsoni viņu apstāj, arī oligarhi pienāk tuvāk.

D i o n s

Ko? Amfitrīte?

P o l l u k s

Vai no Dēlas salas?

Z ē n s

Tā pilna zelta mājās pābraukuse.

K a l l i a s s

Ko! Dēlas kase tiešām atvesta?!

E i a g o r s

Nu tikai jutīsimies īsti kungi,

Kad vēršus saturam aiz zelta ragiem!

P o l l u k s

To Periklis ir gudri izdarījis.

K a l l i a s s

Jūs izlaupījāt svēto Dēlas salu,

Kas pašam Apollonam piederīga

Un vara ķēdēm piekalta pie dzelmes

Pret vulkāngraunēm un pret zemestrīcēm, —

Tāds darbs jums dievu sodu zemē sauks.

T r a z o n s

Vai, vai! Nu vulkāns trakos, uguns grūs!

Nu jūrā vētras aprīs mūsu kuģus,

Nāks briesmas, kari, melnais mēris nāks!

S p o r g i l s

(čukstēdams).

Paties, tas pārdrošs darbs, man arī bail.

Pilsoņi drusku sabīstas, sačukstas.

T u k i d i d s

Par to jums jāpateicas Periklim.

E i a g o r s

Vai gribi nopelt mūsu olimpieti?

Liels ir viņš pats, un liels ir viņa darbs. —

Kas zemu stāv, tas redz tik kalna kāju,

Pirms mācies kāpt, lai sniegtu galotni.

P o l l u k s

Viņš mūsu galva, mēs tik locekļi,

Viņš viens uz sevi atbildību ņems.

K a l l i a s s

Tas sīpolgalvis jūsu galva ir!

T u k i d i d s

Tik pielūkojat, ka no Dēlas zelta

Šī galva neizkaļ sev karaļkroni.

Viņš līdzīgs tirānam Peizistratam.

P i l s o ņ i

(uzbudināti).

Tie meli! meli!

E i a g o r s

Periklis ne drahmes

Priekš sevis neņems no šīs zelta kaudzes —

Skat viņa dzīvi, cik tā vienkārša:

Kaut visa tautas manta viņam rokā,

Nekur nav greznības, viņš dzīrēs neiet,
Viss viņa ceļš tik tautas sapulcēs.

D i o n s

Viņš tautas draugs, viņš aizstāv zemos ļaudis.

K a l l i a s s

Viņš tautas draugs! šis smalkais olimpiets,

Kurš atkāpjas, kad zemais tuvu nāk,

Un atlec, kad tam uzpūš ķiplokdvašu!

Vai viņš ar jums pie viena galda sēd?

Vai vairstās, raugājas vai zemē splauj?

Vai skaņi nošņauc kādreiz degunu?

S p o r g i l s

Kas tiesa, tiesa! Periklis ir smalks.

Skat, kā tam hitons krīt, cik baltas rokas,

Kad runā, ceļ kā Kipriss baložspārni!

Vai viņš aiz lūpas bāzīs tabakvīšķi?

E i a g o r s

Tas vien tev cienījams, kas tevīm līdzīgs!

Ne līdzī zēmoties, bet pacelt mūs,

Celt visu Hellādu grib Periklis.

5. SKATS

Uznāk virspriesteris D i o p e i t s, pavadīts no zemāka priestera L a m p o n a. Aizdedz uguni uz ziedokļa un kaisa tanī smaržu zāles. Lampons nes apkārt šķīstīšanas upurim nokautu sivēnu un apslaka ar asinīm laukumu.

D i o p e i t s

(aizlūgdams, rokas pacēlis).

Jūs, augstie dievi, tiekat piesaukti,

Jūs, acis nemirkšķinot, skatāt lejā:

Ceļat un žēlojat,
Graujat un satriecat,
Labos algojat, ļaunos sodāt!
Naida šķiellošos skatus —
Skaugu sliekaino muti
Gremdējat Hadesa bezdibens dangās,
Skaidrojat mūsu sirdis,
Gaismojat mūsu prātus,
Vadāt mūs! valdāt mūs! esat mums vidū!
(*Noiet abi uz Erehteiona pusi.*
Aiz skatuves balsis.)

6. SKATS

Uznāk H i p o n i k s ar kādu j a u n e k l i.

H i p o n i k s
Es drusku aizvēlojos, draugs, laid mani cauri.
L e k s i a r h s
Bet te tas jauneklis nav atēnietis.
H i p o n i k s
Nu, kas par to, ka svešnieks! Viņš mans tulks.
Man pašam mēle tāda pasmaga.
D i o n s
Vai tā tikpat tev smaga kā tavs maks?
P o l l u k s
Tev zelts nav mēlē, bet tev zeltam mēle.
D i o n s
Laid vien, viņš lāga vīrs, un jauneklis,
Lūk, kāds tas dižens!

7. SKATS

Uznāk P e r i k l s, pavadīts no pritaņiem, kuri ieņem sēdekļus ap runātāja vietu. Perikls pats uzkāpj uz akmens, noņem sev bruņu cepuri un uzliek pēc runātāju parašas mirtu vaiņagu. Paceļ rokas kā lūgšanā.

P e r i k l s

Jūs vīri, atēnieši!

Lai dievi manā mutē dod tos vārdus,
Kas augšup kāpj kā visu siržu balsis!

Un viņiem tīkami kā upurdūmi:

Atēņvīri!

Liels varoņlaikmets noslēgts guļ aiz mums.

Mums nedraud persu briesmu biedēklis

No Āzijas vairs šurp, to Maratonas zobens

Un Salamīnas airi aizdzinuši.

Viss neskaitāmais Kserksa karapulks —

No vienas saujas grieķu varoņvīru —

Kā dūmi projām aizpūsts, izgaisis!

Kur Aress pāri gājis smagiem soļiem,

Tur asinspēdās dīgst jau vijolītes.

Un Dionīss skauj atkal Persefoni,

Un kūlis laulājas ar vīnastīgu

Un dod mums bērņus: vaiņagus un vārpas.

Mums zilgmē smaida Ceiss bez mākoņiem,

Un laipna spīd mums Apollona saule.

Šī saule uzlēkuse jaunai dienai —

Mēs pagātņi uz mūžu noslēguši.

T u k i d i d s

(pieceļas no sava sēdekļa un runā no vietas).

Nē! mūžam dzīva paliek pagātne

Ar saviem dieviem, saviem varoņiem.

P e r i k l s

Gods dieviem, mūža miņa varoņiem!
Mēs viņu kapus aplaistām ar vīnu,
Bet kapu atslēgu mēs mirtēs karam,
Lai pagātne mums netrauc jauno dzīvi.

T u k i d i d s

Bez saviem varoņiem nav tautai dzīves!

P e r i k l s

Vai tauta dzīvo tik no pagātnes
Kā vīstošs lauru koks uz varoņkapa,
Kas tik no mironšulas barojas?
Viens laikmets gājis, cits ir nācis vietā.

T u k i d i d s

Vai tev tas lielāks?

P e r i k l s

Tam ir lielums cits.

T u k i d i d s

Vai spēj viņš radīt lielus varoņus?
Tie paši rodas, sūtīti no dieviem.

P e r i k l s

Ne varons svarā krīt, bet varoņdarbs:
Vai viens šo darbu veic vai daudzi kopā
Un veikts tas ticis, karš ir uzvarēts!
Nu mierā izvest lielos uzdevumus,
Ko uzliek tauta mums.

T u k i d i d s

Teic — Atēnas.

P e r i k l s

Pirms Atēnas. Tu atēniets, vai nerūp
Tev viņu slava?

T u k i d i d s

Bet ne uzpūtība.

Tev visa Hellāda ir Atēnās!

P e r i k l s

Jā, Atēnās ir visa Hellāda!

Šis mazais stūrīts visu salu dvēsle:

No pašu dievu rokām apsraudīts

Ar salām apkārt kā ar puķu vītēm.

T u k i d i d s

Vai dievi liek tev puķu vītes saraut?

Un lauzties iekšā citu svētnīcās?

Tu Dēlas zeltu līcis šurpu vest?

K a l l i a s s

Vai, vai! par tevi, Perikli, tu zini,

Kā tādiem iet, kas saceļas pret dieviem!

Tu noziedzies pret svēto Areopagu,

Tu visu grozi, dari, kā tev tīk.

Nu tu pat Apollonu aplaupi.

T r a z o n s

Kaut orākulu būtu jautājis!

P e r i k l s

Ko orākuls! Lai salas pašas nāk!

Es viņas esmu šurpu aicinājis,

Mums visiem kopā tulkot dievu prātu:

Pats Apollons, kas visu dzīvu dara,

Liek arī nekustīgam zeltam celties

No rudas miega un no tempļu zārka,

(Uz vēstnieku.)

Ej, vēstniek, sauktos viesus šurpu lūdz.

8. SKATS

Tie paši, Efialts, vēstnieks.

Vēstnieks

Nav viņu še, mans kungs, tie liedzās nākt.

Perikls

Kā? aicināti — un nav atnākuši?

Kāds iemeslis? Kas viņus atturēja?

Vēstnieks

To teiks tev sūtnis, cēlais Efialts.

(Noiet un ielaiž Efialtu.)

Efialts

Mans stratēg, es ar tukšām rokām nāku,

Tik vārdus pārnesu tev, gludus vārdus,

Kā čūskas vīģes lapās paslēptus.

Perikls

Man teica jau, ka lūgums atraidīts.

Bet kāds tad iemeslis? cik svarīgs tas?

Efialts

Cik svarīgs? sīki, mazi iemesliņi,

Kā pelēni, kas aši alās sabēg!

Tie slēpjas, izvairās un novilcina.

Bij triera priekš viņiem sarīkota

Ar purpurspilveniem un fleitu skaņām,

Bet beidzot bij mums jāatgriežas vieniem.

Eiagors

Vai dzirdat, mūs ar kaunu atraidīja.

Perikls

Tu taču stājies priekšā tiem kā lūdzējs?

E f i a l t s

Es biju līdzī nēmis desmits vīru,
Kam rētas dega vēl no lielā kara,
Tie gāja visi, rokās eljaszariem,
Ar milēziešu vilnu mīksti tītiem,
Šiem vīriem runāt bij uz viņu sirdīm.

P e r i k l s

Tev aicināt bij talkā sirēnas,
Kas Odisejam reiz bij dziedājušas
To saldo burvju dziesmu: dzimtene,
Kas visas salas kopā aptvertu
Kā Ceisa zilais klēpis zelta zvaigznes.
Mēs dotu valsti tiem un satversmi,
Kur valda likums, samērs, kārtība,
Kā noskaņotu Apollona liru,
Mums būtu vienots darbs un vienots mērķis,
Un nākotne zem mūsu rokām zeltu
Kā plaukstošs eljas zars.

E f i a l t s

Tiem bail no jauna,
Un, kas no Atēnām, tiem naidīgs pat.

T u k i d i d s

Tie negrib doties mūsu kalpībā.

E f i a l t s

Visvairāk sparti pret mums noslēdzas.

Tie savā nekustībā guļ kā bluķi.

T u k i d i d s

Tie bluķi Atrejmantu kambari,

Kas slēpj vēl sevī veco godību

Un ciena savu brīvi.

E f i a l t s

Tā ir mežoņbrīve!

Tiem dievi mežoņi, kā viņi paši:

Tur Artemīda lāča ādā staigā,

Liek jaunavas sev siet pie ziedokļa

Un kailas izģērbtas līdz asnīm pērt.

Tur sīkus bērņus met no klintīm zemē!

Un helotus kā meža zvērus medī!

T u k i d i d s

Tie izskauž vājos, stipros patura

Un audzē stiprumu un dižciltību.

P e r i k l s

Lai paliek Sparta savās vecās važās,

Kā Laokons no čūskām iežņaugta;

Lai paliek salas, visi sabiedrotie,

Kas negrib kopdarba, ne atjaunotnes,

Mēs, atēņieši, iztiksim bez tiem!

Mēs vieni darbu veiksīm! Zelts ir mūsu;

Mēs varam rīkoties ar to, kā tīk.

(Uz vēstnieku.)

Ej liec mums zeltu atvest taisni šurp.

(Vēstnieks noiet.)

Tās salu nodevas!

T u k i d i d s

Nē, laupījums.

P e r i k l s

Vai saņemts parāds skaitās laupījums?

Kas karā deva kuģus, ieročus?

Kas zirģus, vīrus? Kas bij karavadons?

Kam pieder uzvara? Kur tad bij Sparta?

E f i a l t s

Tā atmodās, kad viss jau paveikts bij!

T u k i d i d s

Tai svētki jāsvin bij.

P e r i k l s

Tai vienmēr jāsvin,

Kad darbs ir darāms! Kur bij Tēbas? Argoss?

E f i a l t s

Tās bēga projām, pirms vēl cīņa sākās!

P e r i k l s

Ko teica salas — Krēta, Korkira?

E f i a l t s

Tās dzīrās kuģus dot, bet nedeva!

P e r i k l s

Un vēl tie visi: lokri, dorieši,

Tesāļi, ahaji? Ak, kauns to sacīt,

Tie iepriekš nosūtīja naidniekam

Jau zem' un ūdeni.

P i l s o ņ i

Ak kauns, ak kauns!

P e r i k l s

(uz oligarhiem).

Un jūsu svētais orākuls ko teica?

Kas melns kā Hadestrīkājs kūpēja

Un biediem tik un drausmēm atbildēja,

Ka katra drosme stinga izbailēs. —

Mēs, atēņi, tad, visu atstāti, —

Mēs vieni gājām i pret dievu gribu,

Mēs briesmās devāmies!

P i l s o ņ i

(uztraukti).

Mēs atēnieši vien!

P e r i k l s

Mēs karu vedām, maksa piekrīt mums,

Mēs turpmāk sargi vēl pret barbariem.

Tiem pieder nedzīvs zelts, mums dzīvais gars.

9. SKATS

No fleites skaņām pavadīta, tiek uzvelta liela muca, izgreznota ar raibām bantēm un zaļiem zariem. Uz Perikla mājienu mūzika apklust; mucu noliek skatuves vidū. Perikls nokāpj no akmens un paņem savu baltkaula zizli, ar čūskām apvītu.

P i l s o ņ i

(priecīgi uztraukti, saceļas no sēdekļiem un apstāj ap mucu apkārt).

Eijū! Eijā! to lielo bagātību!

O l i g a r h i

Mums labāk galvu apsegt, neiet klāt.

D i o n s

Skat vien! skat vien! Cik tur var iekšā būt?

P o l l u k s

Būs tūkstots talentu?

E i a g o r s

Ko tūkstots, nelga!

Simts tūkstoš talentu! Nē, vairāk vēl!

Tur kaudzēm drahmu, ruļļiem stateru,

Ar tiem var Grieķiju vai visu nopirkt

Un tāļu braukt pa jūru, līdz pat persiem,

Un kulē sabāzt lielo Persiju
Ar visiem viņas vaiņagotiem vēršiem
Un visiem ērgļagalvu leopardiem!

O l i g a r h i

(nevar nociesties un pienāk arī klāt).

T u k i d i d s

Tev mute lielāka par Persiju!

K a l l i a s s

Tie nelgas ņems un naudu izniekos,

Tie sēj ar visu maisu, ne ar roku.

T r a z o n s

Vai re, kur tādiem prāts! Uz persiem braukt!

D i o n s

Kur zelts, tur vēji pūš un aires iet;

Uz Kolhiem aizbrauksim pēc zelta ādas.

P o l l u k s

Ko vairs uz Kolhiem braukt, lūk, āda šē!

S p o r g i l s

(rokas pacēlis).

Nu mūsu Atēnām līst zelta lietus —

Kā citkārt Danaei.

P e r i k l s

Paties, nu zelta straumes

Uz Atēnām plūst šurp no visām malām,

Nu tikai vadīt mums tās īstā gultnē.

Nu, atēņvīri, spriežat jūs par to,

Ne es šē gribu viens par visu lemt.

E i a g o r s

Nu lūk — tie vīri (*rāda uz oligarhiem*) centās tevi nopelt;

Tu no šī zelta, viņi teica, kalšot

Sev karaļvaināgu, ko galvā likt.

P e r i k l s

Jā, vainagu gan, karaļvainagu!
Tik galvā likt ne man, bet Atēnām,
Lai būtu visu zemju karaliene!

D i o n s

Tad kalsim šķēpus!

P o l l u k s

Celsim cietoksni!

S p o r g i l s

Nē, labāk karafloti pavairosim.

P e r i k l s

Ko šķēpus kalt un likt tiem dīkā rūsēt,
Ko floti vairot, uzcelt cietoksni!
Ne rupja vara mūsu spēks, bet gars.

E i a g o r s

Mums labāk noder vieglas trieras,
Ko tāli jūrā braukt un tirgoties.
Lai šķēpu izmainām pret Hermeszizli,
Kas gluds un neass, apvīts zelta čūskām.

P e r i k l s

Mums pilni maisi, pilnas amforas
Un pilna agora no svešām precēm,
Un deigmas telpās visas mēles dzird,
Kur preces guļ no tālām kolonijām:
Mums dārgas drēbes, zalves, apavi,
Ko sūta Milēta un Sikiona,
Mums eljes, vīģes, safrāns, olīvas
Un nepārspētais Arhipelas vīns.
No tālā Pontus pat nāk labība,
Vai iesim sacensties ar foinīķiešiem
Un savu tirgu stiepsim tālāk vēl

Par robežstabiem, liktiem Hērakla?

J a u n e k l i s

(Hiponika pavadons).

Ļauj, augstais kungs, i man teikt savu vārdu.

P e r i k l s

Nāc tuvāk, jaunekli, un runā vien!

Tev savāds uguns, redzu, acīs spīd.

J a u n e k l i s

Tu uzcelt gribi Atēnas, tavs gars,

Kas plaši atdarās kā dubultdurvis,

Ir atzinis, ne rupjais spēks te der,

Ne dzelžu ieroči, bet gaismas bultas,

Kas slēpjas Apollona zelta makstīs,

Un citi šķēpi, kalti Hafestā,

Priekš maigās Kiprīdas uz burvju laktas;

Tu zini, ka no Amfiona liras

No sevim pašiem cēlās Tēbu mūri.

P e r i k l s

Tāds brīnums notika tik teiku laikos,

Bet tagad līdz tik sūrais dienas darbs.

Tu redzi, jaunekli, te vīri sēd

Ar rūpēm sejās un ar tulznām rokās,

Nav vieglas dienas tiem!

J a u n e k l i s

Vērt tās par vieglām,

Liec horu lūpām skūpstīt grumbu pieres,

Liec smagam āmuram un asam kaltam,

Lai tulznu rokas top par ziedu stiebru,

Kas pats no sevis plaukst, ne sviedru laistīts.

P e r i k l s

Tik retiem izredzētiem tas ir dots!

Kur tādus atrast?

J a u n e k l i s

Atrod sevi pašu:

Adoniszieds tu savam laikam esi, —

Iekš tevis zemes puķe jauna atzied.

Ik laikus brīnums notiek citā veidā,

Un rupjā viela vienmēr pārsmalkojas

Tev Prometeja nestais dūmu uguns

Par skaisto, balto gaismu jāpārvērš,

Tev Hēraklis jau zemi tīru mēzis.

Ko veicis spēks, veic tālāk tu ar daili,

Tev abi jāapvieno, spēks un maigums,

Tu olīvas un circenīša dēls.

Pilsoņi sačukstas, jaunekli aplūkodami.

D i o n s

Jā gan, tā gan! Man viņa runa patīk.

S p o r g i l s

Daudz nesaprotu, tik tā ausīs zan,

Himēta bite tam uz lūpām sēd.

P o l l u k s

Tik jauns kā nule plaucis krokuszieds

Un jau tik gudris!

T r a z o n s

Nez kur radies tāds!

K a l l i a s s

Ko viņš gan īsti grib? Tāds murgotājs!

T u k i d i d s

Viņš cenšas Periklim pa mēlei runāt.

P e r i k l s

Ja dievi uguni ne labprāt deva

Priekš tumšās zemes, tad tie gaismu, daili

Jo vairāk liegs.

J a u n e k l i s

Tad dari zemi gaišu,

Dod dieviem mītni, tad tie paši nāks.

K a l l i a s s

Nupat vēl dievi projām aizdzīti

No Ar'opaga; tos vairs neatsauksim.

J a u n e k l i s

Ne bargie dievi jāsauc soģa krēslā,

Kas zemē nāk, erīn'ju pavadīti,

Nē! laipnie dievi, tie, kas smaidīt prot,

Kas kopā nāk ar grācijām un mūzām,

Ar hiacintu ziediem vaiņagoti.

Tik jāprot saņemt tos.

P e r i k l s

Tu, šķiet, to proti,

Teic — kur tiem vietu dot?

J a u n e k l i s

Cel viņiem tempļus!

P e r i k l s

Vārds vieglāk lokās nekā ciedras mežos,

Un doma ātrāk ceļas nekā akmens,

Mazs mirklis iedvesmas ir laikmets darba,

Vēl sapnis vien ir laika priekštecis.

J a u n e k l i s

Jau sapnis stāv uz īstenības sliekšņa,
Un vīri gaida laika durvis vērt:
Te Feidijs ir, te Iktīns, Kallikrats,
Tiem kalts un cirķels rokās degtin deg,
Vai ļausi liesmām dzist un gariem gurt,
Līdz Hermeszizlis ved tos apakšzemē, —
Tad laika durvis tu vairs neatvērsi.

P e r i k l s

Tu, jaunekli, kā vētra mani dzen,
Kur dzirkste bij, tu uzpūt jau par liesmu,
Es pats jau gribēju ...

J a u n e k l i s

Ne gribi vien, bet dari!
Lūk, dievi gaidīt gaida, Urāns zvaigznes kaisa,
Un Ceiss met nepacietīgs zibeņus,
Tie grib virs zemes mājot Grieķijā,
Pa zilām olimptrepēm nokāpdami
Uz Tempes ieleju, ko Bakhus jau
Ar sarkanzelta vīniem piestīgojis,
Tur oleandros lakstīgalas dzied
Un circenīši cirpst pie avotiem,
Zem bišu kājām Himēts maigi klājas,
Pentelikons kā iesārts mākonīts,
No horu rožu lūpām rītos skūpstīts,
Slēpj sevī klēpjiem zelta, sudraba,
Jums marmors balts kā Afrodītes kakls,
Un meži Kolonās šalc ciedru pilni.
Viss jums ir dots! Visapkārt dusošs skaistums,
Tik celt to augšā, darīt viņu dzīvu

Un vērst to mākslā!

K a l l i a s s

Nu ir tiešām gan!

Cik ilgi vēl to nelgu uzklausīsim!

Vai gribam viņam līdz par nelgām tapt?

T r a z o n s

Tāds gudris pusaudzis, it kā tam bārda sniegtos

Līdz ceļgaliem! Kas šis tāds ir?

D i o n s

No kurienes? Kam savu vārdu slēpj?

Jā, jā, viņš svešnieks, to var noredzēt.

P e r i k l s

Teic, svešo jaunekli, — no kādas zemes?

Kam nācis šurp? Vai dievu sūtnis esi?

J a u n e k l i s

No tevis paša visi aicināti.

P e r i k l s

Es visus aicināju, un tu atnāc viens.

J a u n e k l i s

I vienas dzirkstes tiek, lai uguns degtu.

P e r i k l s

Tu pats kā uguns mēle atlaidies

No Delfu trīkāja! Kā sauc to zemi,

No kuras sūtīts tu?

J a u n e k l i s

Es nāku pats,

Ne sūtīts. Es no Milētas, mans kungs.

P e r i k l s

Ai, Milēta! Kā rožu dvesma uzpūš —

No tāliem Hesperīdu dārziem šurp!

P o l l u k s

Tā skaista zeme! Tad viņš milēziets!

K a l l i a s s

No Milētas, tā izvirtības pārķļa!

Zem viņas rozēm slēpjas mēra trumi,

Tur nekautrīgā dieve Artemīda

Ar savām trijām virknēm krūšu apkārt

Liek meitām ielās sēdēt, pārdoties,

Lai kauna nauda krātos tempļa lādēs.

Kas labs var nākt no Milētas!

T r a z o n s

Lūk, Spartā!

Tur Eross piesaistīts ar dzelžu važām. —

J a u n e k l i s

Jums piemērs nav ne Milēta, ne Sparta,

Bet pašiem savos tempļos dievus godāt.

K a l l i a s s

Kam tempļu! dievi labāk laukā rādās,

Kā citkārt karaļdēlam Parisam,

Kas Arkādijā avis ganīja.

P e r i k l s

Še ganu nav, še vīri ir, tie izšķirs,

Vai zeltu tempļiem lietot. Balsosim!

T u k i d i d s

Pag! kur jums prāts! Vai liksat Atēnām

Kā greznulei lai sevi rotām apkrauj,

Lai ļaudis izvirst, darbu nedara,

Tik tempļos vien lai sēd un teātros

Kā slinki dienas zagļi.

E i a g o r s

Ko! Mēs sliņķi!

Tie paši apkārt slaistās, nestrādā!

P o l l u k s

Uz mūsu pleciem vien viss smagums guļ.

P e r i k l s

Ko saka Efialts, tautas priekšstāvis?

E f i a l t s

Man šķiet, vēl jāpārliet: kad mākslu kopsim,

Tā būs tik retiem, kas tur tautai tiek?

P o l l u k s

Pareizi gan, kas tautai tiek no mākslas!

D i o n s

Jā, jā, mums pirms vēl labi jāpārliet.

Apjukums, pilsoņi savā starpā klusu sarunājas.

T u k i d i d s

Vai nu jums atāust prāts? Vai reibons pāriet?

Kāds svešnieks nāk, un tas jums iepūš ko,

Un tūdaļ jūs kā nelgas visu klausāt

Un gribat putināt vēl svešu mantu.

P o l l u k s

Es nezinu, ko teikt...

D i o n s

Man žēl, bet būves būs gan jāatstāj.

E i a g o r s

Ko saki — jāatstāj? Nē, nē! Es pretī!

P o l l u k s

Es ar! es ar! Mes tomēr gribam celt!

P i l s o ņ i

(*cits caur citu*).

Nē! Nē! jā, jā!

Troksnis, sajukums.

P e r i k l s

(*uzkāpj uz akmens*).

Jūs, vīri! pirms šē izšķir balsu skaits,
Kā pēdējam lai man vēl pieder vārds:
Ja mani vārdi šķiet jums nelgas vārdi,
Ja manas domas jums tik neprāts liekas,
Ja viss mans garš, kas jūs līdz šim ir vedis,
Jums šoreiz šķiet kā postā novedošs,
Tad, vīri, — pats es saku jums — lai paliek viss!
Lai paliek zelts šē mucās ieslēgts guļam.
Vai vedat to uz Dēlu atpakaļ —
Lai notiek tad, kā tur tie vīri grib!
Tik to es saku: cēlie dailes tēli,
Kas man priekš gara acīm izauguši,
Tie negrim atpakaļ vairs Hadestumsā,
Tie celti tiks! — Tik cēlējs būšu es,
Es visu ziedošu, kas vien ir mans,
Tik zināt, vīri, — jums tur nebūs daļas.
Šie tēli, kuri laikus pārdzīvos,
Kas Atēnas pār tautām pāri cels,
Tie mani būs, mans vārds tur mirdzēs iekalts,
To dziesmas minēs, un to teikas teiks!
Un tagad izšķirat un ceļat rokas!

E i a g o r s

Vēl vienu vārdu ļauj man, Perikli:
Es vienkāršs darba vīrs bez lepna vārda,
Bet, kad es, šurpu nākot, acis ceļu
Pret zilo debesi un sauli redzu
Un, lūk, tur Atēna man pretī mirdz,
Tad sirds sāk straujāk pukstēt, tad es jūtos —
Es esmu atēniets un Tēzejdēls.
Man mantas nav, tik dažas obolas
Man ķešā, manu sviedru ieguvums,
Bet ņem tās pašas, pieliec savām klāt,
Tik manu vārdu ar kaut burtu iekal —
Tur vienā stūrītī.

P o l l u k s

Es līdz! es līdz!
Ņem visu, kas man tirgū sapelnīts!

P i l s o ņ i

Mēs ar! mēs visi rokas paceļam!

O l i g a r h i

Jūs nelgas! nelgas! nelgas!

P e r i k l s

Lai skaitīts top! — bez skaita! — Visi!

Atēnas liesmas visiem pāri plandās,
Tā savus dēlus sauc, lai svētīts brīdis,
Kad liela tauta most uz lielu darbu!
Mums pieder nākotne un nemirstība!

(Nokāpj no akmens.)

Jūs tagad redzat, cēlie oligarhi, —
Te tauta pate spriež — tai pieder zelts,
Tik gandarību dosim arī jums:

Lai zelts tiek nolikts tur pie Atēnas

(rāda uz Erehteionu)

Un lai tas lietots top ar viņas ziņu.

(Māj nesējiem.)

Jūs nesat mucas turp! Es sēdi slēdzu.

Un nu pie darba! Nākotni lai kaļam!

P i l s o ņ i

Ak, skaistās Atēnas! Mēs lieli kļūsim!

Visi noiet.

10. SKATS

Perikls, jauneklis.

Perikls

(uz jaunekli, kurš taisās citiem līdzī noiet).

Tu paliec! — nepazūdi atkal man!

Tik noslēpumains, kāds tu ieradies,

Tas bij tik stars, nu rādieš zvaigzne pate. —

Teic, kas tev vārdā, jauno milēzieti!

J a u n e k l i s

Es saucos Aspazioss, augstais kungs.

Perikls

Tad — Aspazioss — kāds vārds! tik maigs,

Kā apgāzts eljes kauss tas liegi plūst.

Kā cēlies? Kas tavš tēvs? kur tavas mājas?

J a u n e k l i s

Kas prasa tam, kas sapņu ceļu iet, kur mājas!

Kas prasa domai, kad tā dzimst, kā radies!

Kas prasa jauna nesējam, kas bijis!

Es tas, kas tu, — tu biji balss, es atbalss.

P e r i k l s

Vai tu mans ģēnijs vai mans dēmons esi?

Tu mani bīdi, dzel un dzen uz priekšu.

Aiz manis visi vecie ceļi zūd,

Viss nāk tik pēkšņs, viss tik pārsteidzošs,

Zem kājām zeme zūd ...

J a u n e k l i s

Tad mācies laisties.

P e r i k l s

Nāc līdz uz baismu ceļa, dod man drosmi.

J a u n e k l i s

Es nākšu, Perikli.

P e r i k l s

Nāc manā mājā,

Tur diezgan tumsas, ienes savu gaismu,

Mēs kopā veiksīm visus tumsas spokus.

P r i e k š k a r s .

OTRAIS CĒLIENS

P i r m ā a i n a

Perikla mājā.

Peristils: telpa, ar stabu galerijām noslēgta. Galvenā izeja dibenā; pa labi izeja uz sieviešu telpām, pa kreisi uz citām istabām. Durvis apklātas ar segām; griesti vaļā, saulei un gaisam pieietami. Ap stabiem vijas efejas, un pie zīmzēm un kapitelām karājas bezdelīgu ligzdas. Telpas vidū altāris pavarda sargātājam Ceisam. Vairāk priekšā galds un sēdekļi.

1. SKATS

P e r i k l s, A n a k s a g o r s. Perikls sēd pie galda, apkrauta ar zīmējumiem un papirusa ruļļiem.

A n a k s a g o r s

(pār viņu noliecies).

Par maz tu sevim miera atļauj, dēls,
Tev vaigs tik bāls un skats kā drudzī deg,
Vai nakti maz jel dusi?

P e r i k l s

Kā man dusēt,
Kad nedus Atēnas! Vai Feidijs dus?
Un Iktīns, Kallikrats? Te zīmējumi,
Tie cauri jāskata, mums jāapspiežas:
Tas gars, kas dzimis še uz papirusa,
Mums dzīvē jāsauc, tēlā jāiemieso.

A n a k s a g o r s

Uz Akropoles tas jau tapis dzīvs.
Tur augu dienu cērt un tēš, un kaļ,
Tur ciedras liecas, marmors apaļojas,

Tur lec iz akmens dzirksts kā dzīva dvēse.
Viss acīm redzot aug, caur roku rokām iedams,
Viss smagums vieglis top, viss stingums kūst,
Un darbs ar darboni top kopā viens,
Pat mēmais kustonis, kas vezmus velk
Pat mūļa dzinējs — visi ieder iekšā.

P e r i k l s

Ak, kaut es spētu apņemt visu tautu!
Sirds man tāpat kā dzirksts iz krūtīm lec
Tā darba svētība, kas visus apņem, —
Ne lielos garus vien, bet sīkos līdzī,
Spēks nevar mosties viens, ja neceļ citus.

A n a k s a g o r s

Tu, pirmspēks, izdzimis iz haosuguns,
Pats esi tas, kas visus augšā ceļ,
Tu visas Atēnas nes hitonkrokās!

P e r i k l s

Es nedrošs viens, nāc, tēvs, man palīdzi:
Dod padomu, vai es pareizi gājis:
Tā pēkšņi visu vecu nograut nost
Un vienā dienā visu jaunu celt.
Tu pats man iedvesi šo pārdrosmi,
Tu pats mūs izvedi uz gara ceļa.

A n a k s a g o r s

Nu staigā viens, mums ceļi tagad šķiras.

P e r i k l s

Un kurp tu ej?

A n a k s a g o r s

Es esmu filozofs,
Viss gaisa plašums ērglim vaļā stāv.
Tu esi atēniets — es pasauls pilsons,

Tu ej uz tautu — es uz cilvēci.

P e r i k l s

Es visu tautu vedu cilvēcē.

A n a k s a g o r s

Tas ceļš ir garš.

P e r i k l s

Mēs ātri steidzamies,

Mēs, ziedoņtauta, ašāk uzplaukt spējam,

Mums ilgas asinīs kā rūgstošs raugs —

Mēs tās jau senā dzimtē Āzijā

Ar lotosreibusmaržu ieelpojām,

Ar tām mēs skriesim kā ar Hēlja zirgiem

Uz saules augstumiem.

A n a k s a g o r s

Tik pielūko,

Ka ratu spieķos negrābj erīnijas,

Tu, priekšā steidzot, vari palikt viens.

P e r i k l s

Ja vecie apkusīs, nāks jaunie līdz —

Vai atceries tā jauneklā uz Pniksas?

A n a k s a g o r s

Tas bij kāds svešnieks; kur viņš palicis?

P e r i k l s

Kopš viņas dienas viņš kā pazudis,

Kaut gan pie sevis viņu tiku lūdzis.

2. SKATS

Tie paši, Telezipe.

Telezipe

(ienāk uztraukta, nekārtīgā uzvalkā, nesukātiem matiem, tikko cēlusēs).

Mans laulāts draugs, es nāku tevīm sacīt,

Mums notiks lielas lietas ...

Perikls

Nu, kas gan?

Ko, mājā sēdot, labāk zini tu

Par mani ārpusē?

Telezipe

Man sapnis bij...

Perikls

Telezipe, tev labāks darbs kā sapņot,

Ņem labāk sakārto sev uzvalku,

Tu, šķiet, nupat kā uzcēlusēs esi.

Telezipe

Tu sāc man atkal piešķirt uzmanību,

Sen to vairs nedarīji.

Perikls

Telezipe,

Tev, sievai, neklājas nākt vīriem acīs.

Telezipe

(nicīgi uz Anaksagoru paskatīdamās).

Kas šis par vīru! dievuliedzējs tāds!

Viņš vien ir tas, kas tevi samaitājis,

Viņš tevi atgriež man...

P e r i k l s

(viņu ar maigumu stumdīdams).

Tev labāk pazust...

T e l e z i p e

Tad labāk viņam pazust būs, ne man.

A n a k s a g o r s

(taisās iet).

Es, kundze, negribu ar' prieku laupīt

Tev lielo sapni stāstīt.

T e l e z i p e

(pret Anaksagoru pagriezusēs, triumfējoši).

Ak, vai nu

Tu sapņus atzīt sāc? Paties, mans sapnis

Bij retais! lūk, es sievu redzēju ...

P e r i k l s

(starpā).

Vai tas kas rets? Vai vīrus vien mēdz redzēt?

T e l e z i p e

Jā, smejiem vien! Bij liela, baiga sieva

Un nejauka, bez asins lāses vaigā ...

P e r i k l s

(starpā).

Ja jauka būtu, nenāktu tev sapnī.

T e l e z i p e

Tam sapnim vairāk nozīmes priekš tevis:

Jel klaus! tai sievai lāpsta rokā bij,

Tā raka augšā visu mūsu māju ...

P e r i k l s

Lai sieva rok! Tai sapnī var to pieļaut.

(Uz Anaksagoru.)

Bet iesim! Valstī tiešām vairāk darba

Kā sievu sapņus klausīt.

T e l e z i p e

Arī valstī

Bij sapņi iepriekš lieliem notikumiem,

Un lieli vīri vienmēr sapņojuši,

Bet tu jau nesapņo, tas jādar' man.

P e r i k l s

(ar maigumu).

Ej labāk savā austuvē un aud!

Gar valsti sievām daļas nav ne sapņot.

A n a k s a g o r s

Vai tā pareizi sievas gluži izslēgt

No valsts? Tās taču visa viņas puse!

Vai ķermens dzīvot var ar vienu pusi?

T e l e z i p e

(uz Anaksagoru).

Tu dažreiz tīri prātīgs tiec, bet šis

(uz Periklu)

Jau neklausā; bet vēl ir citas zīmes,

Daudz svarīgākas nekā mani sapņi...

P e r i k l s

Nu, nu, kas ir?

T e l e z i p e

Uz laukiem mūsu muižā

Ir dzimis auns — ko domā, viņam ragi...

P e r i k l s

Par avīm visi auni nevar dzimt,

Ne visi vīri līdz par sievām tapt.

T e l e z i p e

Klaus' jel, tam ragi ne kā citiem — divi,

Bet viens pats rags un pašā pieres vidū,

Vai tas nav brīnums? ko tas nozīmē?

(Uz Anaksagoru.)

Ko saki tu?

A n a k s a g o r s

Man, kundze, spējas nav

To iztulkot.

T e l e z i p e

Es tūdaļ domāju,

Neviens to neiespēs kā Lampons vien;

Es tādēļ liku atsaukt svēto vīru.

P e r i k l s

Ko, Lamponu, to veco Silenu!

T e l e z i p e

Tu zini tikai pelt! viņš tiešām svēts

Un visu laiku nosēd lūgšanās ...

P e r i k l s

Tam miesas apmērs neļauj kustēties,

Jo savas lūgšanas tam jāšagremo. —

T e l e z i p e

Bet šad un tad viņš atstāj svēto vietu

Un ļaudis apstaigā, lai dvēšles glābtu.

P e r i k l s

Lai maisus atkal pilnus piebāztu.

T e l e z i p e

Tam jāvāc upuri priekš Atēnas.

Bet Lampons prot i zīlēt, sapņus izlikt

Un zīmes iztulkot kā cits neviens:

Kad durvis čīkstēt sāk vai balķi brakšķ,

Vai vērpjot vilna griežas čokaros,

Vai pumpa uzmetas uz degungala,

Pat vīna glāzi, ja tam iedod, pietiek...

P e r i k l s

(*starpā*).

Lai to uz vietas izdzertu!

T e l e z i p e

(*īgni*).

Ak, ko!

Viņš ar par putniem daudz ko zin.

P e r i k l s

Jo vairāk,

Kad viņam priekšā ceļ tos izceptus.

T e l e z i p e

Mums dieviem jāziedo par taviem grēkiem,

(*Aiz skatuves dzirdas jēra brēkšana.*)

Bet tur, es dzirdu, svētais vīrs jau klāt.

Viņš licis aunu atnest, lai no vilnas,

Kad vienu sprogu sadedz, pareģotu.

(*Steidzas uz durvīm viesi saņemt.*)

3. SKATS

P e r i k l s, A n a k s a g o r s, T e l e z i p e, L a m p o n s.

A n a k s a g o r s

(*smejas*).

Man ar tas brīnums jāredz.

P e r i k l s

Tā man iet!

Ja nebūtu man krietnais vergs Evanglus,

Kas māju man un mantu satur kopā,

Tā visa aizietu uz priesteriem.

L a m p o n s

(resns vecis priesteru uzvalkā ar purpura saiksnī ap pieri un apollonisku lauru vīti uz galvas. Pār plecu divas prāvas kules. Mati pagari, plivinājas pār pleciem. Nāk acis pārgriezis kā svētā aizgrābtībā taisni uz Ceisa altāri. Vergs tam nes pakal kurvi ar vilnu. Telezipe ienāk līdzī).

P e r i k l s

(nomalis uz Anaksagoru).

Skat vien, kur pūces gaišā dienā skraida!

A n a k s a g o r s

Tam maisi gan priekš glābtām dvēselēm.

L a m p o n s

(paņem vilnas sprogu un uzliek uz oglēm, tad paceļ degunu ozdams).

Ož! — ož!

P e r i k l s

(paklusi).

Jā gan, pēc mānticības ož.

L a m p o n s

Tās zīmes labas rādās — ļoti labas!

(Noplūc sev lauru lapu un košļā mutē pēc priesteru parašas.)

T e l e z i p e

(bijīgi).

Viņš laurus ēd, nu svētais reibons nāks!

L a m p o n s

(sāk krampjos raustīties un rokas šurpu turpu svaida).

Sveiks, Perikli, alkmeonīdu ciltnieks!

Tu tiec no tautas dēvēts olimpiets.

P e r i k l s

Vai viņš viens pats līdz šim to nezināja?

L a m p o n s

Ksantipa dēls tu, persu uzveicēja

Pie Mikales! Sveiks pats tu, lielo varon

Pie Fokiem, Eibejas un Trāķijas.

P e r i k l s

Viņš visu vēsturi man uzskaitīs.

L a m p o n s

Es dievu sūtīts nest tev prieka vēsti:

Tas rags, kas ir viens pats uz auna pieres,

Tas Atēnās tev sola vienvaldību,

Tu oligarhu šķiru uzveiksi.

A n a k s a g o r s

To prieka vēsti, ko tu izpaud, draugs,

Jau visas pūces zin uz Akropoles.

L a m p o n s

*(svētais reibons tam uzreiz pāriet, viņš apstājas un
nikni skatās uz Anaksagoru).*

A n a k s a g o r s

Tas savāds pareģis, viņš pareģo

Ne to, kas būs, bet to, kas sen jau bijis.

L a m p o n s

(atstāj upuri un tuvojas Anaksagoram).

Tas tu! — Tu gudrenieks no Klacomenes,

Vai domā, ka es tevi nepazīstu?

A n a k s a g o r s

Vai tu to arī nupat uzzīlēji?

L a m p o n s

Bet, tu kāds pareģis, es zinu gan:

Tu viņās olimpiskās sacīkstēs,

Kad saule spoži spīdēja pie debess,

Ar lielu segu biji apsedzies

Un pareģoji drīzu negaisu.

A n a k s a g o r s

Un vai tas nebij klāt pēc īsas stundas?

L a m p o n s

Tu to caur bezdievībām zini, teikdams,

Ka zibens nāk no mākoņrīvēšanās.

A n a k s a g o r s

Nu kā tad citād'!

L a m p o n s

Ļaužu pavedējs!

Tu pašu sauli gribi pārtaisīt,

Tu teic, tā esot — nu, ko domājat! —

Tā liela esot, vēl daudz lielāka

Par Peloponēsu! — Ak, prātiņ, prātiņ!

Lai gan tu sirmus matus piedzīvojis,

Bet prātā maz vēl esi pieņēmis!

Un vēl ko: saule — vai nav jāsmejas? —

Viņš saka, šķidra esot tā kā ola!

Ha-ha-ha! Ko nu lai Hēlijs teic!

A n a k s a g o r s

Tas teic, ka es tam labāks tulks par tevi.

L a m p o n s

Tu visus dievus smej, — pat mēnesis,

Tu stāsti, esot laužu apdzīvots,

Un kalni tur un lejas arī esot.

A n a k s a g o r s

Ja gribi apskatīt, tad brauc vien turp,

Tu sen jau labāk deri tur kā te!

L a m p o n s

Un tu te gribi palikt, zaimotāj?

Te tev vēl vietas tikai — cietumā.

P e r i k l s

Ha! tas par daudz! Šurp, vergi, vadāt ārā!

T e l e z i p e

Nāc, svētais tēvs, man līdz uz putnu stalli,

Vēl citas zīmes tur, kas jāiztulko.

L a m p o n s

(noiedams).

Tu, Perikli, gan šobrīd esi liels,

Bet lielāki par tevi vēl ir dievi,

Tu pieminēsi mani un *(uz Anaksagoru)* tu arī!

(Noiet ar Telezipi.)

4. SKATS

Perikls, Anaksagors.

P e r i k l s

(drebinājās).

Nu reiz tas riebeklis no acīm projām —

Kā auksta čūsku dvesma pilda telpu.

(Pavelk nost durvju segu.)

Nāc, Hēlij, raidi savas zelta bultas

Pret tumsas mošķiem — man vēl jāsapjūt,

Kaut galvu paceļu jau tavā gaismā,

Vēl kājas dziļi stieg man purva dubļos.
A n a k s a g o r s
Viņš draudēja ...
P e r i k l s
Lai draud, es smejos, —
Šis vecis vairāk riebīgs man kā bīstams.
A n a k s a g o r s
Bet drūmais Diopeits tur čūsku templī,
Erehtepriesteris ir viņa kungs,
Un viņa naidis ir nāvīgs čūskas dzēlums.
P e r i k l s
Mans sarga vairogs ir, ko Homērs saka:
«Nekad man neļaus drebēt Atēna!»

5. SKATS

Tie paši, Elpinika.

Elpinika

(Paveca jaunava, koķete, visādi izgreznojusēs ar saiksnītēm un lentītēm, valkā spilgtas krāsas. Viens vergs nes tai pakaļ satītu šuvuma baķi, otrais kokus priekš uzstādāmā rāmja. Ieraudzīdama Perikli un Anaksagoru, viņa dzīras it kā kaunīgi aizsegt vaigu).

P e r i k l s

Ak tu tā, Elpinika, Kimonmāsa!

Elpinika

Sveiks, Perikli! tas gan no tevis krietni,

Ka piemin' lielo Kimonu, tu cienīgs

Tam līdzī klūt.

P e r i k l s

Tu nāc pie Telezipes?

E l p i n i k a

Es arī tevi aizmirst negribu:

Lūk, šē to peplonu!

P e r i k l s

Kas man tur ziņas!

E l p i n i k a

Tas gabals tik no lielā peplona,

Ko darinām Panateneju svētkiem

Mēs, cienīgākās jaunavas, priekš dieves,

Es nācu Telezipi talkā lūgt.

P e r i k l s

Ej vien pie tās!

E l p i n i k a

Bet aplūko tu arī —

*(Vergi pa tam audumu ir attinuši
un uzstiepuši uz rāmjiem.)*

Te varoņdarbi tērpti izšuvumos:

Mans brālis Kimons, lūk, uz Skīras salas

Te izšūts, kā ar laupītājiem cīnās

Un atņēm viņiem Tēzejatliekas, —

Vai skaisti, ko?

P e r i k l s

Es spriedējs neesmu.

E l p i n i k a

Bet šinī stūrī, lūk, darbs gan tik sākts,

Bet var jau noredzēt, tas būsī tu!

P e r i k l s

Tu pārāk viegli ļauj man slavu gūt.

(Uz Anaksagoru pagriezies.)

Cits savu nemirstību gūst caur lauriem

Un cits caur dzīpariem.

A n a k s a g o r s

Ko teikt! Kā kurš!

P e r i k l s

Bet vai, Elpinika, tu esi droša,

Ka jaunavās tu tiks ievēlēta?

E l p i n i k a

Gan lemts vēl nav, bet tu jau līdzī lemsi,

Un kur tev atrast gan vēl cienīgāku?

P e r i k l s

Gan cienīgāku ne, bet...

E l p i n i k a

Es tā biju,

Kas areforu svētu tērpu nesa

Jau agrā bērnībā ...

P e r i k l s

Jā, tā jau bij.

E l p i n i k a

Es Artemīdai malu upurmiltus.

P e r i k l s

Es visu atzīstu ...

E l p i n i k a

Es Atenejās nesu puķu kurvi...

P e r i k l s

Tev laba atmiņa ...

E l p i n i k a

Un Braurondienās

Es sēdēju uz paša tempļa jumta

Un visu acis bij uz mani vērstas,

Man safrānsvārciņš bija mugurā ...

P e r i k l s

Tik daudz, Elpinika, tu piedzīvoji!

Laid savā vietā citu — atpūties.

Aiz skatuves skaļa raudāšana.

6. SKATS

Tie paši, Alkibiads, Telezipe.

A l k i b i a d s

(Puika no desmit, divpadsmit gadiem, skaists, pārgalvīgs, ieskrien iekšā un, pieskriedams Periklim, to cieši apkampj.

Telezipe tam pakaļ sadusmota, ar sandali rokā.)

T e l e z i p e

Tu man gan redzēsi! *(Ierauga Elpiniku.)* A, mīļā, tu!

Kur tu tik ilgi biji? *(Uz Alkibiadu.)* Vai tu slēpsies!

(Uz Elpiniku.)

Ko? acīs asaras? *(Uz Alkibiadu.)* Tu sodam neizbēgsi!

E l p i n i k a

(pusraudu).

Es atnesu tev rādīt peplonu.

(Abas noiet pie peplona, to aplūkodamas.)

P e r i k l s

(puikam galvu glaudīdams).

Nu, lielais briesmon, ko tu izdarīji?

A l k i b i a d s

Kas liels nu bij! Mēs gājām rotaļās,

Es biju Aijass, kad tas trakot sāk

Un vēršus apsit, noturēdams tos
Par ahajiešiem.

T e l e z i p e

(*pār plecu atskatīdamās*).

Ak tu palaidni!

P e r i k l s

(*uz Anaksagoru*).

Šis zēns jau lieliem vīriem pakaļ dara.

A l k i b i a d s

Nē, es tik otrādi, es ahajiešus

Par vēršiem noturēju.

P e r i k l s

Kas tie bija?

A l k i b i a d s

Nu kas tad cits kā Paralus un Ksantips!

P e r i k l s

Vai tu tik stalts, ka citi šķiet tev vērši?

A l k i b i a d s

Pats pedagogs jau teic, kad viņi nemāk:

«Jums abiem cietas pieres tā kā vēršiem.»

P e r i k l s

(*paklusu nopūšas*).

Ak jā, tie savā mātē iedzimušies,

Bet Kleinja dēls kā dievu izredzēts

Uz paša mūzas klēpja liekas dzimis,

Viss viņam dodas!

T e l e z i p e

Citus sist tam dodas!

A l k i b i a d s

Nu, pārāk daudz es viņus nesitu.

P e r i k l s

Bet ko par to tev teica pedagogs?

A l k i b i a d s

Viņš pats bij zirgs man, iejūgts uzvarratos.

P e r i k l s

Viņš visus apbur, visi viņu mīl.

A n a k s a g o r s

Nāc, dēliņ, skūpsti manu veco pieri,

Lai ziedoņdvesma iet pār Hadeslaukiem,

Tev jātop lielam grieķu varonim.

A l k i b i a d s

(viņu apkampdams).

Es gribu aši augt, lai mani laiž,

Es iešu palestrā un likejā

Un visus puikas cīņās uzveikšu.

Vai Hēraklis jau nežņaudz čūskas šūplī?

T e l e z i p e

Nāc, Hērakli! Tev sodam došu darbu.

E l p i n i k a

Še, lai viņš izārda šo šuvumu.

(Rāda vietu, kur Perikli sākuse izšūt.)

Perikls

(paklusu).

Ej, šoreiz paklausi, lai būtu miers,

Tu būsi Hēraklis pie Omfalas.

A l k i b i a d s

(gražodamies iet. Telezipe rāda viņam, kur ārdīt).

P e r i k l s

Bet mēs nu iesim, pārāk jau ir vēlu.

(Abi noiet.)

7. SKATS

Telezipe, Elpinika, Alkibiads.

Telezipe

Viņš tevi negrib vēlēt areforās!

Elpinika

Es viņam neesmu vairs diezgan skaista.

Telezipe

Tu, kuru gleznojis pats Polignots,

Toreiz...

Elpinika

Kā šķiet, tavs vīrs nav jūtīgs vairs

Priekš sievu skaistuma, tam tagad tīk

Tik skaisti jaunekļi.

Telezipe

Tev taisnība, šo palaidni (*uz Alkibiadu rādīdama*) viņš pārāk izlutina.

(*Griežas pie Alkibiada.*)

Nu, vai tev veicas darbs tāpat kā nedarbs?

(*Apskata audumu.*)

Ir gan viss izārdīts.

Elpinika

(*arī aplūko, iekliedzas*).

Ai, dievi! dievi!

Viss Kimons izārdīts ar varoņdarbiem!

Nu viss pagalam, jāšuj viss no jauna!

Telezipe

Tu, nedrebni, vai tā tev bija likts!

Še, to tev ārdīt bij.

A l k i b i a d s

Tas Periklis!

T e l e z i p e

Še, labāk notin dziju kamolā.

(Uz Elpiniku.)

Tu redzi, kas no viņa dienās izaugs.

E l p i n i k a

Tas būs tāds pat kā jauneklis uz Pniksas,

Kas Periklim ir galvu sakūris.

T e l e z i p e

Kas tas par jaunekli? Es nezinu.

E l p i n i k a

Kāds milēziets, nez kā še uzklīdis,

Daudz tagad staigā tādu palaidņu,

Tos bezdievībā paved Anaksagors

Ar Sokrātu.

T e l e z i p e

Ak, kādi tagad laiki!

(Aiz durvīm klauvē.)

8. SKATS

T e l e z i p e, E l p i n i k a, A s p a z i j a, p ā r g ē r b u s ē s k ā j a u n e k l i s.

J a u n e k l i s

(paver durvis, bet, ieraudzījis abas sievas, satrūkstas un atkāpjas. Telezipe un Elpinika arī satrūkstas un tad saskaišas).

T e l e z i p e

Vai re, kur tāds!

Elpīnīka

(*jaunekli ātri aplūkojuse, atlaižas*).

Šis ir tāds nobijies.

Jauneklis

Es lūdzu piedošanu, dižās kundzes...

Es svešnieks, apmaldījos...

Telezipe

Kas tu esi?

Jauneklis

Es esmu — esmu, (*aši apķerdamies*) dižās kundzes,
spartiets.

Telezipe

A, tas kas cits! Nāc tuvāk, nebīsties,

Mēs Spartai nedraudzīgas neesam.

Jauneklis

Es ienākt drīkstēju, kad ieraudzīju

Hekates mājiņu te durvju priekšā

Un blakām svēto lauru, tad man šķita:

Te vecais raugs vēl rūgst...

Telezipe

Tu krietnis zēns.

No Spartas vien tik tādi vēl var nākt.

Tavs labais ģēnijs tevi vedis šurp.

Te šinī mājā valda vecais tikums:

Kā durvju sargs mums stāv vēl Hermes Strofajs

Un eljes zars, ar baltu vilnu aptīts,

Pie sienas karājas pret krītamo

Un citām nelaimēm, un sievu telpās

Stāv saistīts Eross man.

J a u n e k l i s

(nopūšas).

Ak, saistīts Eross!

Tāds pat kā Spartā!

E l p i n i k a

Jā, tur kautras sievas,

Tur jaunavas zin sargāt tikumu.

Bet še sāk ieviesties jau izvirtība,

Nāk šurpu hetēras no viņpus jūras

Un paved vīrus, paved jauneklus.

Bet tu tāds svaigs, tāds nesamaitāts vēl.

Tev sārtums vaigā tvīkst.

(Plikšķina viņam pa vaigiem.)

Nu, nebaidies,

Ļauj sevi apskatīt, tu kautro puisīt:

Tik maigas rociņas kā jaunavai,

Nemaz vēl nocietināts neesi.

J a u n e k l i s

Jā, māte mani drusku piesaudzēja.

E l p i n i k a

Tik apaļš, balts — kā krizantēmas zieds!

Tu nebūsi gan melno zupu ēdis.

J a u n e k l i s

Es nemīlu neko, kas melns un tumšs.

E l p i n i k a

(viņu pajādama).

Vai re, vai re, kāds mātes luteklīts!

T e l e z i p e

Nav labi vis, kad bērnus pārāk saudzē,

Tu dzelžu gultā gan ar negulēji,

Tā ar tev gan par cietu bij un šauru!

J a u n e k l i s

Es visam šauram aši pāri augu.

T e l e z i p e

Un rīkstēm tevi arī nepēra?

J a u n e k l i s

(uzbudinās).

Ko! mani lai kāds drīkstētu vēl pērt?

A l k i b i a d s

(uzlec un noņem kamolu).

Es arī visas rīkstes salauzu!

(Pieskrien jauneklīm.)

Teic — kā tu spēji pretī turēties?

J a u n e k l i s

Es visiem šķēršļiem protu pāri tikt.

A l k i b i a d s

Vai proti lēkt un kāpt, un graut, un šaut?

J a u n e k l i s

Es protu ceļu lauzt.

A l k i b i a d s

Es ar! es ar!

Mēs būsim draugi, ko? es tevi mīlu!

(Apkūp viņu purinādams.)

T e l e z i p e

Klaus' vien, tas draišķis apgriež visu māju

Un līdzī maitā manus rātnos zēnus,

Lai piesarg' dievi, kad tas izaugs liels,

Tas visu Grieķiju vai apkārt griezīs.

A l k i b i a d s

Jā, visu Grieķiju es apgriezīšu!

Kā viesulis, kas nāk no Trāķijas,

Es bubuļus kā slaucīt noslaucīšu!

T e l e z i p e

(uz Elpiniku).

Vai zin' to nedarbu, viņš Strofajam

Ar ogli melnas ūsas uzvilcis.

E l p i n i k a

Tev pūķu ola mājā perinājās —

Pie laika piesargies!

A l k i b i a d s

(griez jaunekli pa istabu riņķi).

Mēs abi skriesim,

Kā Borejs skrien ar deviņ' kumeļiem,

Heidā! heidā!

(Griezdams norauj jauneklīm hitonu no pleca, parādās sieviete.)

E l p i n i k a

(pirmā iekliedzas).

Ak vai! kas tas? — skat, skat!

T e l e z i p e

Ko redzu — sieva!

Ceiss, Hēra, vai lai savām acīm ticu!

E l p i n i k a

Tad tāds tas jauneklis no Milētas!

T e l e z i p e

Un tāda — tāda manā mājā nāk —

Tu nekrietnā, bezgode, netikle!

Vai tev vēl nepietika ārpus mājas

Dzīt savas netiklības, vēl tu drīksti

Še iekšā lauzties, pašā ģimenē,

Šo telpu sagānot ar savu elpu!

E l p i n i k a

Triec viņu prom, sauc visus vergus šurp,
Lai viņu dzīšus dzen ar kaunu prom.

A s p a z i j a

Es eju — šē vēl tava sīkā valsts,
Kas nobeidzas aiz tava mājas sliekšņa,
Šē telpu nav, ko cīņu izkarot,
To lielo cīniņu starp jaun' un vecu,
Kas tik ar viena uzvaru var beigties!

(Dodas ārā.)

T e l e z i p e

Prom! prom! šurp, vergi! nākat! nākat!

P r i e k š k a r s.

O t r ā a i n a

Hiponika mājā.

Bagātīgi izgrednota telpa. Visapkārt lokā guļsēdekļi ar raibām segām un purpura spilveniem. Katram priekšā atsevišķs ēdienu galdiņš. Bez tiem vēl pa kreisi pret dibenu lielāks galdiņš priekš amforām un maisāmiem traukiem. Pašā vidū dibenā ieejas durvis, ar divām kolonnām joniešu stilā. Katrā pusē durvīm vēl lieli, plati logi jeb vaļējas sienas ar izredzi uz ziedošiem rožu dārziem. Pie sienām bronzas figūras ar lāpām rokā apgaismo telpu. Zelta trijkājs ar kvēpināmiem traukiem. Durvīm taisni pretī lielais Dionīsa altārs, apvīts ar puķu vītēm. Sienu iedobumos skaisti gleznotas vāzes, tāpat arī gar sienām lielas gleznas ar mitoloģiskiem skatiem. Grīda izlikta raibā mozaīkā, izskatās it kā piemētāta ar puķēm, augļiem, spalvām, maizes drupatām, kauliem, nogrieztām gaiļa sekstēm utt.

1. SKATS

Hiponiks, Perikls, Feidijs, Sofokls, Sokrāts, Anaksagors.
Visi guļ uz pusguļu atzveltniem. Mielasts nupat nobeigts. Vergi nokopj galdus un norīvē tos ar smaržu zālēm. Citi sagatavo vīnu maisāmos traukos un, kausus pildot, sniedz tos apkārt. Citi atkal sniedz viesiem vaiņagus no rozēm, narcisēm, vijolītēm.

H i p o n i k s

(jautri, omulīgi).

Par maz jūs goda devāt Cererai!
Tās balvas jūs gandrīz vai neaiztikāt.
Te apsmādēts guļ beotiešu lasis
Un zelta taukus lej kā asaras!
Te baltās, treknās Melas stirniņas,
Te cepti cīruļi, te paipaliņas
Un pāvu olas, fazāņsmadzenes!
Viss vēl, kā bijis! Medus rausīši
Un cepumiņi sviestā, marcipāns,
Un kur vēl augļi! Naksas bumbieri,
Kur lielās, smagās Nīkostrates vīģes
Un foiniķiešu zelta dateles!
Par velti esmu šurpu aicinājis
No pašas Līdijas sev pavāru!

P e r i k l s

Draugs, nebēdā! stāv priekšā lielie svētki,
Tur tavam pavāram būs izdevība
Kā Hēras pāvam izplest astes ripu.

H i p o n i k s

Ļauj vien man vaļu svētkos rīkoties,
Es došu mielastu, kas visu pārspēj.
Bet man vēl lielāks mērķis: korus rīkot

Priekš teātra, draugs Sofokli,
Es tavu jauno drāmu gribu ietērt,
Cik vien man zelta manās raktuvēs.

S o f o k l s

Draugs, nepārsteidzies, vēl mans domāts darbs
Dus dzīvē neatsaukts starp Hadesēnām,
Es šaubos, vai jel maz es spēšu rast
To orfisko, to radīšanas vārdu,
Kas ēnām ielej dzīvas asinis.

P e r i k l s

Par daudz tu gribi, draugs, tavs Edips liels,
Dod mums, kas līdzīgs tam.

S o f o k l s

Vai tik, kas līdzīgs?

Vai viena stīga vien Apollonlirai!

Puscilvēces es devu Edipā,

Bet otra puse guļ vēl neizsmelta —

Man zemē jākāpj pasauls bezdibeņos

Līdz nāves akām — sievas dvēselē.

Kas dos man atslēgu? Tev, Feidij, viegli,

Tavs pirmtēls tev priekš acīm gatavs stāv,

Tev viela — marmors ciets, bet man viss plūst

Kā zila migliņa pār mītu laukiem,

Tik dvēse deg no radīšanas liesmām

Un nedod miera man ...

F e i d i j s

Tu teic, man viegli, —

Mans pirmtēls, tā ir cīņas Atēna

Uz Akropoles, bet es jaunu gribu,

Es gribu radīt miera Atēnu,

No paša Ceisa galvas dzimušo, —

Bet kā to veidā tvert? Kas viņa ir?

S o k r ā t s

Kas cits no galvas piedzimt var kā doma?

Kas, pate netverama, — visu tver,

Kas, pate gaisma, — visu tumsu veic.

Tev, Feidij, doma jātērpj sievas veidā

Un sievai jāpiešķir ir spēja — domāt.

F e i d i j s

Jauns vārds no tevis sacīts — radošs vārds,

No tāles zibsnī Ceisa zibeņi.

P e r i k l s

Viss laiks no radīšanas dīgļiem pilns,

Kā ziedoņdebess pilna zibeņiem.

H i p o n i k s

Lai nesam upurus tad ziedoņdieviem,

Kas neredzami lido šinī telpā,

Bet visiem pāri lai vēl Bakhus valda,

Kas Ceisa kāzu naktī piedzimis

No pašas zemes meitas Semeles

Un šūplī visiem zibšņiem apspīdēts. —

Es viņam pirmām ziedoju šo kausu.

(Izlej vienu daļu viņa zemē, otru uz altāra, pavadīts no fleitu skaņām, kurām pievienojas bakhantiska mūzika.)

Lai nāk nu viņa jautrās pavadones

Un viņa slavu teic!

2. SKATS

Sanāk k o k l ē t ā j a s, d e j o t ā j a s un M e l i s a. Koklētājas nosēžas gar sienām un spēlē, kamēr dekotājas dejo bakhantisku deju. Bakhantes tērpušās panteru ādās ap viduci un vīna stīgām matos un ap kailajiem pleciem. Ap rokām un tāpat ap kailajām kājām zelta sprādzes ar sīkiem pulkstenīšiem, kuri dejā griežoties skan.

M e l i s a

(piesteidzas Periklim).

Man salda laime tev pie kājām glausties

Kā Kipras dūjai — tā tu mani sauci.

H i p o n i k s

Sauc talkā Erosu, mans daiļais bērns,

Ko Bakhus nespēj viens, tev jāpalīdz.

P e r i k l s

(izklaidēts glāsta viņai galvu).

Jā, jā, tu daiļā Kipras dūjiņa.

M e l i s a

Bet kurp tu skaties? tu jau manis neredz'!

Tik svešs tu šovakar man esi, draugs.

P e r i k l s

(kā pamozdamies).

Teic, Hiponik, — tas jauneklis uz Pniksas,

Kas toreiz runāja, vai nav tev rada?

Kur viņš gan palicis? es sen to gaidu.

H i p o n i k s

Kā teikt: viņš tāļu ir un tomēr tuvu?

P e r i k l s

(uzbudināts).

Ko? aizceļojis?

H i p o n i k s

Nē, ne aizceļojis,

Tā paša jauneklā pavisam nav.

P e r i k l s

Tad miris! saki! saki!

M e l i s a

Draugs, lai paliek!

Lai mirst, lai aizceļo, kas tev viņš ir!

Es, tava Melisa, es esmu še,

Es tik daudz reižu tevi priecināju

Ar dziesmām, dejām, saldām mīlas balvām.

Ja gribi, es tev priekšā šūpošos

Kā balta narcise uz Stiksa viļņiem,

Tik piegriez acis manim ...

P e r i k l s

(nepacietīgi).

Laid, jel laid,

Teic tieši, Hiponik, ko tirdi mani, —

Viņš miris?

H i p o n i k s

Pārāk dzīvs viņš, pilns ar dzīvi,

Kā pildīts Hēbes kauss ar nektārdziru.

Ja gribi, skati pats, es saukšu viņu.

P e r i k l s

Ko? viņš ir tuvu?

H i p o n i k s

Tepat manā mājā.

P e r i k l s

Viņš tavā mājā — un tu neteici?

H i p o n i k s

Ko tu tik straujš, tu rāmo olimpieti,
Kas citkārt pāri stāv pār visām kaislēm,
Kā Aiols, visus vējus maisā bāzdams,
Es eju, eju jau ...

(Hiponiks atver durvis, pa kurām ienāk Aspazija. Viņa ģērbusēs greznā grieķu uzvalkā, dzeltenas krāsas ar izšūtām malām. Plecus satur agrafes, uz kailajām rokām sprādzes, mati grieķu veidā ar pieres saiknēm un metāla plati priekšā.)

3. SKATS

T i e p a š i, A s p a z i j a. Perikls, viņu ieraudzījis, paliek kā apmulsis. Brīdis klusuma; arī citi pieceļas sēdus no atzveltņiem.

P e r i k l s

Kas tas? — ne viņš? bet līdzīga — tā māsa?

A s p a z i j a

Es pate esmu tā — ne sava māsa.

Es pate biju jauneklis uz Pniksas.

H i p o n i k s

Nu redzi nu, tā jaunekļa vairs nav,

Bet cits kas viņa vietā labāks vēl.

S o f o k l s

Aiz plīvuriem mīl slēpties patiesība.

S o k r ā t s

Mums sfīksa atkal uzdod jaunas mīklas...

A s p a z i j a

(uz *Perikli*).

Es tevi meklēju, bet neatradu.

P e r i k l s

Es tevi rodu, bet — vēl jāmeklē.

A s p a z i j a

Man tev bij citā veidā jārādās,

Jo sievietēm liegts ir tautas sapulcē

Ar vīriem līdzī runāt, līdzī spriest.

(*Pagriežas pret citiem.*)

Še rodu priekšā grieķu lielos garus,

Kas paši tiecas dieviem līdzī būt,

Tie piedos man ir manu pārmērību,

Es gribu būt tik līdzī cilvēks vien!

A n a k s a g o r s

Tu nāc kā sūtne mums no Atēnas,

Tavs gars jau iepriekš mita mūsu starpā.

Tu pate dieve esi.

A s p a z i j a

Es tik sieva;

Vai, Perikli, es vēl tev sveša esmu?

P e r i k l s

Laid, laid! man jāaprok mans skaistais sapnis!

H i p o n i k s

Vai mazāk skaista gan tev īstenība?

Bet bīsties sakaitināt Erosu,

Varbūt viņš bultas jau uz tevi mērķē.

S o f o k l s

Tā Erosuguns nav, kas viņai acīs;

Tā paša Ceisa aizrautības sposme.

P e r i k l s

(*dobji*).

Jā, jā, tu sieva, un tu esi skaista.

A s p a z i j a

Vai tas gan noziegums, ja esmu sieva?

Un vai vēl lielāks grēks, ja skaista esmu?

S o f o k l s

Jā, skaistums ar ir spēks, kas līdzī sēd

Ar citām lielām varām padomē.

S o k r ā t s

Bet spēks tik redzams viņa darbībā,

Un cits ir dailes darbs, cits gudrībai:

Tā viena radīt grib, bet otra baudīt.

P e r i k l s

Jums tiesa, draugi, tiesai baudīt, aizmirst...

(*Uz Aspaziju.*)

Tu, dailes būte, manim piedosi,

Par maz vēl esmu tevi apbrīnojis,

Vēl cita gaisma žilbina man acis,

Tā uguns, ko tu nesi viņā rītā,

Kad tu kā Prometeja sūtnis nāci...

To vienu pasauli es zaudēju,

Un otrā pasaule man nav vēl rasta —

Bet tava daile ver man jaunas durvis!

Teic — kādas nezemes tu pate esi,

Zem rozēm nektārdārzā dzimuse?

Kas bij tavs tēvs, kāds dievs? un māte nimfa?

Kā nāci šurp? Vai nesa tevi Ceiss,

Kā citkārt Eiropu pa jūru pāri?

Kāds tevīm vārds?

A s p a z i j a

Es to jau teicu reiz —

Es biju Aspazijs, nu — Aspazija.

P e r i k l s

Tam cita skaņa, teiktam saldu lūpu,

Viss tagad cits, kas bijis, viss ir aizmirsts.

A s p a z i j a

Nekas nav cits, es tas pats jauneklis

No Milētas.

P e r i k l s

Ak jā, no Milētas!

Tu esi Afrodītes priesteriene.

A s p a z i j a

Ha! vai tu tīši mani pārprast gribi,

Es, kas tev toreiz šķitu dievu sūtnis,

Es arī esmu tā, no tās es cilts —

Vienalga, vīrs vai sieva, daiļš vai nedaiļš,

Tās lielās cilts, kas iet caur laiku laikiem,

Kad zeme tumša top — tai gaismu nest.

Es jauna nesēja kā Prometejs,

Kas zemē sēja pirmo uguns sēklu,

Es Dēmetra, kas pirmo vagu dzina!

Tas veda mani šurp uz Atēnām,

Nu turpināsim to, ko toreiz sākām.

P e r i k l s

Jā, tas bij lielas drāmas iesākums,

Bet viņas beigas nu — salds Erosjoks,

Bet labs i tas.

A s p a z i j a

Tu, mani pazemodams,

Pats sevi līdzī pazemo.

P e r i k l s

Mums jātop līdzīem,

Tik tā mēs varam atkal atrasties.

A s p a z i j a

Nemūžam nē! Nu tu man esi svešs!

P e r i k l s

Nāc, netversim vairs velti Hadesēnas,

Nāc, dzīves dārzos Erosrozes plaukst,

Šurp visu sarkanrožu purpurtumsu!

Šurp visu aromātu apreibumu!

Es alkstu vīna! kurat Bakhum liesmas,

Lai karstas šalkas skrien caur visiem kauliem...

Šurp mūziku, lai skaņas plūst, lai kāpj

Kā Lētes viļņi pāri dzīves krastiem.

(Mūzika. Koklētājas dzied.)

Plēsīga putna spārniem

Uguns sarkanas krāsas

Nezin kā dzīvē šurpu tu atlaidies esi,

Eross, ak, Eross!

Cēlies no pirmbūtes olas,

Izperēts pašas Nakts,

Orfiskis noslēpums apdvesmo tavu būti,

Eross, ak, Eross!

Panteru mātes zīdīts,

Asins un uguns, un piena,

Plēsīgs un glaudīgs, mīlīgs un viltīgs tu reizē,

Eross, ak, Eross!

Krokus' un vijolītes
Kaisās pa tavām pēdām,
Saldas nopūtas izgaro zelta tvaikos,
Eross, ak, Eross!
Bultas no cipreses griezdams,
Melnas no nāves koka,
Kausētā alvā vēl viņas iekšā tu mērci,
Eross, ak, Eross!
Akls tu esi, ak, Eross,
Akli tu bultas izšauj:
Dieviem un cilvēkiem reizē tu bīstams esi,
Eross, ak, Eross!
Upuri, ķerti no tevīm,
Izdvesmo laimīgā smaidā,
Nāve tiem sirdī, bet medus garša uz lūpām,
Eross, ak, Eross!
H i p o n i k s
(*priecīgs rokas berzēdams*).
Nu beidzot atkust sāk, nu Bakhuss valda,
Un drīz vien arī Eross pakaļ nāks.

Vergi nes apkārt vīnu un sniedz svaigus vaiņagus. Aspazija stāv,
projām aizgriežusēs.

P e r i k l s
(*kausu tukšojis, uz Melisu*).
Un tu, mans bērns, ar tavām žēlām acīm,
Ko tu kā circenītis kaktā raujies!
M e l i s a
Tu mani atstum, Perikli, tu atstum!
Es tev nekas, tu dzenies tikai viņas,

Tās svešās skaistules. —

P e r i k l s

Nu, neraud', bērns,

Kad saule uzlec — zvaigznei jānobāl.

Nāc, esi jautra līdz — jūs, draugi, visi,

Lai tveram dzīves lielo prieka stundu,

Kad tā pār Hadeskrastiem augšā kāpj.

Draugs Sokrat, ko tu patiesības meklē.

Tās nav ne še, ne tur, ne kādos zvaigžņu laukos.

S o k r ā t s

Varbūt tā tuvu — mēs tik ejam garām.

P e r i k l s

(uz Anaksagoru).

Mans tēvs, ko tu tā neticīgi smaidi?

Un, Feidij, ko tu zīmē tur un mēro?

Par agru nākt vēl tavai jaunai dievei!

Un, Sofokli, tu ar tā aizrauts skaties

Kā brīnumredzētājs!

S o f o k l s

Varbūt es redzu,

Ko tu vēl neredzi.

P e r i k l s

Jūs, gudrie nelgas,

Kā lemuras jūs skraidāt mēnešgaismā,

Man dzīslās karsta asins verd. (Uz Aspaziju.) Nāc, daiļā,

Es tevi vaiņagošu ...

(Grib viņai uzlikt vaiņagu.)

A s p a z i j a

(izrauj un nomet vaiņagu).

Nost ar to!

P e r i k l s

Nāc sēsties manim līdz uz pantersegām,
Lai zelta zirneklis mūs iestīgo!

A s p a z i j a

Nost, neskar mani, ja es dievu cilts,
Kā pats tu mani dēvēji, — tad zini,
Tev arī dievam jābūt, ja tu drīksti
I manas drēbju vīles skart, bet tu
Pat vairs ne Periklis — es nicin' tevi!

P e r i k l s

(aizgriežas, dobji).

Ak vai man, vai! ak, nakts un Ereboss!
Es tevi divkārt esmu pazaudējis.

M e l i s a

(tam piesteidzas un apkampj viņa ceļus).

Mans dārgais kungs, tā tevi nicina,
Tu olimpiets, tu vienīgais, tu augstais!
Es sīciņš puteklītis tev zem kājām,
No tavas sposmes vien tik dzīvoju!

H i p o n i k s

(rīko vergus; uz Aspaziju).

Mans lepnais bērns, tev goda vieta der.
Jūs klājat segas! taisāt sēdekli,
Šovakar tā būs mūsu simpoziarhe,
Mēs godu dosim tai kā karalienei.
(Sataisa viņai paaugstinātu sēdekli.)

A s p a z i j a

Ak, Hiponik, tu viens, kas mani cieni,
Bet te sēd atēņvīri, lieli gari,
Tie visi lielos darbos jūtas viens

Kā viena liela ģēnijģimene,
Es viņu vidū lieka še un sveša —
Kaut gan mans gars tos visus iedvesmēja,
Kaut gan mans vārds tiem pirmo dzirksti šķīla,
Nu viņiem kauns, ka tā tik sieva bija,
Un vārds, no sievas teikts, tiem liekas cits.

F e i d i j s

Ak jā, mums kauns, ka dievi nepazinām,
Kas pārgērbusēs mūsu starpā mita,
Ļauj tevi vaigā skatīt nu, tu cēlā,
Tu pate Atēna!

A s p a z i j a

Tu mani, Feidij,
Pār dzīvi stādot, stādi ārpusē,
I tam es ārpusē (*rāda uz Perikli*), bet tikai zemāk,
Es tam tik hetēra no Milētas.

(*Aizsedz vaigu.*)

P e r i k l s

Ak, piedod man, es divkārt sājju dzelts,
Vēl savu es pret tevi neatrodu.
Man dzīves pamats jānojauc līdz galam,
Viss atkal haoss manī...

A n a k s a g o r s

(*pieiet tam, uzliek roku*).

Haoss, dēls,

Ir visas radīšanas mātes klēpis.
Vēl aklā nekārtībā jauca daļas,
Bet visas apdvestas, ik puteklītis
No lielā «nus», no pasauls dvēseles.
Un tā kā Irisloks mūs kopā sies.

A s p a z i j a

Jūs, jaunu patiesību meklētāji,
Jūs pašu nebūtību augšā ceļat,
Ik puteklītīm pat jūs dzīvot ļaujāt,
Bet sievas garu, to jūs aprokat!
Jūs ceļat savu jauno Hellādu,
Tā jūsu gara darbs, tik jūsu vien!
Bet pašos pamatos tai viena trūkst,
Trūkst lielā dzīves spēka, sievas dvēšles!
Es pašas dzīves saknē ievainota —
Ar manām asrām tūkstots sievu raud,
Es aizeju no jūsu Hellādas,
Jūs ceļat skaisto, balto Partenonu
No sasalušām sievu asarām —
Es negribu vairs jūsu vidū būt!
(*Taisās aiziet.*)

K o k l ē t ā j a s

(*kuras gar istabas sienām zemē sēd, ievaidas*).

Ak vai! ak vai! ak, neej! paliec! paliec!

A n a k s a g o r s

(*satver viņu aiz rokas*).

Bērns, neej, paciet, mēs vēl meklētāji.
Pirms gaisma izlaužas, vēl tumsa valda,
Un daļa daļu meklē vēl ar sāpēm,
Vēl ienaids šķir, kas mīlā kopā der
Un kas tik vienībā sniedz harmoniju.

A s p a z i j a

Tā lielā mīla, kura naidu veic
Un elementus saved kārtībā,
Tā pasauls dvēšle sievas krūtīs pukst!

Un es, es esmu dzīvē nākuse,
Lai līdzī mīlētu, ne līdzī nīstu.

S o f o k l s

Liels, radošs vārds — tu viņu izsacīji:

«Lai līdzī mīlētu, ne līdzī nīstu. —»

Tu dzīvē ienes jaunas vērtības,
Mans darbs top dzīvs, tu dvēslī iedves tam,
Es tavus vārdus likšu viņa mutē.

S o k r ā t s

Jauns Eross dzimst — nu nav vairs jāmeklē
Mums dievi Olimpā — tie mīt mums iekšā.

F e i d i j s

Mēs visi parādā tev gandarību,
Tev nebūs aiziet prom no Atēnām
Kā svešai, atstumtai un nesaprastai,
Bet marmorā kā mūžīgs dailes tēls
Tu augsti pacelsies uz akropoles,
Tu būsi mana jaunā Atēna.

M e l i s a

(viņai piepeši nokrīt pie kājām).

Tu lielā, labā, tu! Es tevi mīlu,
Es pirmāk nīdu tevi — tagad mīlu,
Nem mani līdzī tavā lielā mīlā.

S o k r ā t s

Ja viena patiesība augšā ceļas,
Tā arī citas līdzī modina:
Daiļš nevar iet līdzī galam, ja nav labs,
Un labs, ja galu sniedz, top arī daiļš.

A n a k s a g o r s

(uz Aspaziju).

Tu, dzīvā dvēse, abus kopā saisti,
Mans dārgais bērns, tu visus uzveic mūs,
Es tevīm liecu savu sirmo galvu...

A s p a z i j a

Ak nē, mans tēvs, ne visus — tur tas vīrs
(uz Perikli)

Sēd, drūmi klusēdams, un mani tiesā,
Tam vien es neesmu nekas.

P e r i k l s

(kā pamoždamies).

Ak, Aspazija,
Kas tu man būtu — kas tu esi man,
Es bīstos teikt, ko es tev varu dot!
Tev cēlais Sofoklis dod nākotni
Un Feidijs nemirstību — mana drosme,
Tāpat kā Pandoras, tik ļaunu nes:
Es solu tevīm tagadni un — cīņu.

A s p a z i j a

No tās es nebīstos, to izaicinu.

P e r i k l s

Tu gribi vecu graut un jaunu nest.

A s p a z i j a

Tas ir mans uzdevums.

P e r i k l s

Tā hibris ir!

Uz nemirtni ved ceļš caur Orkustumsu,
Tu iesi taustoties gar glumām sienām,
Pie kājām šļāks tev melni veļu viļņi

Un apkārt saniknotās erīnijas
Kā izsalkušu vilku mātes kauks.

A s p a z i j a

Par erīnijām stiprāks Apollons,
Tas mani ved.

P e r i k l s

Es dodu tev šo cīņu.

Laiks pats to dod: mums tuvu lielie svētki,
Kur izvēl cienīgāko atēnsievu,
Kas dievei pasniedz dārgu dāvanu,
Tā būsi tu — es došu tev šo godu,
Tev, svešniecei, priekš visām atēnietēm.

A n a k s a g o r s

Kas cita gan lai būtu cienīgāka!

Pār tautu pāri cilvēcība iet.

A s p a z i j a

(uz *Perikli*).

Nu aust man rīts, tu mani cienīt sāk,
Nu būs man vieglis grūtais uzdevums!

P e r i k l s

Par agru gaviļē, vēl grūtāks priekšā:
Tev peplons jānes — dzirdi — nevis vecai dievei,
Ko čūsku birzē sargā priesteri,
Bet jaunai Atēnai, ko Feidijs rada.

A n a k s a g o r s

Tā pārdrosme! Ko sacīs priesteri?
Kas viņiem neziedo, to viņi ziedo.

A s p a z i j a

Kas viss sev pieder — viss var sevi ziedot.

A n a k s a g o r s

Zin', Perikli, tu viņu nāvē raidi!

P e r i k l s

Vai mazāk drīkstu solīt Aspazijai!
Jūs visu devāt tai — pat nemirstību,
Man atliek tik vēl dāvināt tai nāvi.

(Pret Aspaziju.)

Nu, sieva — dvēsle, vai tu nedrebi?

A s p a z i j a

Līdz nāvei vien sniedz dievu sods un liktens,
Bet dvēsle spēj pār nāvi pāri iet!
Es smaidot kāpšu melnā Haronlaivā.
Sniedz, Perikli, man tavu vaiņagu,
Ko pirmīt nometu, — nu liec man galvā,
No tavas rokas ņemu uzvaru.

P e r i k l s

(uzliek Aspazijai vaiņagu).

S o k r ā t s

(uz Aspaziju).

Cik skaista nāve ir ar tavu seju!
Kas tādu skatu dziļi sevī slēdzis,
Tas dzers bez trīsām pašu nāves kausu.

P e r i k l s

(uz Aspaziju).

Tai nāvei nebūs tava seja vien,
Tai arī mana būs — ak, Aspazija,
Tas vēl ir pēdējais, ko dot tev varu.

A s p a z i j a

(izstiepj rokas).

Ak, Perikli!

(Apkampjas.)

P r i e k š k a r s.

TREŠAIS CĒLIENS

P i r m ā a i n a

Eimenīdu alā.

Ala klintīs ar nevienādi izdobotām sienām. Tāpat plaismoti griesti ar nokārēm, pie kurām karājas milzīgi sikspārņi, cits ar citu spārnus krustodami. Zem spārniem redzamas acis, kuras no sākuma aklas, bet vēlāk iedegas. Sienu iedobumos visur tup pūces, zemē gar sienām guļ saritinājušās lielas čūskas. Sienā iespraustas pāra lāpas, kuras apgaismo telpu, un gar dibensienu trīs nelieli altāri, uz katra no tiem nolikts trauks: viens ar asinīm, otrs ar žults virumu un trešais ar pienu. Ieeja pa kreisi. Ārā nakts un kauc vēji.

1. SKATS

D i o p e i t s

(Viens. Iedez uz altāriem uguni un, pusbalsī dziedādams, runā kādus buršanas vārdus.)

Mostaties! mostaties!

Naktsvalstības varenās meitas, erīnijas!

Jūs, Tartara trijotne:

Alekto, Megera, Tizifone,

Aizdedzat lāpas taisnību vērot,

Satverat rīkstes pārkāpes sodīt,

Ceļaties, staigājat atkal pa zemi.

(Pie pēdējiem vārdiem durvju aizsegs tiek atbīdīts. Ienāk

Lampons ar pilniem groziem un amforām un paliek iespiesies durvis, nevarēdams iekšā tikt.)

2. SKATS

Diopēits, Lampons.

Diopēits

(*atgriežas*).

Nāc ašāk iekšā, aizvelc priekškaru!

Vējš izdzēs lāpas.

Lampons

Lūk, es iespiedies,

Tie grozi nelaiž — un vēl amfora.

Diopēits

(*palīdz viņu ievilkt iekšā*).

Tavs vēders pats kā liela amfora.

Nu, kur tu biji?

Lampons

(*noliek zemē grozus un amforu un slauka sviedrus hitona stūrī*).

Tā bij skriešana!

Pavisam aizelsos! (*Slauka atkal sviedrus*.) Aiz bailēm svīdu,

Kad tuvojos še Baratrona plaismai,

Kur lejā nogrūsti guļ noziedznieki

Un pašnāvnieki vēl ar striķi kaklā,

Gar malām rindās eimenīdas sēd —

Es skaidri redzēju — ar harpju nagiem

Un melniem spārniem, sarkankrāsots ģīmis —

Es gribēju jau grozus zemē mest

Un projām aizlaisties ...

Diopēits

Tu bailīgs nelga!

No kājām zaķis un no galvas ēzels,

Lai dreb, kam jādreb, — mums ir jāiztur.

Vai man gan tīk šai lāsta vietā mist!

Vai teici Tukididam, ka es gaidu?

L a m p o n s

Viņš norunātā brīdī būšot klāt.

D i o p e i t s

Laiks iet, no zemes tvaiki augšup kāpj

Kā nāvējoša eimenīdu elpa.

Mums jāslapstās, it kā mēs noziedznieki

Un viņi taisnie būtu, tie nolādētie!

Tie augšā cauru dienu cērt un kaļ

Un iztrauc mūsu tempļa svēto mieru,

Pat naktīs guļ turpat uz akmens kaudzēm.

Nu, vai tu biji tur? Vai noskatīji,

Cik viņi zelta ņem, cik baltkaula?

L a m p o n s

Es biju, bet tie laida putekļus

Un aizbēra man acis gluži ciet.

D i o p e i t s

Tev acis aizbēra un prātu ar!

L a m p o n s

To ne! Es trepju kāpes saskaitīju,

Kas ved uz pilskalnu, — tām nelabs skaits

Tur dažs labs kritīs, kas pa viņām kāps ...

D i o p e i t s

Tu pirmais, šķiet, to būsi piedzīvojis,

Jeb vai bez kāpšanas — tu lejā tiki?

L a m p o n s

Kam daudz ir jāiet, daudz ko piedzīvo!

Ne vienmēr dievi laipni ceļu šķir,

Un bieži dēmoni pa kājām maisās.

D i o p e i t s

Nav bijis izdevīgs tavs kalna kāpiens,

Varbūt no lejas labākas tev ziņas:

Vai biji Tripod' ielā?

L a m p o n s

Jā, pie Perikla.

Telezipe ir ļoti lāga kundze,

Tā vecos tikumus un dievus cienī,

Pat durvju stenderes tai nodarvotas.

D i o p e i t s

Nu labi, labi. Bet nu ziņo citu.

L a m p o n s

Labs gads tur, visur Cēres svētībiņa:

Pilns šķūnis, kūtīs putni čiepst un perē.

D i o p e i t s

Nu diezgan kūtis! Kas ir istabās?

L a m p o n s

Ak vai! par to man smagi jānopūšas:

Tur perē ļaunumu, un pat jaunā audze,

Tas puika Alkibiads, Kleinja dēls,

Daudz raižu dara krietnai Telezipei.

D i o p e i t s

Tiec reiz pie lietas! stāsti man par lieliem.

L a m p o n s

Ko sacīt! Man vēl smagāk jānopūšas:

Tur staigā šādi tādi sofistī

Un filozofi, ļaužu maitātāji;

Tas vecais dievu liedzējs klocomeniets,

Kas Ceisu liedz ar visiem zibeņiem,

Tur iesēdies — lai Hadescerbers tam

Ar visiem trejiem purniem lielos kož!

D i o p e i t s

Tev bij i savu tiesu piepalīdzēt.

L a m p o n s

Kā ne! es draudēju — es saslējos

Tam pretī visā priestercienībā.

D i o p e i t s

Nu, viņš vis nebūs pārāk nobijies,

Bet Periklis?

L a m p o n s

Es tulkoju tam sapni

Par aunu, zini, ar to vienu ragu,

D i o p e i t s

Vai tulkoji kā viņa vienvaldību

Un teici, ka šis rags tam nolauzts tiks?

L a m p o n s

Es nepaguvu — viņš man priekšā steidzās,

Viņš lika mani — mani, priesteri,

No saviem vergiem izraidīt pa durvīm.

Priekšgars atdarās, ienāk T u k i d i d s.

3. SKATS

D i o p e i t s, L a m p o n s, T u k i d i d s.

T u k i d i d s

Sveiks, dievu sūtni!

D i o p e i t s

Sveiks, tu, tautas draugs!

T u k i d i d s

Mums abiem ceļi satek vienā mērķī;
Tu mani licis saukt — es nāku pats,
Ne tevim vienam ir ko sūdzēties.

D i o p e i t s

Valsts balsti kopā brūk pa visām malām.

T u k i d i d s

Mēs apvienoti spēsīm turēt tos.
Tu cienīgāks — tu pirmais pretī stājies.

D i o p e i t s

Tu izveicīgāks — tu to vadīt proti.

T u k i d i d s

Tev priekšā pašai Polias svētnīcai,
Kā dzirdams, ceļot citu Atēnu.

D i o p e i t s

Jā, cilvēkrokām un bez priesteriem
Tur Feidijs savus elku tēlus ceļ
Un tautu novilt grib no vecās dieves,
Kas mūžam stāv še, krituse no debess.

T u k i d i d s

Kāds apkaunojums tev, hierofontam!
Vai tu to vari ciest, vai nesauc Ceisu,
Lai zibens sasper tēlus līdz ar tempļiem?

D i o p e i t s

Ceiss visu redz, bet viņa zibens aklis,
Tas sperdams saspert var i mantu līdz,
Ko viņi tagad augšā uznesusi.

T u k i d i d s

Ko? Dēlas zeltu tev no svētnīcas
Tie arī aiznesuši?

D i o p e i t s

Še, pie Polias,

Kā valstij piederīgs tas tika glabāts,

Priekš visu labklājības tas bij lemts,

Nu Periklis viens pats to lietā liek

Un visu šķiež priekš savām elku mājām!

T u k i d i d s

Tas varens darbs: pirms salas aplaupīt,

Tad laupīto vēl atņemt pašai dievei!

D i o p e i t s

Jums jāzin, kā bez visa iztiekat,

Tiem zelts un baltkauls tā vien putēt put.

L a m p o n s

*(kurš, visu uzklausījis, žēlīgā balsī
jaucas starpā).*

Un mūsu dieves Polias goda svārciņš

Pavisam drisku driskās noplīsis

Un pelēm un no kodēm gluži saēsts!

Neviens par svētumu vairs nebēdā,

Viss Erehteions mums uz galvas krīt,

Ko persi pat bij pus tik postījuši,

To visu derētu gan atjaunot.

T u k i d i d s

Lieks greznums svētai dievei nepieder!

Vai gribat darīt līdz tiem šķiedoņiem,

Kas savus tēlus tīrā zeltā tērpj?

L a m p o n s

(čukstēdams).

Kā dzird, tā sieviete, ko Feidijs kaļot,

Tā būšot kaila, gluži kaila!

T u k i d i d s

Kauns!

Tas sagaidāms, ja hetēras sāk valdīt!

L a m p o n s

Bet mūsu dievieteī gan svārciņš noder,

Jūs svēto peplonu tai atnesīsāt?

T u k i d i d s

(uz *Diopēitu*).

Dēļ peplona es īsti runāt nācu:

Mēs, oligarhi, visi apkaunoti,

Jo Kimonmāsa, dižā Elpinika,

Kas vienmēr nesa svēto peplonu,

Ir šoreiz atraidīta ...

D i o p e i t s

Ko tu saki!

Vai to maz ticēt var?

T u k i d i d s

Vēl mazāk ticams:

Tās vietā tagad kāda hetēra

No Milētas, pat vēl ne atēniete.

L a m p o n s

(uz *Diopēitu*).

Tā, zini, bij tas jauneklis uz Pniksas...

D i o p e i t s

Ā! — skaistais jauneklis bij — sieviete?

T u k i d i d s

Tā nekautras pat vīru drēbēs staigāt

Un mājās ielauzties, kur ģimenes.

Nesen pie Perikla tā ciemojusēs ...

L a m p o n s

Tur krietnā kundze viņu izraidīja.

D i o p e i t s

Tad visu ļaužu priekšā Periklis

Ved savas hetēras!

T u k i d i d s

Un vairāk vēl:

Tā nāks pat gānīt tavu svētnīcu

Un savām rokām sniegt tev peplonu ...

D i o p e i t s

Par daudz!

T u k i d i d s

Vai redzi nu, ka mērs ir pilns:

Mums jāgāž Periklis — tas mūsu mērķis.

D i o p e i t s

Es vienis prātis, bet kā panākt to?

Viņš visu varu tura savās rokās.

Tik līcu loču mēs tam piekļūt varam.

T u k i d i d s

Tā šķiet ir man — pie tevis tādēļ griezoz:

Mums pirms tam viņa balsti jāatņem,

Un vieglāk sākt ar viņa hetērām

Un filozofiem ...

D i o p e i t s

Mums tā hetēra

Ar bargiem tempļa sodiem jāapliek

Un dziļi cietumā še jāiesloga.

T u k i d i d s

Nē! visus stiept tos dievu tiesas priekšā;

Mums senais Areopags ir jāatjauno,

Es garām gāju še gar Areskalnu

Un redzu: soģa krēsli tukši stāv, —

Kā nu lai visa zeme nepanīkst!

L a m p o n s

Un vēji apkārt ar tik žēli kauc,
It kā tur tūkstoš garu vaimanātu.

T u k i d i d s

(uz *Diopetu*).

Tev jāgriežas pie arhonbazileja,
Lai nobalsots uz Pniksas likums tiek,
Kas tādiem pārkāpumiem nāvi prasa.

D i o p e i t s

Bet ja nu neizšķir to balsu vairums?

T u k i d i d s

Par to ļauj gādāt man: uz svētkiem sanāk
No visām malām lauku ļaudis šurp —
Tie vecos tikumus vēl tura cieņā.

L a m p o n s

Es savu tiesu atvēršu tiem acis.

D i o p e i t s

Ja lieta droša, tad es arī eju.

Noiet visi.

Alas durvis paliek vaļā, brīdi paliek viss tukšs, tikai vēji kauc un zilas maldugunis
lēkā apkārt, un sikspārņiem acis zem spārņiem iedegas.

4. SKATS

Ienāk trīs vecākās e r ī n i j a s, viscaur melnās drēbēs ar sarkanu jostu. Melni, plati sikspārņu spārni, zem kuriem acis, melni čūsku mati, rokās pātaga. Ienāk kā pusaklas, taustīdamās un pieiet pie asins, žults un piena podiem un nodzeras, tad it kā atmostas, izpleš plati spārnus; acis zem tiem iedegas.

A l e k t o

Es ožu! es ožu

Kā svaigu dvesmu,

Kā radības gaisu. —

M e g e r a

Laiks kustas! laiks kustas,

Kas laika jostu

Man izrauj no rokām?

T i z i f o n e

Lec dzirkste no tumsas,

Dedz jaunas zvaigznes,

Žilbst acis naktij. —

A l e k t o

Šurp, šausmu dvesējas!

Uzpūšat Tartara dvesmu!

M e g e r a

Šurp, pekles lēcējas,

Aizturat skrejošo laiku!

T i z i f o n e

Šurp, tumsas metējas,

Izdzēšat iedegtās zvaigznes!

Visas kauc korī: uhu! uhu! — uhuhu! Saskrien e r ī n i j a s tādā pat veidā un izskatā kā trīs pirmās, vēcina lāpas un pātagas un sāk deju, kamēr pirmās to pavada ar kaušānu. Uguņi visur iedegas sarkanā kvēlā.

P ē c d e j a s p r i e k š k a r s.

O t r ā a i n a

Jaunuzceltais Partenons uz pilskalna. Viņu ieslēdz visapkārt baltas marmora kolonnu ailas. Skats ieņem gandrīz visu dibens fonu. Pa labi, tomēr ieslīpi stiepdamies, tā ka viena līnija ietek Partenonam aiz muguras, stiepjas Baratrona dziļa aiza, viņpus tās Areskalns ar Areopagu. Pats pilskalns dibenā paceļas augstu, un uz viņu ved plašas kāpenes. Pa kreisi vecā Atēnas Polias svētnīca vienā stūrī aizņem arī mazu daļu no dibena. Viņā ved zemas zemes durvis it kā pagrabā, priekšā velēnu ziedoklis.

Agra rīta stunda. Panateneju svētku diena.

1. SKATS

P e r i k l s, F e i d i j s, S o f o k l s. Nāk visi trīs no labās puses un apstājas pie kāpenēm.

P e r i k l s

(uz Sofokli).

Tu savā drāmā mūs nu izvadāji
Pa visu Tartaru līdz dzelmju dzelmēm!
Tavs jaunais Eross savāds dievs, tam spārni
No Lētes viņiem smagi samirkuši.
Vai mīla spēj tik tuvu pieiet nāvei,
Un vai tā pašu nāvi pārspēj vēl?
Tu jaunu mācību mums sludināji,
Un teātrī tiem tūkstoš tūkstošiem
Tu dvēslī tvēri neskartā vēl vietā
Un neapjaustus spēkus modināji, —
Mums visiem, vīriem, kā i sirmgalvjiem,
Vēl Antigones asras acīs mirdz.

(Uz Feidiju.)

Nu, Feidij, pārvērt tu tās varvīksnā

Un ved no Tartara mūs Elizijā!

F e i d i j s

Man Eross svešs, es varu tikai vest

Pie savas Atēnas.

(Sāk visi kāpt uz augšu.)

P e r i k l s

Kāds brīnumskats man acīm atveras!

Kur vecais pilskalns nu ar savām lūžņām,

Kā apauguse gigantmugura!

Viss haoss pārvērsts kosmosuzvarā:

Šīs baltās, jaunavīgās stabu ailas

Kā vārti veras jaunam laikmetam.

F e i d i j s

Vēl darbs nav beigts, mums Propileju trūkst.

S o f o k l s

Lūk, persu kara posts un ugunsliesmas

Priekš Grieķijas bij jauna rīta ausma.

Bez tā gan, Feidij, tavi skaistie sapņi

Vēl, spārnus ievilkuši, dvēslē snaustu;

Šām nāves šausmām bija jāiet pāri,

Lai visa tauta piedzimtu no jauna.

P e r i k l s

Jūs bijāt, kas šo ausmu atnesuši, —

Tavs dzejniekvārds un mākslinieka roka,

Tie grieķu garam atkal atdzimt liek.

F e i d i j s

Bet spēku raisītājs un dvēslu kūrējs —

Tas bijī tu.

P e r i k l s

Es tikai laika nesējs,

Kā Hēraklis, kas nesa Atlasu

Ar visām zvaigznēm, — jūs tās zvaigznes esat
Un savu atspīdu uz mani metat.

(Uz Feidiju.)

Bet rādi nu mums to visskaistāko.
Kas laikam spīd, — velc nostu priekškaru!
Patlaban Fēbs ver savus zelta vārtus
Un horas rožu klēpjus izkaisa, —
Ver arī tu mums dailes brīnumainas,
Ļauj mums kā izredzētiem pirms tos skatīt.

F e i d i j s

*(atvelk nost priekškaru no tempļa durvīm, kur redzama jaunā
Atēna, saule patlaban lec un apspīd to ar sārta gaismu, visi
paliek brīdi nogrimuši skatā).*

P e r i k l s

Ak, svētais brīdis! pate debess veras,
Jā, tā ir Atēna iz Ceisa galvas,
Tik ne kā zibens pēkšņi izlēkuse,
Bet baldā dzidre tā pēc pērkoniem,
Tik tuva tā man šķiet, tik dvēsles pilna,
It kā virs zemes mūsu starpā mistu
Un visus mūs aiz rokas augšup vestu.

F e i d i j s

Nu tu to redzi še, kas tev tik tuva, —
Es dzīvo centos saistīt akmenī,
Lai akmens dzīvotu, kad dzīve beidzas.

S o f o k l s

Bet, ak, cik pacelta, cik apskaidrota,
Tu rādi viņu viņas uzvarā,
Es spēju tēlot to tik nāves šausmās,
Bet kurā veidā viņa īstāka?

P e r i k l s

Kas visos veidos ir tā pate viena,
Tā katrā veidā ir visīstākā.
Nu zinām, Feidij, mēs, kur dievi mīt,
No debesīm tu viņus lejā saucis.
Lai ejam, no šī skata stiprināti,
Mums liela diena šodien spēka prasīs;
No malu malām viesi sabraukuši,
Lai top šie svētki visu brāļu svētki,
Lai svinam Grieķijas jaunatdzimtību.

Visi noiet. Priekškaru aizvelk durvīm priekšā.

F e i d i j s

(noiedams).

Man vien ļauj mierā būt un vientulībā,
Es ļaužu drūzmā esmu lieks un svešs,
Lai Atēna tur runā manā vietā.

(Noiet.)

Brīdi tukšs, tikai attālas dziesmas un saule apstaro statuju.

2. SKATS

A l k i b i a d s nāk kopā ar otru puiku, Perikla dēlēnu P a r a l u. Alkibiads nes lielu zobenu, Parals velk tam pakaļ smagu vairogu.

A l k i b i a d s

Dod šurp man vairogu! — Tu paliec še!

Un zini, tu man esi bruņnesis.

Es tagad iešu nodot zvērestu;

Tie negrib mani uzņemt efēbos,

Bet, kas nav efēbs, to vēl nelaiž klāt

Pie svētku sacīkstēm tur likejā.

Es tiem par jaunu esot! ha-ha-ha!

Pie Agraulaltāra pat nelaiž klāt,

No zvēresta nekā es nesaprotot!

Bet es — ko viņi zvēr — jau visu protu,

Un vairāk vēl — tu dzirdi, Atēna!

(Griežas pret Atēnu, kāpēm tuvodamies.)

Pie tevis zvēru, tu daudz stiprāka

Par veco Agraulu — un tik skaista!

(Paceļ vairogu un zobenu un pakāpjas.)

Es zvēru ieročus šos godam nest —

(Blakām.)

Kaut gan tos paņēmu no Perikla,

Jo man tie dod tik koka zobenu,

Bet gan šie vēlāk manim piederēs!

(Pret dievi.)

Es zvēru cīņā biedrus neatstāt —

(Blakām.)

Tu, Paral, dzirdi arī, nebēdz prom. —

(Pret dievi.)

Es zvēru neatstāt tev dzimteni —

Kad miršu — mazāku, kā viņa dzimis!

Tāds viņu zvērests (*nosit uz vairoga*) — bet tu,
cēlā dieve,

Es gribu zvērēt vēl priekš sevis vien:

Es drīkstu tevīm tuvoties bez bailēm. —

(Steidzas augšup.)

Es viss no tavām liesmām apņemts stāvu!

Cel mani, cel! ak, dari mani lielu!

Es gribu lielāks būt par citiem visiem,

Es gribu viņus visus cīņā veikt,

Laid tapt man lielam grieķu varonim,

Dod cīņu man pret tumsu, briesmām, pūķiem!

Un slavu dod man, nemirstīgu slavu!

Un tagad svētī manus ieročus —

Priekš mīļās dzimtenes tos nēsāt gribu.

*(Nolaiž šķēpu un vairogu un piedur pieri pie zemes,
tad pēc brīža pieceļas un nokāpj zemē.)*

Še, Paral, ņem un nes tos atpakaļ

Un noliec kaktā, kur tie atradās.

P a r a l s

Nāc, iesim, man ir bail, nāc ašāk mājā.

A l k i b i a d s

Nelga!

Lai labāk meklējam, kur briesmas draud,

Es šodien pat jau gribu cīņu sākt.

3. SKATS

Alkibiads, Hiparete un vēl kāda meitene. Hiparete, meitene no deviņiem gadiem, ar otru, tikpat vecu, nes abas kādu aizslēgtu amforu, katrā malā aiz osas.

Alkibiads

(aizstājas viņām ceļā, rokas sānos iespiedis un kājas iepletis).

Stāv'! Ko jūs stiepjat tur?

Meitenes nobīstas un izlaiž krūzi no rokām.

Nu atbildat!

Hiparete

Mēs nesam balvu rasas dievei Herzei.

Alkibiads

Kas tā par balvu ir?

Hiparete

Mēs nezinām.

Alkibiads

Tad paskatāt, kas tur tai amforā!

Hiparete

To nedrīkst, vai! to nepavisam nedrīkst.

Mums cieši aizliegts iekšā skatīties.

Alkibiads

Jūs tādas muļķītes, kas jums var liegt.

Hiparete

Mums mājā cieši piesacīts.

Alkibiads

(nicīgi).

Ko mājā!

Nekad nav jāklausa, ko mājā liek,
Lūk, tā kā es!

H i p a r e t e

Vai! mēs tā nedrīkstam.

Mūs māca, lai mēs esam godīgas.

A l k i b i a d s

Un kas tad ir, ja esat negodīgas?

H i p a r e t e

(raudulīgi).

Mēs nezinām. Laid mūs ...

A l k i b i a d s

Es nelaidīšu.

Jums jāsaka, ko vēl jums mājā māca.

H i p a r e t e

Mums māca, lai mēs esam tikumīgas.

A l k i b i a d s

Nu, kas tas tikums tāds par mošķi ir?

Vai kāda no jums viņu redzējuse?

M e i t e n e s

(saskatās, viena otru paraustīdamas aiz drēbēm).

H i p a r e t e

Es ne!

O t r a m e i t e n e

Es ne!

A l k i b i a d s

Vai tas kāds centaurs nav

Ar āža kājām un ar āža ragiem?

Vai nav jūs kādreiz badījis?

H i p a r e t e

Tu smeļ.

A l k i b i a d s

Un kura no jums abām gudrāka?

H i p a r e t e

Mēs nezinām.

A l k i b i a d s

Nekā jūs nezināt!

Varbūt pat nezināt, kas pašas esat?

H i p a r e t e

Es — Hiparete, Hiponika meita.

A l k i b i a d s

Tad tu tā! — tāda tu! — pavisam tāda!

Tavs tēvs grib, lai es dienās tevi precu,

Es tādu — ha-ha-ha! tu man tik nieks!

Tu tik Hipa-pa-retele!

Nu skrej un pasaki to savam tēvam,

Lai dod viņš tevi zivīm Pirejā,

Ne man par sievu!

H i p a r e t e

(raud).

Cik tu nekrietnis!

A l k i b i a d s

Un tagad prom! — Ne mana zobņgala

Jūs vērtas neesat — un to vēl dzirdat:

Jūs balvu nenesat vis rāsas dievei,

Bet labāk muļķu dievei ziedoĶat!

Es tikai vēl tai sānus iesitīšu.

(Dod ar zobenu pa krūzu.)

M e i t e n e s

(raudādāmas aizskrej).

A l k i b i a d s

(nopakaļ).

Hipapa-papa-retele!

(Uz Paralu.)

Nāc, iesim, lielāks darbs mums jāmeklē.

(Noiet.)

4. SKATS

Vairāk atēnietes: L e u k i p e, K a p s a, G l a u k a, F r a z i k l e j a, M a n t o.
Uzbudinātas.

L e u k i p e

Tad tiesa gan, ka šoreiz peplonam

Būs cita nesēja?

K a p s a

Es teicu — vēl tu netic'!

L e u k i p e

Ne vairs Elpinika?

K a p s a

Nē, svešniece,

Par kuru runā visas Atēnas.

V i s a s

(apkārt).

Es ar! Mēs ar! Mēs visas gribam redzēt,

Kad garām nesis svēto peplonu,

To šoreiz Elpinika nenesīšot.

M a n t o

Nu, tā jau ar ne skaista vairs, ne jauna!

L e u k i p e

Bet vai starp mums nevienas citas nebij?

Kad ņem šo svešnieci?

K a p s a

Mēs skaistas gan,

Bet vīriem vienmēr acis tik priekš sievietēm

Kas viņu sievas nav, — tā šoreiz viņa.

F r a z i k l e j a

Ak, ko tu kopā mūs ar viņu mini!

Starp mums un viņu veras plaša plaisa.

M a n t o

Bet vīri pār šo plaisu pārlēkuši.

K a p s a

Tai filozofi apkārt esot vien,

Un Sofoklis to savā dzejā tērpis

Un Feidijs marmortēlā izcirtis,

Pat drūmais Sokrāts viņu ievērojot.

M a n t o

Ak, ko nu Sofoklis, tas hetērvergs!

Un Feidijs — cik tam vairs no vīra klāt.

Tik vien kā kaltu rokās noturēt!

F r a z i k l e j a

Un Sokrāts, patiesības meklētājs,

Lūk, kādu patiesību sameklējis!

K a p s a

Pats Periklis ar viņu klaji rādās!

Tā Telezipei viņu atņēmuse,

Gan tā mums atvils arī mūsu vīrus

Ar savām mākslām!

V i s a s

Nē, to nepieļausim!

K a p s a

Bet kā to liegt? Ja vīrs reiz projām gribot,

Tad neatturot to ne gods, ne svētums,

Ne sievas asaras, ne uzticība.

G l a u k a

Mans Filaks, ak! kā es tam apkārt vijos,
Kā medus pavediens ap naža galu!

K a p s a

Tos turot, tikai viens ...

V i s a s

Nu, kas tad? kas?

K a p s a

Mums māksla jāprot — kā vīram patikt.

F r a z i k l e j a

Tās hetērmācības, kas tādas klausīs!

K a p s a

Kauns tiešām klausīties, bet, ja tā dzird,
Tad nezin, kur lai savas ausis liek.

G l a u k a

Nu, ko tā māca? Kā lai vīram patīk?

F r a z i k l e j a

Tev, jaunai sievai, labāk nosarkt būtu!

G l a u k a

Mans vīrs ar citām iet — un es lai sarkstu!

K a p s a

Tā māca tādiem filozofu vārdiem,
Ka gudra netiec, saka: miesa vien —
Un salves, rotas nelīdzot bez gara.

V i s a s

(kā maldinātas).

Ko gars! tās tikai tādas tukšas runas!

L e u k i p e

Mēs lai bez salvēm un bez rotām ejam,
Un pate pilēs tā kā salvju pods?

Vai neizmanāt viņas viltību?

K a p s a

(uzskaita atminēdamās).

Gars — miesa — un vēl dvēseli arī klāt

Kā ziedu putekļus uz Erosspārniem —

Un visu kopā saskaņā lai sienot —

Un visam esot mūžam jāmainoties —

Jo daile esot kustība, ne stingums.

F r a z i k l e j a

Vai nu jūs saprotat? — mums jāmainoties!

V i s a s

Mēs tādas kustības gan negribam!

K a p s a

Un, visu kopā ņemot, viņa saka:

Lai apgulstot mēs vakaros kā sievas

Un rītos ceļoties kā līgavas.

F r a z i k l e j a

Kauns dzirdēt tādas hetērmācības!

L e u k i p e

Mēs zinām labākas: tik jābūt krietnām,

Pa ielām nestaigāt ar sofistiem

Un rātņi mājās sēdēt ginaikeijā.

K a p s a

Tā ar to saka: mēs tur mūžam sēdot

No vīriem ieslēgtas kā verdzenes.

G l a u k a

Bet tā ar ir! Mans vīrs, kad iet no mājas,

Tas liek man durvīm priekšā atslēgu

Un niknu suni durvju ārpusē,

Lai tikai cits neviens tur neielauztos,

Bet pats, kad pārnāk, niknāks vēl par suni.

5. SKATS

T ā s p a š a s, E l p i n i k a, T e l e z i p e. Pēdējā nāk, melnā lakatā ietinusēs,
Elpinika to ved pie rokas.

E l p i n i k a

Nāc nu, tu, nelaimīgā sieva, nāc!

Nāc, bēdu pilnā māte, stāvi še!

Velc lakatu sev dziļi acīm priekšā,

Lai neredzētu nodarīto kaunu.

T e l e z i p e

Ja nācām šurp, tad arī viss mums jāredz,

Lai kaunas, kas man kaunu darījis,

Es varu lepni savu galvu celt:

Man pieder Periklis — es viņa sieva!

A t ē n i e t e s

(apstājušas Telezipi, izrāda līdzjūtību).

K a p s a

Mēs tevi nožēlojam, Telezipe!

M a n t o

Bet kas tev kaitēt var! tu īstā sieva!

F r a z i k l e j a

Un tā tik nicināmā hetēra!

E l p i n i k a

Bet kauns mums visām līdzī nodarīts.

Šī hetēra būs peplonnesēja,

Un dzimtas pilsones, mēs, atēnietes,

No oligarhu šķiras — atraidītas!

V i s a s

Mēs necietīsim to! mēs necietīsim!

E l p i n i k a

Tad zināt, ko jums darīt, atēnietes:

Kad viņa garām iet, tad stājat ceļā.

Tad priekšā tai uz ceļa izspļaujāt

Un metat acīs visu nicīgumu.

V i s a s

Jā, jā, mēs viņu garām nelaidīsim!

E l p i n i k a

Un trīsreiz izspļaujāt tai priekšā: tfu!

T e l e z i p e

Jā, jā, to ņemat dziļi apkaunot,

Lai viņu projām dzen no Atēnām.

6. SKATS

Daži atēnieši, starp tiem D i o n s un P o l l u k s, svešnieki no visām malām iekšzemē, kā arī ārpusē no kolonijām spiežas kā skatītāji, lai sagaidītu gājienu un apskatītu akropoli.

D i o n s

Kāds viesu pieplūdums no visām malām!

Tie sabraukuši pat no kolonijām,

No smalkiem joniešiem tur viņpus jūras

Līdz mūsu pašu rupjiem megariešiem.

P o l l u k s

Daudz arī spartiešu, kā tie man netik

Ar viņu zemām pierēm, skarbām balsīm,

Kā Cerbers viņi rej starp joniešiem,

Svārks ar vēl vecmodīgs un matu kušķis!

Ko tie te lien?

D i o n s

Te daudz vēl piekrīt viņiem.

(Noiet runādami tālāk.)

M i l ē z i e t s

(sarunā ar otru).

Vai tiešām Atēnas grib sacensties

Ar mūsu Efezu un Atēna

Ar Diānu!

O t r a i s m i l ē z i e t s

Ar mēnessvainagoto,

Kam apģērbs mirdz no sfinksām, grifiem, vēršiem.

Ak nē! še redz tik kailu marmoru,

Un ļaudis ar te vienkārši, bez rotu,

Šim, tam tik matos zelta circenis.

R o d i e t i s

Mēs brāļi tomēr esam, jonieši,

Kā dēmondziņa mani šurpu dzina.

Iztālēm jūrā, redzu, Atēna

Uz augsta klinšu raga saulē, mirdzā

Māj man: «Še dvēselēm būs dzimtene.»

(Noiet tālāk runādami.)

M e g a r a s z e m n i e k i

(skatās caur pirkstiem gaisā).

Vai redz' to balto stabu rindu augšā,

Tie izskatās kā minotaura zobu.

O t r a i s m e g a r i e t s

Kad tā sāk dižoties tie uzpūteņi,

Drīz piebūvēs tie visu agoru,

Un mūsu sivēniem vairs nebūs tirgus.

L a m p o n s

(nāk no pūļa).

Es saku jums, tā vieta nelaimīga,
Tur apakšā verd Stiksa ūdeņi,
Poseidons dusmās sitis tos iz klints,
Kad uzveikts ticis viņš no Atēnas,
Kas spers tur kāju, iebruks līdz ar templi.

P i r m a i s m e g a r i e t s

Man tā jau šorīt šķita: nebūs labi!
Šurp nākot, manu — esmu pārmijis
Es savas sandales ar sievas āviem,
Tās nu man spiež, ka visas kājas jēlas.

L a m p o n s

Tas nozīmē, ka sievas valdīt sāk!

O t r a i s m e g a r i e t s

Man arī šonakt guļot visi mati
Ar cikādēm bij pilni pielīduši.

(Noiet tālāk.)

S p a r t i e t s

No mūsu pašu zelta uzcelts viss,
Un nu šie dižojas ar laupījumu!

(Iet tālāk.)

Z a m i e t s

Uz Dēlas ceļoties jau zemes trīce,
Tas savu mūžu vēl nav pieredzēts!

(Iet tālāk.)

7. SKATS

Skitu strēlnieki leksiarha pavadībā.

L e k s i a r h s

Pie malas, ļaudis, virzāties pie malas,
Lai dotu telpu svētku gājienam!

Mūzika: svētku gājiens, mazi puikas skrej pa priekšu un apkaisa ceļu ar ozola lapām.

P e r i k l s rindā ar a r h o n t i e m, p r i e s t e r i e m un citiem v a l s t s a u g s t i e m, starp tiem arī T u k i d i d s, K a l l i a s s, T r a z o n s. Tad sirmgalvji garos uzvalkos ar ozola zariem rokā. Pēc viņiem jaunekļi ar lāpām. Viņiem uznākot, mūzika apstājas, visi nokārtojas grupā, jaunekļi ar lāpām nostājas abpus kāpēm.

P e r i k l s

(uzkāpj uz kāpēm).

Jūs, atēnieši, un jūs, hellēņi,
No vecā Tēzejgara šurpu vesti
Uz Atēnām, uz svēto Kekropzemi,
Lai brāļu svētkos visi apvienotos
Pie Atēnas, pie gaismas dieves, kājām.
Lai beidzas naidis, lai visa tumsa klīst,
Še svēta vieta ir, še cietējs Edips
Pēc ilgām trimdām rada mūža mieru,
Še tvērās Orests, erīniju trenkts.
Kas citkārt Delfi bij — nu Atēnas.
Kas tur tik solīts bij — še piepildīts.
Aiz mums guļ noslēgts priesterības laikmets.
Ar jaunu laiku uzkāpj Atēnas,
No Maratonas liesmām apspīdētas,

Tām galvā uzvarvainags — Partenons.
Un miera eljes koks pie kājām plaukst.
Uz Akropoles šē, kā teika vēsta,
Bij Prometeja uguns pirmais kurts,
Un visa mazā grieķu tauta, mēs,
Šā ugunskura viena dzirkste esam,
Lai aizdedzam mēs lielo, spožo liesmu,
Ko visu laiku tumsa nedzēsis!
Lai pakaļ nāk mums kari, posts un nāve,
Lai mūs no zemes virsus noslauka,
Tā svēta liesma, kura dvēšles dedza,
Tā ideālos dzīvos — mūžam! — mūžam!

Brīdi klusums, tad Perikls māj, lāpu nesēji iededz templī uguni, priekšgars atveras,
un jaunā Atēna redzama, no uguns sārta apspīdēta. Izbrīnēšanās saucieni, ļaudis
izstiep rokās uz augšu kā aizgrābtībā un lūgšanā.

Lai ejam templī nu kā jaunās vārtos
Un sataisām tur visai tautai vietu,
Kad dieve peplonu būs saņēmusē,
Tā savu klēpi visiem plaši vērs.
*(Ieiet templī līdz ar arhontiem. Iztālēm fleitu un harfu skaņas,
tuvojas jaunavu gājiens.)*

T u k i d i d s

(palicis lejā, uz Kalliasu).

Nu redzēsim, cik tālu šis trācis iesi
Jau likums gatavs, arhons lika priekšā,
Uz Pniksas šodien viņu nobalsoja.

8. SKATS

D i o p e i t s atdara zemas durvis un iznāk no Atēnas Polias svētnīcas.

D i o p e i t s

Nu savu balvu gaida Atēna,
Tā vienīgā, no debess kritusē,
Ne roku darīta kā tur tie elki!
Tā vecos, svētos likumus vēl glabā
Un savu prātu ļaudīm sludina,
To visiem uzklausīt būs svētās bijās.

Mūzika nāk tuvāk.

9. SKATS

Jaunavas, gājienā pušķojušās ar narcīšu vaiņagiem un efeju vītēm, nes rokā mirtu un eljas koka zarus. Viņām seko fleites pūtēji un lāpu nesēji ar raibām lāpām. A s p a z i j a gājiena priekšgalā, baltās drēbēs ar purpurmalām, galvā delfiskais lauru vaiņags. Rokās viņa nes satītu purpura peplonu ar zelta un citiem raibiem izšuvumiem.

A t ē n i e t e s

(viņai tuvojoties, sačukstas).

Tā nāk! tā nāk! Vai redzat, kā tā iet!

L e u k i p e

Kā priesteriene tā ar purpursaiksni,

Un svētais lauris ari galvā tai!

E l p i n i k a

(bīda viņas uz priekšu).

Uz priekšu nu, vai sabijušās jau!

(Sievas paiet drusku, bet atkāpjas un paliek.)

D i o p e i t s

(Aspazijai tuvojoties, nostājas viņai ceļā, rokas pacēlis).

Es, Diopeits, Atēnas virspriesteris,
Kas pašas dieves svētā sposmē stāv
Un viņas prātu tulko zemes dzimtiem,
Es nāku saņemt jūsu padevību,
Ko gribat sniegt tai svētā peplonā,
Kas šķīstīts, balināts kā jūsu ziegi
Un mērcēts svētos asru avotos
Un purpurkrāsots gara pacilībā,
Kur jūsu upuri un aizlūgšanas
Kā pavedieni metos izlokās
Un jūsu visa dzīve, jūsu darbi
Ar raibiem margojumiem izmargoti.
Es nāku pārstiept to kā purpurtiltu,
Lai taisni jūs pie dieves klātu ved,
Bet tīrām rokām būs šo tiltu mest,
Visšķīstākai no jūsu jaunavām,
Viscienīgākai jūsu izvēlētai.

(Pieiet tuvāk Aspazijai.)

Pie tevis griežos, peplonnesēja,
Man tava seja jauna, nepazīta.

A t ē n i e t e s

(sačukstas).

Nu viņa neizbēgs! Nu brīdis klāt!

A s p a z i j a

Es jauna esmu — jaunam nesēja,
Bet ko tu jaunam ceļā stāvi — laid!

D i o p e i t s

Caur mani ved tik ceļš uz Atēnu,

Te nav vairs izloku, ne slapstīšanās,
Te gaismai taisni acīs jāskatās.

A s p a z i j a

Es vienmēr spēju to, man acis nežilbst.

D i o p e i t s

Vai savu šķīstīšanos izdarīji?

A s p a z i j a

Par savu šķīstību es pate zinu.

D i o p e i t s

Vai biji svētā vienatnē ar dieviem?

A s p a z i j a

Ar tiem es labāk saprotos kā tu.

D i o p e i t s

Vai pate līdzī vērpi svētos diegus?

A s p a z i j a

Nekad man citi nevērpj manu diegu.

A t ē n i e t e s

(drošākas, skaļi).

Neko, neko nav viņa darījuse

No svētām parašām, tā melo vien!

D i o p e i t s

Teic — kādas domas vērpjot domāji?

A s p a z i j a

Kā gribi domas tvert, tos spārnu putnus,

Kas tempļu paspārnēs nav izperēti?

D i o p e i t s

Tu runā lepnu likteņvalodu,

Aiz muguras tev Nemezīda stāv

Un katru tavu vārdu uzklausās.

A s p a z i j a

To valodu man dievi runāt liek.

D i o p e i t s

Tu dieviem tuvāk šķieties nekā es?

A s p a z i j a

Es saku vēlreiz, ej man nost no ceļa!

D i o p e i t s

Tu priest'ri noraidi ar necienību —

Es tagad tevi jautāšu kā soģis,

Kam dots ir sargāt tautas svētumus:

Teic — kādas atēnmātes audzināta?

Kas pirmā mācīja tev dievus bīties?

A s p a z i j a

Vai dievi tik priekš atēniešiem vien?

D i o p e i t s

Bez izruņas teic — kādas dzimtas esi,

Lai tā par tevi atbildību nestu.

A s p a z i j a

Es pate atbildu, kas dzimta man!

Priekš manis viņas mazais loks par šauru,

Ne tik vēl atēndzimtas gliemežvāks,

Kas pāri netiek ginaikeija sliekšnim!

A t ē n i e t e s

(trokšnodamas virzās tuvāk).

Vai dzirdat! Viņa nopeļ atēndzimtas!

O l i g a r h i

(sāk trokšņot līdzī).

Tā brangi, sievas, stāvat savam godam!

S p a r t i e š i

Mums, spartiem, dzimta stāv visaugstāk cieņā!

D i o p e i t s

Tu svešniece, kam savas dzimtas nav,

Tu pasaulesmalu klaidone bez vārda,

Tu ielauzusēs mūsu zemē, dzimtās!

A t ē n i e t e s

(*trokšņaini*).

Jā, jā, tā mūsu starpā ielauzusēs!

K a p s a

Tā mūsu dzimtas dzīvi nonievā.

F r a z i k l e j a

Tā maitā visus mūsu tikumus.

V i s a s

(*apstāj Diopeitu un Aspaziju*).

Ak, glāb, ak, sargi tu mūs, svētais tēvs!

E l p i n i k a

Tā nekautrējas kāpt pār ģimeņslieksni

Un likumīgai sievai atvilt vīru,

Un bērniem viņu tēvu nolaupīt.

Lūk, nelaimīgā sieva, te tā ir!

(*Velk Telezipi uz priekšu*.)

Vai redzat dziļās bēdas viņas sejā,

Ļauj asrām brīvi plūst, Telezipe,

Lai viņas visu sirdis atmiešķē.

T e l e z i p e

(*galvu ietinuse, šņukst*).

A t ē n i e t e s

(*visas*).

Ak vai! ak vai! tās asaras! to kaunu!

D i o p e i t s

Nu redzi, dzirdi, visas balsis brēc,

Šī cienījamā sieva apsūdz tevi, —

Ko tu uz visu vari atbildēt?

A s p a z i j a

Par ko man jāatbild, ko es jums ņemu?

Šai godājamai likumsievai vīru?

Vai es tai laupu viņas ginaikeiju?

Ak nē, lai viņa vēl tur ilgi sēd

Un sargā savas laulu tiesības,

Tik to es ņemu, kas tai nava vērts

Un kas nekad tai piederējis nav, —

Tik viņas vīra sirdi vien.

A t ē n i e t e s

Klau! klau!

Ko vairāk vēl! nu viņa atzīstas!

T e l e z i p e

Ak, gādā, augstais tēvs, man gandarību!

Vēl tagad viņas vārds mani dzeļ.

D i o p e i t s

Tev kauns nav teikt, ka paved atēņvīru,

Un vairāk vēl — šis vīrs ir Periklis,

Un sieva šī — ir viņa īstā sieva,

To ģimeņdzīve paraugs visai tautai,

Ja tu to grauj, tu gāni visus līdz,

Tu visas tautas priekšā noziedzniece!

A s p a z i j a

Un tu šē pierādi, ka vienas važas,

Kas dzimtu saista, visu tautu sien.

Kas ir šī tauta, jūsu lepnaiss dēmons?

Tā ir tik puse jūsu cilvēces,

Pus' antropos un puse atropos!

Jums valsts kā koks no vienas puses kalst

Kur tam viskoplāk zaļot bij un ziedēt,

Jūs, vīri, vadāt, valdāt visu dzīvi
Ar rupjumu, ar varu un ar viltu,
Kur paliek dvēsele — tas maigais zaļums!
Tās sīkās, smalkās sakņu stīdziņas,
Kas katram zaram sulu augšup nes
Un visu koku dzen, lai plauktu ziedā, —
Vai jūsu valstij tādu nevajag?

O l i g a r h i

Nu tā vēl vīriem pašiem uzbrukt sāks!

Ļ a u d i s

Tai muti aizdarīt! dzīt viņu prom!

D i o p e i t s

Nē, ļaujiet vien tai izrunāt līdz galam:

Jo pilnāks grēku mērs, jo pilnāks sods.

A s p a z i j a

(uz sievietēm).

Pirms manu muti slēdz, lai mana balss

Vēl spiežas jūsu dvēšles sienām cauri:

Jūs, atēnsievas, kapu klusētājas,

Jūs, zemo māju jumtu karjatīdas,

No lielās dzīves projām nobīdītas,

No viņas saulmirdzām, no vētras šalkām,

Kā ēnas kustaties gar Stiksa krastiem,

Kā bālas Tantalmeitas danaīdas

Un dzīves valgmi cauros sietos smeļat...

A t ē n i e t e s

Ko viņa melš!

G l a u k a

(nopūšas).

Ak, tiesa, tiesa!

Elp i n i k a

Klus'!

A s p a z i j a

(uz jaunavām, kas stāv aiz viņas gājienā).

Jūs, jaunavas, pirms dzīvi dzīvojušas,

Jau ejat vaiņagos no nāves puķēm,

No bālām narcisēm kā Proserpīna,

Kad Plūtons ierāva to ēnu valstī.

Es nāku saukt jūs atpakaļ pie dzīves.

Šo jūsu simbolu, ko rokās nesu,

Es neziedošu te vairs tumšām varām,

Ko sargā priesteri un jūsu kungi,

Es augšup nesīšu to gaismas dievei!

(Grib doties pa trepēm augšā.)

D i o p e i t s

Kurp gribi nest, dod šurpu peplonu,

Tu viņu sagāni ar savām rokām!

A s p a z i j a

Es tavās rokās viņu nedošu,

Ne es, bet tu tā esi necienīgs.

(Uzkāpuse pa kāpenēm augšā.)

D i o p e i t s

(rokas plātīdams).

Ha, dēmonapsēstā! ak, skatāt! skatāt!

A s p a z i j a

(augšā).

Jā, skatāt vien, jūs visi skatāt šurp!

Es plati plešu to kā pašu dzīvi,

(Peplonu pacēluse gaisā, izpleš to.)

Lai gaisma iespiežas ik atvirumā,

Lai saule atmirdz katrā šķiedriņā.

D i o p e i t s

(k dziedz lejā).

Nost, tu to nedrīkst' skart, ak, grēks!

Ļ a u d i s

(trokšņo).

Ak, grēks!

A s p a z i j a

Es drīkstu viņu skart! Kas man to liegs!

Es visa viņā stāvu ietinusēs,

Kā Pitja delfu liesmas apņemta,

Un jaunu sludinu jums orākuli:

Laiks tautai atmest pārdzīvotus māņus

Un priest'ru bubuļus, kas gaismas vairās.

Starp rupučiem un lēļiem slēpdamies,

Lai acis atveras jums jaunai gaismai,

Kur ģēn'ja darbā atspīd dievība,

To cienāt, tad jūs cienāt paši sevi!

D i o p e i t s

Tā zaimo dievus! ļaudis, vai jūs dzirdat?

Ļ a u d i s

Tā zaimo! zaimo!

E l p i n i k a

(rāda uz augšu).

Vai neredzat, tur augšā, marmortēlā,

Tā viņa pate, kas tur izkalta,

Tā hetēra mums sevi pielūgt liek!

Ļ a u d i s

(cits caur citu).

Patiesi līdzīga! patiesi viņa!

D i o p e i t s

Ak vai! kāds šausmīgs grēks, vēl nepieredzēts!

Nu dievu sods pār visu tautu nāks —
Erīnijas jau kauc uz Tartarsliekšņa,
Šurp peplonu, tas tavās rokās degs,
Tas tevi sagraudēs kā Nessuskreklis,
Šurp met to zemē, ziedam Atēnai!
Šurp pate tu un zemē pīšļos krīti —
Tu pate upurs esi ziedojama!

A s p a z i j a

Es peplonu no rokām neizdošu,
Tad drīzāk viņu metu Baratronā!

Ļ a u d i s

Lai metam viņu pašu Baratronā,
Tai nāvi! nāvi! dievuliedzējai!

T u k i d i d s

(iznāk no pulka).

Ko visa tauta prasa, nevar liegt,
Tāds grēks ar nāvi vien tik izdzēšams —
Šurp, strēlnieki, to grābjat tūdaļ cieti!

Ļ a u d i s

To metat Baratronā! Baratronā!

S t r ē l n i e k i

(sagrābj Aspaziju, kura nogībst, un stiepj to uz bezdibens malu).

Ļ a u d i s

To metat zemē, metat bezdibenī,
Lai erīnijām dzīru mielasts būtu!

Perikls izskrej.

10. SKATS

Tie pašun Perikls.

Perikls

Kas notiek šē? Ko ļaužu troksnis klie dz
Un pašā upurbrīdī traucē mani?

Diopēits

Te dievu tiesa notiek, ļaudis brēc,
Lai dievu liedzēju ar nāvi soda.

Perikls

(atbīda strēlniekus).

Nost! Ko es redzu — jau bez samaņas!

(Uz pūli.)

Jūs necilvēki, vai maz grieķi esat?

Kā barbari jūs alkstat asiņu!

Diopēits

Mēs dzīvu gribam mest to Baratronā,
Ja gribi liegt, tad sods pār tautu nāks.

Perikls

Vēl lielāks sods, ja tauta top par zvēru;
Bet vēl man rokā vara valdīt jūs.

Tukidids

(nostājas viņam priekšā).

Te, lielo stratēg, tava vara beidzas,
Kaut gan tu nolem šē kā vienvaldnieks,
Bet dievu tiesa augstāka par tevi:
Tā visu priekšā dievus zaimojuse,
Un tādām grēkam likums nāvi lemj.

P e r i k l s

Nav tāda likuma!

T u k i d i d s

Nupat kā vēl

Tāds likums Pniksā ticis nobalsots.

P e r i k l s

Bez manis?

T u k i d i d s

Tauta vairāk ir par tevi.

P e r i k l s

Ha! viltus! viltus! Tomēr neuzveiksāt:

Šis jūsu upuris ir svešniece,

Par viņu atēņlikums nevar lemt.

T u k i d i d s

I svešnieks padots mūsu likumam,

Ik verga kungs var savu vergu tiesāt.

P e r i k l s

Tad es šie kungs un es tik tiesāt varu.

T u k i d i d s

(izsmiedams).

Tā, Perikli! Tad tā tu uzveikt gribi!

Kāds kauna atzinums! šī lepnā sieva,

Kas visai tautai sevi pielūgt lika,

Tā — dzirdat, ļaudis! — viņa verdzene!

Ļ a u d i s

Ak, kauns! ak, kauns! tā tikai verdzene!

E l p i n i k a

Tā kāda hetēra no Milētas.

Ļ a u d i s

Kā Periklis pats sevi pazemo!

P e r i k l s

Nu, trako vien, tu nejēdzīgais bars,
Ar riebumu no tevis novērsos.

(Uz strēlniekiem.)

Nu ņemat, liekat to uz nestavām
Un nesat manim līdz uz manām mājām,
Neviens lai ceļā nedrīkst viņu skart,
Es un mans zobens ejam tai pa priekšu.

Strēlnieki, uzlikuši noģībušo uz nestavām, aiznes. Perikls, zobenu izvilcis, iet tiem pa priekšu.

T e l e z i p e

(izskrien iz pūļa).

Ko? mūsu mājā nesīs?!

E l p i n i k a

Laid, tik laid!

Nu viņa tavā varā nodota,

Nu tu par visu viņai atriebsi!

A t ē n i e t e s

Nu atrieb, šauj to, moci viņu! moci!

M e l i s a

(izskrien iz pūļa).

Jūs, harpijas, jūs gribat viņu plosīt,

Tu, Telezipe, erīniju māte!

Jūs vērtas neesat tai kājas skūpstīt,

Kas pate cēla bij kā gaismas dieve

Un nākuse bij visām spīdēt jums

Un jūs pie rokas vest kā mīlas māsas!

Nu krītat virsū vien un plosāt to!

Tās mīļā dvēselīte neaizskarta

Kā balta Psihe nokāps Tartarā
Un visu Hadestumsu pārspīdēs.
L a u d i s
Ha-ha-ha-ha! Tā arī hetēra!
Tās abas labi kopā saderas!

P r i e k š k a r s.

CETURTAIS CĒLIENS

Perikla mājā.

Aina tā pati kā otrajā cēlienā: peristils. Aspazija vēl bez samaņas guļ uz kādas atzveltnes, viņai salikti apakšā vairāki spilveni.

1. SKATS

Aspazija, Perikls, kāds vergs.

Perikls

(pārlicies pār gulētāju).

Jau dzīvība pamazām atgriežas:

Kā blāzma kalngalos maigs sārtums vaigos.

Tev jāatkāpjas, baigais Tanatoss,

Tu nedrīksti vēl nolaist savu lāpu!

Lai tagad nāk tavs maigais brālis Hipnoss

Un, miegā vēdinādams viņai veldzi,

To apber sīkām magoņsēkliņām.

(Uz vergu.)

Tu, Harmīd, paliec sargāt kundzes dusu,

Es eju sagatavot pats tai dziru
Pēc Hipokrata padoma.

(Noiet.)

V e r g s

Jā, kungs!

*(Notupjas gulētājas kājgalā un dūdo pusbalsī kādu sēru
meldiņu. No dibens aizkara pabāž galvu Elpinika un Telezipe.)*

2. SKATS

El p i n i k a u n T e l e z i p e.

El p i n i k a

Nu reiz tās sargs ir prom! nu viņa viena!

Nāc nu!

T e l e z i p e

Bet vergs?

El p i n i k a

Dzen ārā!

T e l e z i p e

Harmīd, ej!

V e r g s

Kungs lika palikt man.

T e l e z i p e

Bet es tev lieku iet.

Ej pasauc verdzenes, būs tavā vietā.

Vergs noiet.

Elp i n i k a

(aplūko gulētāju).

Vēl visas rotas klāt un sprādzes rokās,

Un smalkais bisoss čaukstēt čaukst!

Vai tādā tērpā staigā verdzenes?

T e l e z i p e

Tai rupjās drēbēs iet kā visām citām,

Un vergu telpās turpmāk būs tai vieta,

Un līdz ar citām strādāt: vērpt un aust.

Elp i n i k a

(smiedamās).

Tad laika neatliks tai mīlināties!

T e l e z i p e

Es iesvēršu tai divkārtīgu svaru,

Kas jāsavērpj.

Elp i n i k a

Ak, kur tie smalkie pirksti,

Kad rupjie pakulgrodi viņos kodīs!

T e l e z i p e

Tai nebūs sajust to tik pirkstos vien:

Kad darbs būs nepaveikts, es likšu sodīt,

Gan vergi zinās, kas tiem jādara.

Elp i n i k a

Tās brūces Periklis ar skūpstiem dziedēs.

T e l e z i p e

Ha! tas nav panesams.

Elp i n i k a

Vai tev vai viņai?

T e l e z i p e

Kas īsti verdzene! vai tā — vai es?

E l p i n i k a

Tas, Telezipe, tev nu jāizšķir:
Ja šoreiz virsroku tu nepaturi,
Tad varat abas lomās mainīties.

Ienāk verdzenes.

T e l e z i p e

Ko smeji! nu stājat klāt tai, verdzenes,
Un plēšat nost tai spožos kankarus!
Vai re: šo guldīs vēl uz spilveniem!
Nost zeltus, purpuru! nost visu! visu!
*(Palīdz pate verdzenēm, rauj rotas nost un izrauj spilvenus zem
galvas un sviež tos tāli prom uz grīdas.)*
Eit' atnesat tai vergu uzvalku!

Verdzenes noiet.

A s p a z i j a

(pamostas).

Kur esmu? ...

T e l e z i p e

Tur, kur tev ne visai tīk.

E l p i n i k a

Ne saldosi apskāvienos, kā tu gaidi.

A s p a z i j a

Šīs ļaunās sejas, ko tās grib no manis?

Vai erīnijas tās, kas mani vajā?

Vai lamjas, empuzas uz Stiksa krastiem?

E l p i n i k a

Tā zina gan, no kā tai jābīstas.

T e l e z i p e

Gan miegā izzags tavas čūskas acis
No pieres dobēm lamija tev ārā,
Tad tu vairs pavest nespēsi neviena!

A s p a z i j a

(uzlec izbijusēs un skatās visapkārt).

Ak, dievi! kur es esmu? Viss, kā redzēts:
Šīs telpas — un šīs naida pilnās sejas —
Kā es še iekļuvuse?

T e l e z i p e

Atceries!

Tu pa šīm durvīm izraidīta tiki.

A s p a z i j a

Tā tu — Telezipe?

T e l e z i p e

Jā, es tā esmu.

Un nevis, ko tu gaidi, — Periklis.

A s p a z i j a

Ko tu no manis gribi, ļaunā sieva?

Kā es še iekļuvu? Es vēlreiz prasu!

T e l e z i p e

Tev nav ko prasīt vairs, tik paklausīt.

Tu šinī mājā esi verdzene.

A s p a z i j a

Es — tava verdzene? Kas tie par murgiem!

T e l e z i p e

Nu taviem murgiem gals ir pienācis.

A s p a z i j a

Vai sapnis mani māc, jeb vai patiesi

Es Hadesvalstī esmu nonākuse?

Es viņas verdzene! Ak, kādas šausmas!

Tās pārspēj Zizipa un Tantalmokas!
Es viņas verdzene! — ik dienas dzirdēt,
Kā Iksionam ugunsratu griezt, —
Kas man šo briesmu sodu uzlicis?

T e l e z i p e

Tas pats — tavs Periklis, ja zināt gribi.

Viņš visu priekšā klaji izskaidroja,

Ka tevi gūstā ņem kā verdzeni.

Un kā tu iekļuvuse šē? ko brīnies!

Es viņa sieva un šās mājas kundze,

Tu manā varā tagad nodota.

E l p i n i k a

Tā Nemezīda nu tev atriebjas!

Par mazu vēl šis sods, tu pelni nāvi.

A s p a z i j a

Es nāvē gāju, ko jūs mani cēlāt!

No jums man saņemt riebju pat dzīvību.

(Aiz durvīm soļi.)

E l p i n i k a

(uz Telezipi, čukstot).

Es steidzos prom — tur dzirdu viņu nākam —

Nu tikai zini droši pretī stāvēt.

T e l e z i p e

Es stāvu šē aiz savām tiesībām.

3. SKATS

Perikls, Aspazija, Telezipe.

Perikls

(nāk ar dzērienu kausu rokā, ierauga uzcēlušos Aspaziju).

Tu atspirguse, dieviem lai ir slava!

Bet ko tu atkāpies tik izbijusēs?

Nu briesmas tev vairs nedraud — lūko še:

Tu manā mājā esi — es tavs sargs,

Še, dzer šo veldzi — tā tev spēku dos.

Aspazija

(purina atraidot galvu un novēršas).

Perikls

(noliek trauku un lūkojas apkārt).

Bet kas še noticis? ko viss tā piemests?

Pa grīdu drēbes mētājas un rotas,

Kā plēsīgs putnu bars še pāri gājis,

Tu še, Telezipe! — tad brīnums nav.

Telezipe

Ka es še, nē, par to nav jābrīnās,

Bet brīnums gan, ka tā šai mājā nāk.

Aspazija

(nāk tuvāk).

Jā, es to pašu, Perikli, tev prasu,

Viss man kā sapnis baigs, bet nomods baigāks:

Te ļauni vārdi mani apšļakstīja

Kā melnas putas no erīn'ju lūpām.

Lūk, tava sieva tur, tā teica man:

Tu stiepis mani šurp kā laupījumu,

Kā verdzeni tu mani sevim ņēmis!!

T e l e z i p e

Un vai es meloju? nu, saki pats!

P e r i k l s

(uz Telezipi).

A, pārāk agri jau tu steigusēs!

No vienas nāves gribi grūst to otrā.

T e l e z i p e

Vai es par verdzeni to padarīju?

Es ņemu tikai to, kas mana tiesa,

Jo mājas verdzenes stāv manā ziņā,

Tu dažkārt pēlis manu nolaidību.

A s p a z i j a

Tie meli, ko tā saka, meli! meli!

Es tava verdzene — ha-ha-ha-ha!

Še viss ar meliem pilns, šīs telpas melo —

Pa logiem meli spīd, pat gaisma melo —

Kā ārprāts sit ap mani melnus spārnus —

Tik tu viens, Perikli, — tu nemelo,

Tu teiksi manim īsto patiesību.

P e r i k l s

(satver viņas rokas).

Ak, ļauj man tevīm sacīt, Aspazija...

A s p a z i j a

Es klausos, klausos, es ar ausīm dzeru

Šo veldzi, kas man atkal atdos dzīvi.

P e r i k l s

(stomīdamies, aprauti).

Tad klausies — saproti — tai briesmu brīdi,

Kad tumšais pūlis tavas asins brēca ...

A s p a z i j a

(*starpā*).

Jā, jā, es atceros: es tobrīd jutu,
Ka miesa ir tik segs pār garu pāri,
Kas jāatvelk, lai dvēse spīdēt var.

P e r i k l s

(*tāpat, smagi*).

Jau — bendes kalpi — tevi — sagrāba ...

A s p a z i j a

(*tāpat, sēri*).

No Tanata pirms jāļauj sevi skaut,
Kas Hēbes skūpstu baudīs nektārdārzos.

P e r i k l s

Bet viss, kas dzīvs, no nāves šausmām stingst!

Tie — tevi turēja — jau — pacēluši —

Viens mirklis — un tu dzelmē — gulētu —

A s p a z i j a

Viens mirklis — un tad viss bij klusi — klusi. —

P e r i k l s

Tev tas tik viegli šķiet, vai negrābj riebas

Tur gulēt līdz, kur noziedznieku līķi

Ar striķiem vēl ap zili žņaugtiem kakliem

Un lēji lodā sairusās miesās?

A s p a z i j a

Vai mazāk riebu sēsties Haronlaivā,

Kas asinsrecekļos jau satrunuse,

Vai Psihe balta visur pāri neiet?

P e r i k l s

(*pārmetoši*).

Tik viegli bij tev pārraut dzīves saites,

Vai manis tu ne mirkļa neatģidies?

A s p a z i j a

Pie tevis domājot, man vieglums radās,

Tu biji, kas man spārnus iedeva.

P e r i k l s

Vai tādēļ, lai no manis aizlaistos?

Bet es, es gribēju vēl tevi turēt,

Es — tavu dvēseli, to brīnumputnu,

No tāla metakosmosa atlaidušos,

Pēc ilgu ilgiem mūžu aizmūžiem,

Lai īsā miesas dzīvē satiktos,

Es to no rokām izlaist negribēju,

Lai atkal mūžos meklētos ar sāpēm,

Un tad — kas nāca, notikās — to visu

Man lika darīt tikai mana mīla.

A s p a z i j a

Vai mīla liek tev otru kaunā likt?

Vai tā vien brīnumputnu turēt vari,

Ja viņa spožos spārnus aptraipi?

P e r i k l s

Šī mīla bij tavs pēdējs patvērums.

A s p a z i j a

Ko līdz man patvērums, kas cietums top!

P e r i k l s

Vai ļaut bij labāk tevi saplosīt?

Vai tādēļ nāci tu uz Atēnām?

A s p a z i j a

Vai tādēļ nācu es uz Atēnām,

Lai še es vergu važās tiktu kalta?

Es, kas še nācu citu važas lauzt,

Nu sveika es, bet saplosīts mans darbs.

Ko trauks vien līdz, kad elje izlieta?

T e l e z i p e

Nu taču beidzot lieta skaidrībā —

Kas meloja? Vai es še ļaundare,

Nu tiek atbi vien ar sevi galā,

Viens vergu kungs un otra verdzene,

Kaut gan par mīlu dūdojat viens otram.

P e r i k l s

Ir tev es kungs un pavēlu tev klusēt!

(Uz Aspaziju)

Ak, neuzņem šo lietu visā smagnē!

Viss tikai ārējs veids, tik izlikšanās,

Līdz Moiras spārnu ēna garām iet,

Ne manā varā tu — es tavā!

T e l e z i p e

Kam vēl šī izlikšanās? Ko vēl vīlsi?

Tu vīli priesterus, tu vīli tautu,

No rokām upuri tiem izraudams,

Tu mani vīli un vēl beidzot viņu,

Cik lokos tava čūska locīsies?

Ko vēl tu gribi vilt?

P e r i k l s

(lūdzošī).

Ak, Telezipe,

Šoreiz tik esi laba, šoreiz vien!

Es tevi lūdzu: jūti līdzcietību.

T e l e z i p e

Tu arī lūgties proti, lepnais vīrs!

Es savā dzīvē pirmoreiz to redzu —

Ko tu no manis īsti izlūgt gribi?

P e r i k l s

Vērs vien pret mani visu rūgtumu,
Bet viņu saudzi, uzņem to pie sevis
Kā māsu!

T e l e z i p e

Ha! ja manim māsas vaj'ga,
Tad to pēc sava prāta izmeklēšu,
Nevis kā tevīm tīk.

P e r i k l s

Tad — ja ne vairāk,
Tik brīdi ciet to savā tuvumā!
Līdz pāri viss!

T e l e z i p e

Ne brīdi un ne mirkli.
Ar hetērām es kopā nedzīvošu,
Lai ļaužu smiekli līdz uz mani kristu
Un puiši vaiņagus sāk durvīs kārt.
Nē! tik kā verdzene tā drīkst šē mist
Ar citiem vergiem kopā viņu telpās.

A s p a z i j a

Ko tu vēl nicīgāku manim dari,
Kas man jau atmetams no sāкта gala!

(Uz Perikli.)

Tu redzi, Perikli, nav cita ceļa
Kā vien, kas ved caur Hades šauriem vārtiem

P e r i k l s

Ir ceļš vēl: tālu prom no Atēnām,
Kas ved uz Hesperīdu laimes salām,
Kur dzīves naidis un visi trokšņi rimst
Un vakardievs zelta jostu raisa, —

Tur, zelta krēslas cisās atguldamies,
Tu visu aizmirstu kā baigu sapni
Un miera likteņspoli ritinātu.

A s p a z i j a

Tu soli miera dzīvi man un sapņus!

Kas dzīve, ja ne kustība, ne darbs?

Tā kustība, kas ārpus, pār par sevi

Grib veidot, radīt, darīt iespaidu

Uz citiem, savu spēku izplešot.

Pat akliem elementiem ir savs darbs:

Vai vētra zemi tīru nenoslauka?

Vai liesmas darbs nav sasildīt un spīdēt?

Vai zvaigzne tumsu gaišu nedara?

Bet, kas par zvaigzni, vētru, liesmu vairāk,

Mans dzīvais es — tam liec tu mierā būt!

P e r i k l s

Jo vairāk tu, jo vairāk būs tev dzīvot,

Varbūt reiz vēlāk darbs tev citur rasies.

A s p a z i j a

Tie būtu zaimi, Perikli, ja tev

Es padomētu atstāt Atēnas,

Mest visu tevis radīto un sākto.

Vājš darbons tas, kas sākto darbu met,

Un, kaut šis darbs i pašam virsū krīt,

Tas jumsies tam kā kapa mauzolejs,

Un viņa asins nebūs velti lieta,

Kā svētīts vīns tas viņa kapu laistīs,

No kura nākamības zelme dīgs.

Un es še sāku, še es gribu beigt.

T e l e z i p e

Nu dzirdi, Perikli, to nekautrību!

Tā tomēr palikt grib, tā negrib iet.
Es saku: izšķiries, dzen viņu prom,
Un, ja tu ilgāk vēl to aizstāvēsi,
Es saukšu vergus, likšu viņu šaust,
Tā manā priekšā zemē locīsies!
Un, ja tā izbēgtu no visiem sodiem,
No maniem nagiem viņa neizbēgs!

P e r i k l s

Nē, megera, es nedošu tev viņu!

T e l e z i p e

Vai es, vai viņa — abām telpas nav!
Mēs abas stāvam še uz šauras laipas:
Vai hetērai būs krist vai tavai sievai.

Aiz durvīm troksnis, signāla pūtieni.

P e r i k l s

A, tiesas signāls! gūstītāji klāt.

Tie pārāk steigušies.

T e l e z i p e

Lai dieviem gods!

Es atkal uzelpoju, palīgs nāk.

P e r i k l s

(uztraukts satver Aspazijas rokas).

Es lūdzu tevi vēl, ja mani mīli,

Tik paciet brīdi, kas tev liekas kauns,

Es zināšu gan tevi izpestīt!

A s p a z i j a

Lai nāk tie vien, es esmu gatava ...

(Pret Perikli.)

Es mīlu — tādēļ kauna necietīšu,
Man palikt skaidrai tavā atmiņā.

4. SKATS

T u k i d i d s, divu skitu strēlnieku pavadīts, un t i e s u r a k s t v e d i s, kurš nes
garu, satītu papirusa rulli. Tukidids nāk uz priekšu, citi paliek pie ieejas stāvēt.

T u k i d i d s

(tuvodamies Periklim).

Es nāku, sūtīts arhonbazileja,
Kā augstās likumvaras izpildnieks.
Še mīt zem tava jumta noziedzniece.

P e r i k l s

Kas man zem jumta mīt, tas pieder man.

T u k i d i d s

Tu pats zem likuma un viss tavs jumts,
Un noziegums, ko sargi še, tik smags,
Ka apdraud likumus un pašu valsti,
Un vairāk vēl — tas apdraud pašus dievus,
Kāds sods tam nākas, tu še dzirdēsi.

*(Māj rakstvedim, kurš nāk uz priekšu un attin
papirusa rulli.)*

T e l e z i p e

Es pateicos tev, krietno Tukidid,
Tu nāci mūsu māju tīru darīt
No ļauniem gariem, kas še iemājo.

P e r i k l s

Ej savās sievu telpās, Telezipe,
Tev neklājas še stāvēt vīru priekšā.

T e l e z i p e

(iet, bet paliek pievērtās durvīs).

Es stāvu taisnības un likumpriekšā.

Lai bēg, kas izbēgt grib, ne es!

A s p a z i j a

Še esmu.

Tavs likums iet pret mani; liec to dzirdēt.

R a k s t v e d i s

(lasa).

Še noziedznieci apsūdz augstā tiesa

Kā tautas tikumības maitātāju,

Kas gandījusi pašus augstos svētkus,

Bet smagākais no visiem viņas grēks:

Tā klaji zaimojusi pašus dievus.

Tāds noziegums ar nāvi sodīts tiek:

Tai mirt zem bendes rokas.

T e l e z i p e

Jā! Tā gan.

Zem bendes rokas un ne citādi!

(Pret Aspaziju.)

Nu reiz tu īsto vārdu dzirdēji.

A s p a z i j a

Zem bendes rokas labāk kā zem tavas.

P e r i k l s

Tu, Telezipe, tiktāl aizmirsties,

Ka pate centies būt par izpildnieci.

Nez kurš še vairāk alkst pēc asinīm,

Vai tu vai viņš, kas stāv še likumvārdā.

Ak, manas baltās, skaistās Atēnas,

Cik asiņu uz jūsu mūriem lītu,

Ja kristu jūs šo tumšo spēku varā!

Bet jūsu dieve pate sargās jūs,
Tu, soģi, zini: viņa svešniece.

(Rāda uz Aspaziju.)

Un sveša asins nedrīkst virsū līt
Uz Kekropzemi.

T u k i d i d s

Likums zin ir to:

Bet soda mērs caur to ne mazāks top.

Tu dzirdēsi.

(Māj, lai lasa tālāk.)

R a k s t v e d i s

Ja pārkāpējs ir svešnieks,

Tad tas no zemes ārā raidīts top.

T u k i d i d s

Tiktāl, kur beidzas grieķu robežas,

Kur Hēlijs neuzmet vairs zelta skatus —

Un Ceress zaļās korpēs nestaigā,

Bet palsā miglā sākas gargoņlauki,

Kur reta šūniņa zem klintīm dīgst

Kā bārksta, Pāna svārkam atrāvusēs;

Un sausās smiltis maitu putni kapā

Ar suņpurņiem un kāriem greifiem kopā,

Kas glūn visapkārt sava laupījuma.

Tur mūsu suņi lai to aiztrenc prom!

Un, ja tā glābtos vēl ar dēmonspēkiem,

Tā nestu līdz tur noziedznieku zīmes,

No karstas dzelzs uz miesas iedegtas,

Lai katrs viņu pazīst sastopot,

Bet Grieķijā lai viņas miņa zūd —

Pat smiltī pēdas, viņai projām bēgot,

Lai visas gludi taptu izdzēstas.

T e l e z i p e

(klūp atkal pa durvīm iekšā).

Pareiz', pareiz', no zemes izdzīta

Un miesā iedegta tai kauna zīme

No karstas dzelzs, te, sejā, pašā vaigā,

Kā brūce sarkana, kas neizdziest,

Tad būs tās pavedējas izkārtne —

Tās skaistais ģimis beigts uz visiem laikiem,

Hā, cik tas brangi! Darāt, darāt tā!

P e r i k l s

Nost, erīnija, tu par agru nāc!

Es saukšu vergus tevi projām vest.

T u k i d i d s

(uz Aspaziju).

Nu tevīm pašai atliek izvēlēties,

Kāds sods tev vieglāks šķiet.

P e r i k l s

Neviens no tiem!

Tā pieder man!

T u k i d i d s

Tad tu to vergos liec?

T e l e z i p e

(atkal ieskrej).

Nē, man tad pieder tā, tu man to dosi,

Tās manas tiesības!

T u k i d i d s

(uz Aspaziju).

Nu saki pate —

Vai vergu loma šķiet tev pieņemama,

Kas tevi dzīvu ārā dzēš iz dzīves,

Ka pat i soda vērtu netura?

Tas maz gan saderas ar delfu lauriem,
Kas tavos matos vēl.

P e r i k l s

Tev nav to daļas!
Ar visiem sodiem tu to biedēt vari,
Bet delfu kroni tu tai nenorausi.
Un, ja tu viņas pēdas smiltīs dzēstu,
Tās atkal iesāktu no jauna spīdēt.

A s p a z i j a

(uz *Perikli*).

Tad atstāj arī tu šo spozmi man,
Es negribu to aizsegt vergu segām,
Ļauj pašai lemt man savu likteni:
Pie tevis griežos, tu, kas valstī valdnieks,
Es lūdzos, dod man vietu Atēnās,
Kaut arī tā tik kapa vieta būtu:
Es gribu mirt kā atēņpilsone
Šai ziedoņzemē, kurā tik daudz dīgļu
No pirmās gara sēklas augšup raisās,
Kaut gan no negaisiem vēl apdraudēti,
Še, kur mans darbs, lai iztek mana gaita.

P e r i k l s

(*izmisis*).

Tā Baratronā iztek, Baratronā!
Vai nedzird' manas dvēšles kļiedzienu?
Tur beigsies tu, tur beigsies līdz tavs darbs...

A s p a z i j a

Ak, Perikli, tik dziļš nav Baratrons,
Ka jauno gara dzīvi aprīt spētu,
Kad sen šī miesa stings jau nebūtībā,
Mans gars virs akropoles lidināsies,

Tas savu dvesmu citiem izdvesīs,
Šās karstās dvēšles apslāpētās liesmas,
Šie tūkstots pušu rautie pavedieni,
Šīs domas smadzeņaudos saplosītos,
Tās visas, visas pār jums pāri līs —
Un mana nāve dos jums nemirstību!

T u k i d i d s

Tas ir tavs pēdējs vārds: tu paliec še?

A s p a z i j a

Mans pēdējais.

T u k i d i d s

(*uz Perikli*).

Tad — pirms vēl spriedums krīt,
Tev, Perikli, vēl atliek atzīt viņu
Par atēņpilsoni.

P e r i k l s

Lai notiek, Aspazija.

Man tava izvēle ir tagad svēta,

Tā vainagota ir ar tavu nāvi.

Es piešķiru tev visu pilsoņgodu —

Tu tagad pilsoņe un — vairāk vēl:

Tu būsi pirmā sieva grieķu valstī.

(*Pagriežas uz citiem, svinīgi.*)

Un jums es pasludinu, atēņvīri,

Pirms savu soģa gaitu izpildāt,

Šī pilsoņe, ko nācāt važās slēgt,

Tā iepriekš greznosies ar citām rotām:

Tā Periklim būs likumīga sieva.

A s p a z i j a

Ak, Perikli, mans draugs, mans dārgais draugs!

Tu dzīves vairogu sedz nāvei priekšā,

Cik augsti mani paceļ tava mīla,
Būs grūtāk nokāpt man pa Hadeskāpēm.

T e l e z i p e

Hā! nedzirdēts! es aptvert nespēju!

P e r i k l s

Un tu, Telezipe, lai visi klausās,
Tu, kas man bijī pielaulāta sieva
Un visa mana nama pārvaldniece,
Tu turpmāk vairs šai lomā nebūsi,
Es sarauju ar tevi visas saites,
Tu manu māju atstāj!

T e l e z i p e

Perikli!

Tu varētu — tu — viņu — hetēru!

P e r i k l s

(satver Aspaziju aiz rokas).

Nāc, Aspazija, tagad visu priekšā:
Tu esi sieva man un mājas kundze.

T u k i d i d s

(noliekdamies līdz ar citiem).

Mēs nododam tev pieklājīgo godu.

T e l e z i p e

Par daudz! man prāti jūk — to negantību!

P e r i k l s

Tev pašai pilna sirds ir negantības,
Tur žēlastības nav ne vājā gaismā,
Tik niknums vien kā melna Tartarnakts,
Nu jūti pati to!

T e l e z i p e

Tu mani dzen no mājas

Kā kailu ubadzi!

P e r i k l s

Tev paliek mana manta,
Ej dzīvo pilnībā, ej dzīvo dzīvi,
Tik nenāc tuvu vairs šim spožam lokam,
Ko pate nāve ap mums apvilkuse,
Lai vergi tevi projām pavada.

T e l e z i p e

Tu mani izstum, es tev bērņus devu,
Tu saviem bērņiem atņem viņu māti!

P e r i k l s

Es atņemu tiem ļaunu paraugu,
Tiem savā tēvā augt un cilvēcībā.

A s p a z i j a

Ak, Perikli, lai paliek! atstāj viņu!
Vai īso laimi pirkt mums citu sāpēm?

P e r i k l s

Laid, mīļā, sen jau bij šīm saitēm rist,
Kas tik vēl turējās no ārpuses.

(Uz vergiem.)

Jūs kundzi aizvadāt uz viņas telpām!
Tā tagad nav vairs jūsu pavēlniece.

T u k i d i d s

(uz Telezepe).

Tev, kundze, oligarhi būs par sargiem,
Tie gādās, ka tev notiek taisnība:
Ne ilgi cita ieņems tavu vietu.

T e l e z i p e

(aizejot atgriežas).

Lai karsti lāsti pār šo māju grūst!
Lai tie to izdeldē no sakņu saknēm —
Lai tavi bērņi mirst tev acu priekšā —

Lai tavas miesas melnā mērī trūd —
Es tagad eju, vietu dodot — nāvei!
(*Noiet.*)

5. SKATS

Iepriekšējie bez Telezipes.

P e r i k l s

Viens mākons izklienēts, lai klīst i citi.
Kas traucē pēdējo mums spožo gaismu.
(*Uz Tukididu.*)

Tev, Tukidid, uz brīdi jāatkāpjas,
Ej gaidi ārpusē ar saviem sargiem,
Pirms kundze seko tev uz drūmo vietu,
Tai jāziedo uz Ceisa altāra;
Lai važu skaņas netrauc svēto brīdi.

T u k i d i d s

Šī vēlēšanās tiek tai izpildīta,
Es durvju priekšā gaidīšu ar sargiem.
(*Māj saviem pavadoņiem, visi tie iziet ārpus durvīm.*)

6. SKATS

P e r i k l s, A s p a z i j a, m ā j u v e r g i.

P e r i k l s

(*māj vergiem*).

Nu iededzināt visus uguņus,

Lai liesmas sastopas ar saules lēktu,
Un nesat šurpu visas smaržu zāles:
Aloi, ambru, granātas un miras, —
Un metat mirtu zarus kureklī,
Un citi slēdzat vaļā senos šķirstus,
Kur glabājas alkmeonīdu rotas,
Kopš gadu simteņiem vairs neaiztiktas.
Un visu mājas saimi saucat kopā,
Lai visi še, pat bērns uz mātes rokām,
Nāk savai jaunai kundzei godu dot.

Vergi izklīst steidzīgi uz visām pusēm, atveras durvis, iedegas visur ugunis, nes šurpu rotas.

P e r i k l s

(uz Aspaziju).

Es pats tev gribu rotu galvā likt,
Ko senās karalienes valkājušas:
Alkmeonīdu cilts ir dieviem rada,
Tu turpināsi viņu dižciltību,
Tev nest uz pleciem viņu purpuru.

(Viņš apliek Aspazijai no vergiem atnesto mēteli ar zelta sprādzēm uz pleciem un uzmauc tai greznu pieres rotu.)

A s p a z i j a

Ak, dārgais, cik tu dzīvi skaistu dari,
Man grūtāk būs no viņas projām iet.

P e r i k l s

Vēl visas cerības mums nava galā:
Tu dzīvosi — es Areopaga priekšā
Pats runāšu, vai tikai šoreiz vien
Es, kas par olimpieti dēvēts tieku,

Nekā ar saviem vārdiem neiespētu!
Vai mana tauta nav vairs — hellēņi?
A s p a z i j a
Kas cer, tas neuztic pats saviem spēkiem
Un met kā laivas braucējs irkļus prom,
Kas necer vairs — tam jauni spēki augs.
Pret mani tauta priest'ru sakūdīta,
Un grieķu sirds ir viegli degošs sārts.
Un, mīļais, kas mums cerība, kas dzīve!
Kas ilgu dienu atvadējies dzēriens
Pret īsa mirkļa hesperisko skurbu!

P e r i k l s

(apskauj viņu).

Jā, mīļā, jā, es tavus skūpstus dzeru
Kā reibumu no lūpu amforas —
Lai mūsu asarās dīgst mūsu spēks,
Lai viņas, rasiņājot mūsu skropstas,
Kā ziedoņlietus iet pār olīvbirzēm.
Mēs stipri dzīvot būsīm, stipri mirt!

A s p a z i j a

Es esmu gatava priekš lielā ceļa,
Ļauj ziedot man uz māju altāra,
Šo īso brīdi jūtos savās mājās...

P e r i k l s

Šurp, vergi, sanākat ap savu kundzi!

Vergi sanāk visapkārt un nometas viņas priekšā ceļos.

Vēl vienu dāvanu tev dāvāt varu:
Šie vergi tagad ir tavs piederums.

V e r g i

Tev, augstā kundze, esam padoti
Uz dzīvību un nāvi — žēlo mūs!

A s p a z i j a

Tu skaistu dāvanu man, mīlais, dod:
Kad mani pašu taisās važās slēgt,
Tu dod man spēju citu važas raisīt:
Šīs visas acis, kas uz mani vērstas,
Šīs sērās asaru — šīs ilgu acis,
Es gribu redzēt viņas priekā mirdzam:
Tiem nebūs ilgāk vergu važas nest,
Jūs no šī brīža esat brīvi ļaudis!

V e r g i

Ak, kundze! ko tu saki! kādi vārdi!
Kā eljas lapas rist no tavām lūpām —
Mēs brīvi — vai paties?

P e r i k l s

Ko kundze saka,
Tam notikt būs — jūs esat brīvi laisti.

A s p a z i j a

Jūs varat atgriezties uz savām mājām.

V e c s v e r g s

Še mūsu mājas ir, pie tevis, kundze,
Kur tavas laipnās acis pāri staro,
Mēs, ļaudis, izkliesti pa pasauls malām,
Mēs, bāreņi, vairs māju neatrasim.

A s p a z i j a

(māj kādai verdzenei, kurai bērns uz rokām)

Nes, māte, šurp man tavu zīdainīti,
Lai savu roku tam uz galvu lieku:
Tu, vergu mātes dzimis, audzi brīvs

Kā jauna laika pasauls pilsonis.
Es šķiroties caur tālēm redzēt spēju:
Aiz Olimpa vēl cita saule aust,
Kas visiem vienlīdz lielo brīvi nes.
Es tagad eju ziedot veciem dieviem,
Lai mātes Geas maigā meita Nāve
Man mīkstu gultu dotu savās cisās.
Jūs savas asaras kā dārgu vīnu
Uz kapa liesat man.

P e r i k l s

(*novēršas*).

Bet manas asras
Caur kapa akmeni tev cauri degs ...

Vergi šņukst visapkārt.

V e r g s

Ak, kundze, kundze, kurp tu gribi iet?
Lai saule nenoriet pār taviem soļiem!
Vēl dievi stipri novērst briesmu brīdi,
Tie sargās gaišāko no saviem bērniem,
Tev ilgi palikt vēl, un, reiz ja iesi,
Lai tava miņa pilda Grieķiju
Kā puķes smarža, kuru ieelpo,
Cik tavu vārdu min.

A s p a z i j a

Lūk, Hēlijs jau
Ar saviem liesmu zirgiem augšup brauc.
Lai atvelk nost man durvju aizkaru,
Es gribu acis vēl uz sauli vērst.
Tu, saule, visu acu pēdējs prieks,

Pat nopļauts heliotrops cel saulē galvu!—
(*Met augus ugunī, liesmas ceļas. Priekšgars no durvīm tiek
atvilkts: atklājas skats uz akropoli, kur paceļas Partenons,
no saules rožaini apspīdēts.*)

Par tevi pēdējo nu tagad lūdzu,
Tu mūzu zemīte, tu dievu stūrīts,
Kā gulbja spārns uz jūras putām peldošs,
Lai visas vētras tevīm garām iet,
Lai tava debess paliek mūžam zila,
Tu visu dziļo domu sēklas zeme,
Tu lielo iesākumu plaucētāja,
Tu dailes dārza mūža pavasars,
Tu dvēšļu dzimtene un atdzimtene,
Kur nezin vecuma, ne laika varas.
Kad tautas grūs un dievi bojā ies,
Lai spīd tavš gara uguns laikiem pāri
Kā sārts, ko kalnā kūra Hēraklis,
No kura visa debess dega gailēs,
Un bēga nakts no tavas lielās gaismas.

7. SKATS

T u k i d i d s ar pavadoņiem ienāk.

A s p a z i j a
Es esmu gatava. Še manas rokas,
Slēdz važās tās!

Uz Tukidida mājienu strēlnieki saslēdz Aspazijas rokas važās.

P e r i k l s

Šoreiz tu uzveic, tumsa,
Bet vēl nav dienu gals, vēl priekšā stāv
Par dzīvību un nāvi lielā cīņā,
Mēs šķēpus krustosim vēl tiesas dienā.

Tukidids un sargi aizved Aspaziju.

P r i e k š k a r s.

PIEKTAIS CĒLIENS

Areopags uz Areskalna.

Asi plaismots klinšu pakalns rietumos no akropoles. Pa lēzenāko malu nāk ļaudīm pieejams ceļš uz augšu. Pretējā stāvā puse atdalīta no akropoles ar Baratrona aizu. Netāļi no tās klinšu kāpes ved lejā uz Eimenīdu svētnīcu. Dibenā vidū milzīgs, ļoti vecs eljes koks ar tāli pārstieptiem žuburainiem zariem, caur kuriem cauri redzams skats uz akropoli. Zem eljes koka eimenīdu altāris, apvīts ar čūskām, nes uzrakstu «Nesamierināmais» (Anaiteia). Virs vīna koka zaros karājas pūce. Katrā pusē tam rinda, dibenā klintī iecirsti sēdekļi pa sešiem katrā pusē priekš tiesnešiem, tikai sēdeklis priekš arhona bazileja altāra labajā pusē drusku izbīdīts uz priekšu. Tālāk pret vidu kreisajā pusē akmens priekš sūdzētāja ar tādu pašu uzrakstu kā altāris un tam pretējā pusē apsūdzētā akmens ar uzrakstu «Nozieguma akmens» (litos hibeos). Tam blakām arī otrais sēdeklis. Pašā priekšā vēl paaugstināts akmens priekš aizstāvja. Uz altāra divas metāla urnas, un tām blakām izbērti kauliņi: melni un balti, divpadsmit skaitā. Tikai viens baltais kauliņš, lielāks par citiem, saucas «Atēnas kauliņš» un sver divas balsis.

Vakars. Saule riet uz akropoles, dažādi mākoņi: sarkani, zeltaini, tumši violeti.

1. SKATS

Skitu strēlnieki nodala laukumu no publikas ar melnām, čūsku veidīgām virvēm.

Uznāk T u k i d i d s un K a l l i a s s. Attālumā dzirdama tuvojošos ļaužu kņada.

K a l l i a s s

(priecīgs, rokas berzēdams).

Nu taču beidzot uzvara ir mūsu!

Nu Periklis pats savā tīklā skrien!

Kas tā par spīti, kas par pārdrosmi:

Šo hetēru, šo svešo klaidoni,

No pasauls malas šurpu atklīdušo,

Šo ļaundari, tikpat kā nosodīto,

Par sievu ņemt — par likumīgu sievu!

Nu labi. — Mēs caur to tam tuvāk tiekam:

Tā, sievu tverot, tversim viņu pašu.

T u k i d i d s

Tu maldies, Kallias, vēl viss nav galā,

Ar jauniem ieročiem nāk Periklis:

Ja būt' vien hetēra, tad cīņa viegla,

Jo Ahils cīnījās par Brizei —

Bet viņa sieva ... lietai piešķirts cēlums,

Un viņa laulība ar jauna veida,

Un jauns ir tas, kas aizrauj visu prātus.

K a l l i a s s

Viss jauns ir tīrā nelaime — es saku,

Viss jauns ir naktī piepešs ugunsgrēks,

Jauns aizdedzina visu pilsētu.

T u k i d i d s

Vismaz tas šoreiz var mums ļoti kaitēt.

K a l l i a s s

Vai re, sāks sievas vīriem līdzī tiekties,

Nu, mēs gan pratīsim tās savaldīt.

T u k i d i d s

To vēlāk; tagad mums šī diena svarā.

Kā lieta izšķirsies.

K a l l i a s s

Tu apsūdzību vadi.

T u k i d i d s

Jā gan.

K a l l i a s s

Un visi smagie noziegumi

No visiem redzēti, viss pierādīts.

T u k i d i d s

No visiem, jā, — bet vai tie visi bij?

Daudz svešnieki bij toreiz sanākuši.

K a l l i a s s

Bet likums cauri dabūts, kas mums bēda!

T u k i d i d s

Bet kā to izpilda ...

K a l l i a s s

Nu, tiesneši,

Jo šoreiz veči vien mums izlasīti,

Pusakli un puskurli, tie neko

No visām jaunām strāvām neapjauš,

Lai grauj vien olimpiets ar savām runām. —

Tie nedzirdēs.

T u k i d i d s

Tiem tauta piekliegs ausis.

Man pārāk neuzticams šķiet šis dēmos:

Tur rūgst un vandās, un uz augšu kāpj

Kā tesāliešu ragankatlā virums,

Ar nāves zālēm caur un cauri maisīts

No hetērām, sofistiem, demagogiem.

K a l l i a s s

Kad šodien to pie malas nodabonam,

Tad gan ar citiem vieglāk galā tiksīm.

Bez kavēšanās tūdaļ jāņem ciet

Tas dievu liedzējs, vecais Anaksagors,

Tad Feidijs, Sokrāts un vēl visi citi!

Pirms kokam zari apkārt jānokapā,

Tad jāgāž pats.

T u k i d i d s

To vieglāk izsacīt

Kā padarīt. — Lai ejam apklausīties,

Kā pūlis spriež. — Drīz sanāks hēliasti.

Man jābūt gatavam ar apsūdzību. —

(Abi noiet tālāk.)

2. SKATS

Telezipe, Elpinika, Leukipe, Kapsa, Manto, Frazikleja,
Glauka un citas.

Telezipe

Man jāredz viss: kā viņa drebēs — sabruks —

Kā viņu projām stieps uz soda vietu

Un kā tā savās nāves bailēs kliegs —

Tā būs man atmaksa — to redzēt gribu.

Elpinika

Un tad tu atgriezīsies savās mājās

Un Periklis, no valgiem vaļā ticis,

Ko ļaunā burve bij tam apvijuse,

Pie tavām kājām piedošanas lūgsies.

Telezipe

Nemaz tik ātri es tam nepiedošu,

Lai lūdz, lai smilkst, lai kunkst, lai zemē vārtās

Lai jūt, kā ir, kad atstumj krietnu sievu

Un izvēl hetēru.

Elpinika

Tā gan! Tas viņam der!

Frazikleja

(uz Glauku, kura seju aizseguse).

Nu, ko tu aizsedzies? Vai raudāt sāksi

Par hetēru! — tā saņem, ko tā pelna.

Glauka

(elsādama).

Kas hetēra! — tā Periklim ir sieva,

Viscēlākā tā par mums visām ir,

Ak, kaut mēs arī tādā cienā kļūtu!
Tad sāktos cita, jauna, skaista dzīve;
To viņa atvēra, bet jūs, lūk, kādas,
Jūs gribat, lai to tiesā, nonāvē!
Ak, cik jūs ļaunas esat, ak, cik ļaunas!

F r a z i k l e j a

Ak, Ceiss un Hēra! redzat, sievas, nu,
Cik tāl' jau pavedējas iespaids iet:
Jau laulu sievas sāks tai pakaļ darīt!
Bij pēdējs laiks to šodien notiesāt.

V i s a s

Jā, jā, bij pēdējs laiks, ka viņu tiesā!

L e u k i p e

Es savas meitas mājā ieslēdzu,
Tās ar, ko domāt, viņai pakaļ raud:
Tā esot varone, vai pate dieve —
Nu, es tām rādīšu, kas tā par dievi:
Jau rītu ķērks ap tādu dievi vārnas,
Kad tā tur lejā gulēs Baratronā.

V i s a s

(*smejas*).

Ha-ha! tā beidzas visa dievība!

E l p i n i k a

Kam vēl būs dūšas viņai pakaļdarīt?

G l a u k a

Un ja nu tomēr kādai dūša rastos?!

V i s a s

Ha-ha-ha-ha! tur lejā telpu diezgan.

3. SKATS

Uznāk pamazām pilsoņi; skitu strēlnieki nopakaļ bīda ļaudis uz vienu un otru pusi, tā ka vidū paliek brīvs ceļš.

S p o r g i l s

Vai jau tiktāl! Vai to maz ticēt var!

Pats Periklis būs šodien tiesas priekšā.

E i a g o r s

Kā aizstāvis.

S p o r g i l s

Viņš tomēr augšā sēdēs

Kā līdzī vainīgs blakām apsūdzētai,

Pats lielais Periklis — man ir tik baigi —

Kā negaiss visur apkārt savelkas —

Kad tie tik beidzot nenoveic i viņu!

D i o n s

Jā, oligarhi atkal stipri jūtas

Ar visiem priesteriem, tie tautu kūda

Un ļaunas nevalodas izplata

Par Perikli un jauno milēzieti.

S p o r g i l s

Ak, kam tai jānāk bij uz Atēnām,

Kam visam jānāk bij, tam jaunam garam!

E i a g o r s

Ja tā, tad mūžam jāpaliek pie veca!

Vai kaunies pats tu savas sajūsmas,

Ka joņos laikam aizskrējām pa priekšu,

Kur, lēni ejot, vajag gadu simtu,

No sajūsmas vien, zini, tauta aug.

S p o r g i l s

Ko es, es vienkāršs vīrs, man nav ko žēlot,
Bet Periklis! Ja tie to paspēj noveikt,
Tad viss, kas skaisti sapņots, domāts, sākts
Ar joni atkal drupās sakritīs
Un atkal baiga nakts pār visu klāsies,
Kur pūces vien un ūpji apkārt skraidīs.

P o l l u k s

Teic, Spartas vilki atkal tautu ēdīs!

E i a g o r s

Ja vien tai klātu tiks, bet tas vēl tāli!
Ko velti bīties mums par Perikli,
Kur Periklis, tur arī uzvara:
Kad olimpiets graus saviem pērkoniem,
Tas visus tumsas baigus izklaidēs,
Ak, kāda bauda būs tā runu dzirdēt!

S p o r g i l s

Ak, kaut šī diena mums jau garām būtu!
Man tomēr bail, kādēļ tie hēliastus
Tik mazā skaitā šodien pielaiž tiesā?

D i o n s

To skaits ir piemērots areopagam,
Kur tiesa būs pēc vecā likuma.
Tur krēslu divpadsmit pēc dievu skaita,
Kas tiesājuši reiz tur Aresu
Par Poseidona dēla slepkavību.

S p o r g i l s

Vai redzi nu, tur sēd tik slepkavas,
Ak vai, es bīstos, kā šī diena beigsies!

Nāk arvien ļaudis klāt.

S v e š n i e k s

(aplūkodams).

Ak, kāda drūma, šausmu pilna vieta!

Lūk, altāris, tam uzraksts «Nepielūdzams» —

Tāpat i saucas sūdzētāja vieta

Un apsūdzētā — «Noziegumu akmens»!

O t r a i s s v e š n i e k s

Un, lūk, tur vēl to melno plīvuri,

Kas pārklāts pāri apsūdzētās krēslam, —

Kas tas par biedu tāds?

D i o n s

Timanta plīvurs tas,

To noziedzniecei virsū klāj uz sejas,

Lai soģi neredz viņas asaras,

Tās varētu tiem sirdi mīkstu darīt

Un tumšot viņu taisno spriedumu.

S v e š n i e k s

Kā redz, tur žēlastība netiek klāt,

Tur nāvei vien tik sataisīta vieta.

S p o r g i l s

Šai vietā šodien stāvēs Periklis!

E i a g o r s

Kur Periklis — tur vērsies dzīvei vārti,

Kur runās Periklis — tur saule lēks.

V i s i

Lai dzīvo Periklis! Tam taisnība.

K a l l i a s s

(sauc no otras puses pāri).

Tik kliezgat vien par savu Perikli —

I jūs viņš novedīs uz soda vietu!
Vai gribat kopā iet ar bezdievjiem?
Vai gribat hetēras sev mājās vest?
Un savas īstās sievas projām dzīt?
Tik darāt pakaļ vien, tad redzēsāt!
S p o r g i l s
Ak vai, kam bij tā darīt Periklim:
Viņš sievu padzinis — ko tur lai saka!
E i a g o r s
Ja gribi vaidēt, ej pie viņiem pāri,
Mēs visi stāvam še par Perikli.
V i s i
Par Perikli, par Perikli mēs stāvam!
K a l l i a s s
Tad stāvat vien par viņa hetēru!
Un ejat skūpstāt viņas sandales,
Drīz vien tā taps par jūsu karalieni
Kā viņas priekšgājēja Targēlija.
S t r ē l n i e k i
Klus'! mieru, mieru! dodat tiesai vaļu!
Kas trokšņo — tiks ar varu projām dzīts.

4. SKATS

T i e p a š i, M e l i s a ar citām meitenēm, kuras nes ar rokām puķu kurvjus.

M e l i s a

(sprauzdamās caur pūli).

Ak, laižat, mīlie ļaudis, dodat ceļu!

S t r ē l n i e k s

Ko lienat, puķu nesējas? ko gribat?

M e l i s a

Mēs gribam to, ko jūs tur negribat.

Jūs gribat asinis — mēs gribam rozes.

Mēs vaiņagosim bālo Tanatu.

Vai gribi liegt mums pušķot nāves ceļu?

S t r ē l n i e k s

Te blēņām vietas nav, no kājām nost!

Ja neklausīsat — redzat zobenu!

M e l i s a

Rauj vien no makstīm to, cel augsti gaisā.

Pār viņu pāri manas rozes skries!

Ar saviem biediem jūs mūs neaizdzīsāt,

Par sīkām skudriņām mēs paliksim.

Pa zvirgzdiņām mēs katra pienesīsim

Pie lielās būves, ko jūs gribat gāzt.

S t r ē l n i e k s

Nost, nost, nāk tiesneši, no ceļa visi!

5. SKATS

Trompetes pūtiens: nāk tiesneši garā rindā, divpadsmit, priekšgalā arhons bazilejs, visi ģērbušies sarkanos uzvalkos ar akantus vaiņagiem galvā. Svinīgā gaitā tie dodas uz paaugstināto vietu aiz aizžogojuma un nostājas eimenīdu altāra priekšā. Rakstveži un vergi tos pavada.

A r h o n s b a z i l e j s

(*pie altāra paceļ rokas*).

Šīs taisnības un patiesības vietā,

Kas stiprāka par klinšu pamatiem

Un vecāka par Kroniona krēslu,
Jūs, soģi, dotā zvēra atminat
Un nekustināt, kas nav kustināms,
Un negrozāt to, kas grozāms nav.
Pie mūžam nemigušām erīnijām,
Kas sēd kā sardzes apakš zemes saknēm
Un dzird un redz līdz pašam Olimpam,
Kas sauli — ja tā sānis sāktu griezties —
Uz viņas ceļa stumtu atpakaļ, —
Pie erīnijām — savu zvēru turat!
Un savas soģu vietas ieņemat.

T i e s n e š i

(dobji murminādami).

Mēs zvēru atminam — mēs zvēru turam.

(Visi paceļ, gar altāri ejot rokas un ieņem abās pusēs vietas.)

A r h o n s b a z i l e j s

Lai tagad apsūdzēto šurpu ved!

6. SKATS

Tiek ievesta A s p a z i j a, rokas tai saslēgtas važās uz muguras. Viņai katrā pusē sargs. P e r i k l s seko.

S p o r g i l s

(paklusu).

Vai redzi — Periklis, cik drūms no vaiga ...

E i a g o r s

(tāpat)

Vai še gan iemeslis tam ir ko smaidīt.

P o l l u k s

(uz Aspaziju rādīdams, paklusu).

Bet viņa, lūk, cik cēla, nesalauzta,
Kāds dievu spēks gan viņu augšup tura?
Kā spožums izstaro no viņas būtes —
Vai tādā vaigā noziedznieki iet!

Oligarhi sačukstas otrā pusē.

K a l l i a s s

Re nu, kur soļo lepnaiss valdenieks,
Kam ceļš tik bij uz agoru un Pniksu!

T r a z o n s

Lai viņš nu galvu liec, mēs savas celsim.

T e l e z i p e

Nu gaidāt vien, te viņš nu garām ies.

(Uz Perikli.)

Ej vien, tu negantniek, ej saņem sodu!

Tur augšā sataisīs jums laulu gultu!

E l p i n i k a

(rāda uz Aspaziju).

Un vēl tā galvu ceļ — to nekautrību!

Pag' vien, drīz tevi kopā lieks kā niedru,

Gan tad tev zobi klabēs izbailēs.

Kad Aspazija nonākuse pa trepēm, Melisa ar citām meitenēm met viņai rozēs.

A s p a z i j a

(drusku apstājas un pārļaiž laipnu skatu pār viņām).

M e l i s a

Še rozes tev un tavai uzvarai,
Kas pieder tev, vai dzīvo tu vai mirsti.

Aspazija nosēžas uz apsūdzēto sola, Perikls ieņem vietu viņai blakām.

E l p i n i k a

Lūk vien, lūk vien, viņš blakus sēstas viņai,
I soda vietā viņš to neatstāj!

A r h o n s b a z i l e j s

Te cēlie tiesneši sēd savās vietās,
Un apsūdzētā gaida taisna vārda,
Nu, sūdzētāj, tu topi aicināts,
Stāj savā vietā, pilsoni Tukidid,
No tevis iesniegts apsūdzības raksts,
Kas līdzī parakstīts no virspriestera,
Smags ir tavs vārds, ko svaru kausā meti.
Tu pašu Moiru laukā izaicini,
Un erīnijas tev visapkārt klausās:
Tās sver ikvienu vārdu, ko tu saki,
Tās seko katram domu virzienam,
I acu ābols tavā pieres dobē
Bez viņu ziņas nevar pakustēties,
Te, zvērē še, pie viņu altāra,
Ka katris vārds, kas ies pār tavām lūpām.
Būs izgājis pa patiesības durvīm,
Ja ne, tad melno meitu kaucošs bars
No papēžiem tev pašam neatkāpsies
Un čūsku pātagām dzīs tevi nāvē.
Nu zvēri, sūdzētāj, mēs klausāties.

T u k i d i d s

(piegājis altārim, paceļ rokas).

Pie erīnijām, tikumsardzēm, zvēru,
Kas valsti sargā un tās kārtību,
Ka manas apsūdzības patiesība
Nav mana vien, bet arī visu līdz,
Kas cienī likumus un cienī dievus
Un šķīstībā grib tautu uzturēt,
Ja šķīstība ir pastāvības pamats,
Ar to es savu zvēru nododu.

A r h o n s b a z i l e j s

Tad, sūdzētāj, liec nu mums visiem dzirdēt.

Ar kādu sūdzību tu priekšā stājies.

T u k i d i d s

(uzkāpj uz sūdzētāju akmeni).

Ja svešas varas iebrūk mūsu zemē
Un mums ar zobenu nes nāv' un postu,
Tad mūsu varonība ir mums glābiņš:
Pret šķēpu šķēps, pret brūcēm pretī brūces,
Tā visus jaunus biedus projām triecam,
Lai valda atkal miers un labklājība.
Bet — atēnieši, dzirdat manu balsi:
Mums atkal sveša vara uzbrukuse,
Un šoreiz viņas spēks nav dzelzs, ne akmens
Tā nav pat vara — tā ir spārnu čūska,
Ja pietikt gribam tai, tad viņa laižas
Starp Pegazu un Hipogrifu gaisos,
Te nelīdz zobens, nelīdz varonība,
Šā svešā vara saucas: jaunais gars,
Kas visu bijušo grib gāzt un graut.
Te mūsu dvēselēm ir jābūt modrām,

Lai sargātu, kas mums no tēvu tēviem
Kā dārgums atstāts: vecās parašas, —
Bet nu, jūs, atēņvīri, klausāties:
No Milētas, kur izvirtība valda,
No salas, kas no mums ir atšķēlusēs,
Kā trunēj's zars no koka plaiso nost, —
Ir atnākuse sieva, sveša sieva,
Un visus netikumus līdz tā nes,
Lai tautu bojātu līdz pašai saknei:
Man še nav liecinieki jāpiesauc,
Jo noziegums ir klajš priekš visu acīm
Un trejkārtīgs ir viņa grēku svars:
Pret valsti — ģimeni — pret pašiem dieviem:
Tā ārdījuse svētās ģimeņsaites,
Kas priesteru un pašu dievu sietas.
Vīrs padzinis ir savu īsto sievu
Un laulājies ar viņu — hetēru,
Un vīrs nav vīrs tik vien, bet Periklis,
Valsts galva, vadons, viņa piemērs še
Var pamudināt visus sekot tam.
Bet tālāk vēl šīs sievas iespaids iet:
Tā visu valsti ieogrūž izvirtībā:
Tā iedveš tempļus būvēt, tēlus cirst,
Valsts mantu izšķiest liekos greznumos
Un salu naidu pret mums modināt:
Ka Atēnas grib ievest vienvaldību,
Lai kari pašu starpā iedegtos,
Kā Helēna reiz Troju izpostīja.
Es beidzot nāku pie vissmagākā —
Tā arī zaimojuse pašus dievus,
Ar viņiem pate sevi līdzī stādot:

Tā svēto peplonu, senseno balvu,
Kas īstai, vecai Atēnai bij lemta,
Kas nesama bij šķīstām jaunavām,
Tā nesējām šo godu atrāvuse
Un pate viņu ziedojuše elkam,
Kas izkalts akmenī pēc viņas veida,
Un, ļaudis mudinot šo tēlu pielūgt,
Tā pielūgt likusēs ir pate sevi.
Tāds grēks iet pāri visām robežām!
Mums, pilsoņi, nu jāsteidz dieviem ziedot,
Lai Ceisa zibens neķer mūsu galvu,
Es tādēļ prasu noziedzniecei sodu,
Es prasu viņas dzīvību un galvu,
Tai nav vairs tiesības ar mums še elpot,
Vēl šonakt, pirms kā Hēlijs augšup brauc,
Pie viņas nāves spriedums jāizpilda,
Lai rītu Ceiss ar žēlastības acīm
Var atkal uz mums noraudzīties lejā
Un svētīt dievmīļotās Atēnas.
(*Nokāpj no akmens. Vispārēja sačukstēšanās.*)

S p o r g i l s

Pagalam viss! — To šonakt notiesās.

T e l e z i p e

Ak, kaut jel drīzāk sodu izpildītu!

E l p i n i k a

Vēl viņa vietā sēd un nesalimst.

A r h o n s b a z i l e j s

(*pieceļas*).

Tu, apsūdzētā, tagad noklausījies,

Ko tev par vainu liek, ko likums prasa,

Vēl pēdējs vārds dots tavam aizstāvim,

P e r i k l s

(pieceļas un smagiem, gurdiem soļiem tuvojas runātāju akmenim).

E i a g o r s

Periklis runās, klausāties.

K a l l i a s s

Kas tur

Ko runāt vairs, viss pierādīts un beigts:

Lai tikai soģi nodod spriedumu.

T u k i d i d s

Kas zin, vēl jāuzklausās.

P e r i k l s

(manāmi satriekts, bet savaldās, viņa balss sākot neskanīga, kā aizžņaugta, runā it kā aprauta, ar pauzēm un tikai vēlāk pieņemas).

Atēņvīri — —

Jūs bieži dzirdējuši manu balsi —

Jūs visu manu dvēsli redzējuši —

Tā atklāta jums bij kā jūras spoguls,

Ik sīkā vilnītī jums aptverama, —

Ir šoreiz redzat nu šo pašu dvēsli —

Nu negaiss tumst nu vētras viņu jauc...

P i l s o ņ i

(sačukstas).

Ak vai, cik drūms, kā apakšzemes Ceiss...

P e r i k l s

Šī dvēsle pārcirsta uz divām dalām,

Tā viena puse pieder viņai būtei,

(rāda uz Aspaziju)

Kas tur kā ziedojamais upurs sēd

Un jūt virs galvas sev jau bendes cirvi,

Tā otra manās krūtīs sāpēs raustās — —
Es putnis, palicis ar vienu spārnu,
Mans otrais, izrauts zemē, asiņo,
Cik augsti nu lai iet mans gara laidiens!
Uz kādām tālēm nu lai jūs es vadu? —
K a l l i a s s

(paklusu).

Nu tu gan turpmāk mūs vairs nevadīsi.

S p o r g i l s

Cik bāls, cik satriekts — balss vairs negrib klausīt!

P e r i k l s

*(no jauna saņemmas, ar sašutumu, tad pieņemmas senākā
aizrautībā).*

Un kāds ir viņas grēks? Par ko to soda?

Tā postot ģimeni un māju dzīvi?

Es biju tas, kas savu dzīvi ārda,

Man drosme bij to nojaukt līdz pat galam,

Jo manas miesas sieva bij mans svars,

Kā ķermen' viena puse pamiruse.

Bez prieka sūrā darbā gāja dienas,

Kā Aherons pa sausām smiltīm veļas,

Es biju izslāpis pēc vienas lāses

No Hēbes pārplūstošā nektārkausa,

Tad nāca viņa — pašas dieves sūtne,

Tā vaļā vēra zilās Olimpdurvis,

Un gaismas zibšņi šāvās manim pretim —

Vēl acis žilba, prāti neaptvēra,

Bet maz pa mazam tūkstots jaunas jūtas

Kā dievu ziedonī man krūtīs plauka

Un visa tauta ap mums abiem plauka

Kā nektārdārzs, no dievu rokām dēstīts,

Ik sīkais asniņš zaļo galvu cēla,
Ik pasaknītis dzīves sulas sūcās,
Ikvienam darbs un maize, laime, mērķis
Un visiem kopā zilā tautas debess,
No asarām un vaidiem netumšota,
Kur mūža laipnībā mums smaida Ceiss,
Te nemirstīgi dailes darbi cēlās,
Te marmortempli, tēli, altāri,
Cik augsti ģēnijs vien spēj augšup sniegt
Pār visiem vēršu upurdūmiem pāri,
Lai garā gara dieviem ziedotu ...
(*Apstājas, atvelk elpu, citā balsi.*)
Un, atēntauta, ja tev šāda dzīve,
Šā gara izredze šķiet grēks un kauns,
Kas tik ar nāvi vien ir izdzēšams,
Tad līdzī vainīgais ar esmu es.
Un viss, ko tautai vien līdz šim es devis,
Un tūkstoškārt, ko turpmāk spētu dot,
Ar viņu kopā lielā gara dzīvē,
Kas visus apņemtū kā rīta debess
Un pašai dievībai jau tuvāk nestu,
Jums noziegums — tad ņemat, dzēšat to —
Še mana dvēse, raujat pušu to — —
(*Sāk nevaldāmi elsot.*)
Kas dzīve man — ja nav vairs dzīves elpas,
Jūs to priekš manām acīm gribat nokaut
Kā upurjēru, jūs to ziedot gribat,
Tad ņemat — stiepjat mani līdz uz sodu,
Es līdzī vainīgs viņai blakām sēžos.
(*Streipuļo no akmens zemē un sabrūk elsodams
uz sola blakām Aspazijai.*)

P i l s o ņ i

(pusdikti, cits pēc cita).

Periklis raud — Periklis raud — —

T u k i d i d s

Skat nu!

Vai olimpietim zibšņu aprūcies?

Nu jāņem palīgā tam asru lietus.

A r h o n s b a z i l e j s

(uz Aspaziju).

Man likums liek, lai es ar apsegu

Tev acis cieti sedzu, apsūdzētā.

A s p a z i j a

Vai mani domājies tik mazdūšīgu,

Ka nespētu es nāvei acīs skatīt?

Jeb vai jums pašiem manu acu bail,

Ka viņas netiesā jūs, tiesātājus?

A r h o n s b a z i l e j s

Ko līdz tavš lepnums vairs pie Hadessliekšņa;

Ne tevis bail, bet tavu asaru.

Mums, tiesnešiem, bez meln' un baltās lodes

Vēl trešā lode krūtīs — mūsu sirds.

A s p a z i j a

Šīs bailes arī es jums atņemt gribu,

Lai top vien sirds jums cietāka par lodēm,

Šai sejā nepakustēs i ne pants.

A r h o n s b a z i l e j s

Ja drosme tev, tad izturi līdz galam:

Man upursegs tev tomēr jāuzklāj,

Ne mana griba tā, to likums liek.

P e r i k l s

(paceļ galvu).

Tā tev jau upurs, pirms vēl spriedums kritis,
Vai likums arī liek bez tiesas nokaut?

A r h o n s b a z i l e j s

Ko dievi lemj, ne mums to iepriekš zināt,

Lai labs vai ļauns, viss Moiras segā tīts.

I Ifiģenija bij nāvei lemta,

Bet dieve aiznesa to mākoņsegā,

Šis segs, kas veltīts viņas piemiņai,

Var arī še tai glābējs mākons kļūt.

(Uzsedz Aspazijai melnu plīvuru.)

P e r i k l s

(apskauj cieši Aspaziju).

Tavs pēdējs glābējs tik še manas rokas,

No tām pat dievi tevi neizraus.

A r h o n s b a z i l e j s

(uz sargu).

Nu, sargs, ņem tagad lodes izdali:

Divpadsmit baltas še, divpadsmit melnas,

Ikvienam tiesnesim pa divām lodēm,

Lai izvēl, kuru grib tas traukā mest.

Tik viena baltā lode divtik liela,

Tā pieder Atēnai un divkārt sver,

Un visu lēmumu var viena vērst.

S a r g s

(nes apkārt lodes un izdala tiesnešiem: ikvienam pa baltai un melnai lodei. Pēc tam iet ar trauku, kurā tiesneši neredzami iemet katrs vienu lodi).

M e l i s a

(rokas pacēluse).

Ak, Atēna, tu debesjaunava,
Ar savām dzidrām acīm lūko šurp:

Tu viņu sūtīji mums gaismu nest,

Ak, neļauj atkal naktij visu klāt,

Glāb pate savu izredzēto, glāb!

(Izmisuse skatās apkārt.)

Jūs sievas, meitas, lūdzat līdz par viņu!

P i l s o n e s

(izstiepj rokas pret tiesnešiem).

Ak, rādāt žēlastību apsūdzētai

Un metat lodes tikai baltas vien!

O l i g a r h i

Klus', sievas! Taisnību! Lai spriedums krīt!

E l p i n i k a, T e l e z i p e

(tāpat arī citas oligarhu sievas).

Nē! melno lodi metat! melno! melno!

G l a u k a

(atdalās no viņām).

Es neizturu vairs — nē! balto! balto!

P i l s o ņ i

Vai! pilsētai, kur nav vairs žēlastības!

E i a g o r s

Lai nojauc žēlastības altāri,

Ko tam par apsmieklu vairs turpmāk stāvēt,

Kad pate Atēna mūs atstāt grib!

O l i g a r h i

Vai! pilsētai, kur nav vairs taisnības!

Tai visos pamatos ir jāsabrūk!

P o l l u k s

Kā sabrukt var, ko tura Periklis,
Viņš mums ir devis jaunu taisnību!

T u k i d i d s

Nost pašu Perikli! Tam laiks ir krist!

O l i g a r h i

(cits caur citu).

Nost! nost! No zemes viņu projām dzīt!

Lai nāk mums atkal Kimons atpakaļ!

P e r i k l s

(uzraujas, uzlec kājās).

Ha! manim krist, jūs, melnie kraukļi, brēcat,

No dzimtenes jūs mani izdzīt gribat,

Es, kas šo dzimteni jums radījis,

Bez manis nebūtu jums Grieķijas,

Tās gara Grieķijas, ko es jums devis,

Es viņu daiļojis un augšup cēlis,

Es dzīvību par viņu ķīlā licis.

Še mana krūts! Še redzat visas rētas

(atrauj sev kailas krūtis).

Še pate mana sirds, kas karsti pukst,

Par daudz tā grieķus, jūs, ir mīlējuse,

Nu grieķi paši šķeļat jūs šo sirdi!

P i l s o ņ i

(liels troksnis).

Lai dzīvo Periklis! lai mūžam dzīvo!

Bez Perikla nav pašas Grieķijas!

P i l s o n e s

Ak, žēlot, žēlot arī Aspaziju,

Tie abi viens, tie grieķu dvēsele!

A r h o n s b a z i l e j s
(*paceļ zizli*).

Lai klusums iestājas, lai Moira runā!
(*Visi pēkšņi apklust, dziļš klusums.*)
Sargs, izber lodes nu uz ziedokļa,
Lai visu acis viņu skaitu redz.

Sargs izber lodes.

A r h o n s b a z i l e j s
(*lodes skaitīdams*).

Skaitis vienlīdzīgs starp abām lodēm ir:
Še sešas melnas, lūk, un sešas baltas,
Bet baltās lodes tomēr pārsvarā,
Atēnas pašas lode viņu pusē,
Un dieves balss še saka spriedumu:
Tu, apsūdzētā, esi attaisnota.
Lai tūdaļ važas top tev atraisītas.
(*Māj sargiem, kuri aši noņem važas.*)
Es noņemtu tev melno plīvuru,
Tu vari atkal skatīt Hēlja sauli,
Atēnas tevi sveic kā savu meitu,
Lai dievu svētība tev priekšā iet!

A s p a z i j a

(*pieceļas un bez vārda ieslīgst Periklim rokās*).

Ļ a u d i s

(*troksnis un gaviles*).

Tie glābti! glābti! slava Atēnai!
Tie abi atkal pieder savai tautai!
Nu zelta laikmets ausīs Grieķijai!

Priekšgars.